ಪೀತಾಂಶುಕಂ ಚಂದ್ರಮುಖಂ ಸರಸೀರುಹನೇತ್ರಕಂ ।
ಕೌಸ್ತುಭೋದ್ಭಾಸಿತಾಂಗಂ ಚ ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಂ ಸುಭೂಷಿತಮ್ ॥

ವ್ರಜಸ್ತ್ರೀ ನೇತ್ರ ಕಮಲಾಭ್ಯರ್ಚಿತಂ ಗೋಗಣಾವೃತಂ ।
ಗೋಪವೃಂದಯುತಂ ವಂಶೀಂ ವಾದಯಂತಂ ಸ್ಮರೇತ್ಸುಧೀಃ ॥

ಗೊಲ್ಲರು, ಗೊಲ್ಲತಿಯರು, ಗೋವುಗಳು ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ, ನವಿಲುಗರಿಯ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಕೃಷ್ಣನು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ, ದಿವ್ಯಾಂಗರಾಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಚಾವಟಿ ಹಿಡಿದು ಭಕ್ತರ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಧ್ಯಾನ.

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಆರವತ್ತೆಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಧ್ಯಾನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೬೯

ಸಾಯಂಕಾಲದ ಧ್ಯಾನ:- ಸಾಯಂಕಾಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಭವನದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಎಂಟು ಸಾವಿರ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಸರೋವಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸ, ಸಾರಸ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಕಮಲ, ಉತ್ಪಲ ಮುಂತಾದ ಹೂವುಗಳೂ ಇವೆ. ಭವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸುವರ್ಣಮಯ ಕಮಲದ ಆಕೃತಿಯ ಸುಂದರ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಭುವನ ಮೋಹನನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ತತ್ವಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತು ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

''ಸಾಯಾಹ್ನೇ ದ್ವಾರವತ್ಯಾಂ ತು ಚಿತ್ರೋದ್ಯಾನೋಪಶೋಭಿತೇ ।
ಹೇಮಾಂಭೋಜಾಸನಾಸಿನಂ ಕೃಷ್ಣಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮೋಹನಂ ॥

ಚಾರು ಪ್ರಸನ್ನ ವದನಂ ಸ್ಫುರನ್ಮಕರಕುಂಡಲಂ ।
ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸಂ ಭ್ರಾಜತ್ ಕೌಸ್ತುಭಂ ಸುಮನೋಹರಮ್ ॥

ಹೃತ ವಿಶ್ವಂಭರಾ ಭೂರಿ ಭಾರಂ ಮುದಿತಮಾನಸಮ್ ।
ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾಪದ್ಮ ರಾಜದ್ಭುಜ ಚತುಷ್ಟಯಮ್ ॥

ಭೂಮಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ, ಪರಮಾನಂದ, ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಆರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದ ಧ್ಯಾನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭೦

ರಾತ್ರೌ ಚೇತ್ ಮದನಾಕ್ರಾಂತ ಚೇತಸಂ ನಂದನಂದನಂ ।
ಯಜೇದ್ರಾಸ ಪರಿಶ್ರಾಂತಂ ಗೋಪೀಮಂಡಲ ಮಧ್ಯಗಂ ॥

ಕಾಂಚೀನೂಪುರಹಾರ ಕಂಕಣಯುತಂ ಕೇಯೂರಭೂಷಾನ್ವಿತಂ ।
ಗೋಪೀನಾಂ ದ್ವಿತಯಾಂತರೇ ಸುಲಲಿತಂ ವನ್ಯಪ್ರಸೂನಸ್ರಜಂ ॥

ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ವಿನಿಬದ್ದ ಗೋಪದಯಿತಾದೋರ್ವಲ್ಲಿವೀತಂ ಲಸದ್-
-ರಾಸಕ್ರೀಡನ ಲೋಲುಪಂ ಮನಸಿಜಾಕ್ರಾಂತಂ ಮುಕುಂದಂ ಭಜೇತ್ ॥

ನಂದನ ನಂದನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಾಡಿ ಬಳಲಿದವನಂತೆ ಗೋಪಿಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಯಮುನೆಯ ಮಳಲು ದಿನ್ನೆಗಳು ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿವೆ. ಹೂವುಗಳ ಪರಾಗ - ಸೌರಭ ಭರಿತವಾದ ವಾಯುವು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬೀಸುತ್ತಿದೆ. ದುಂಬಿಗಳು ಮಕರಂದ ರಸಪಾನ ಮಾಡಿ ಮದಿಸಿ ಗುಂಯ್ ಗುಡುತ್ತಾ ಓಡಾಡುತ್ತಿವೆ. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಸುವಾಸನೆಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತಿದೆ. ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೊಳಲನ್ನೂದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಡದಂತಹ ಮೈಕಾಂತಿ, ಹುಬ್ಬುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಲನೆ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನವಿಲುಗರಿಯ ಕಿರೀಟ, ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಪೋಲಗಳು, ಸೊಂಟದ ಪಟ್ಟಿ, ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ, ಹಾರ, ತೋಳ್ಬಂದಿ, ಕಡಗ, ಭುಜಕೀರೀಟಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಗೋಪಿಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ಯಾಮ ಸುಂದರನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ವನಮಾಲೆಯಿದೆ. ಗೋಪಿಯರು ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೈ ಹಿಡಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಸುಂದರ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ರಾಸಲೀಲಾರತನಾದ ಇಂತಹ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳ ಮೂರ್ಛನೆ ಮತ್ತು ತಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಭರಣಗಳ ಮಂಜುಗುಂಜಾರವದಿಂದ ಮಾಧವನ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಝೇಂಕಾರಮಯ ವೆಂಬಂತೆ ಆಗಿದೆ. ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಗೋಪಿಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾಗಿಯೂ ಕೃಷ್ಣನು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವುದು. ಧನಕಾಮನೆಯುಳ್ಳವನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕೇಶವ - ಕೀರ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹದಿನಾರು ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು. ಹದಿನಾರು ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಶವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಲು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸುತ್ತಿನ ನಮಸ್ಕಾರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.ಇದರಿಂದ ಸರ್ವ ಸಮೃದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—೦—

ಮೋಕ್ಷ ರಹಸ್ಯ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭೧

ಮತ್ತೊಂದು ರಹಸ್ಯವಾದ ೧೫ ಉತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷ ದೊರಕಿಸುವ ರಹಸ್ಯಹೀಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಮತ್ಕುಂದೇಂದು ಗೌರಂ ಸರಸಿಜ ನಯನಂ ಶಂಖಚಕ್ರೇ ಗದಾಬ್ಜೇ
ಬಿಭ್ರಾಣಂ ಹಸ್ತ ಪದ್ಮೈಃ ನವನಲಿನಲಸನ್ಮಾಲಯಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ।
ವಂದೇ ವೇದ್ಯಂ ಮುನೀಂದ್ರೈಃ ಕನಕಮಣಿಲಸದ್ದಿವ್ಯ ಭೂಷಾಭಿರಾಮಂ
ದಿವ್ಯಾಂಗಾಲೇಪ ಭಾಸಂ ಸಕಲಭಯಹರಂ ಪೀತವಸ್ತ್ರಂ ಮುರಾರಿಂ ॥

''ಕುಂದ ಚಂದ್ರನಂತೆಧವಲ ವರ್ಣದ, ಕಮಲದಂತಹ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಹಸ್ತ ಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನು ನಮ್ಮ ಮುರಾರಿ. ಅವನ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ತಾನೇ ಅರಳಿದ ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯಿದೆ. ಚಿಕ್ಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾದ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರ ಭಾಸಿತನಾಗಿ, ದಿವ್ಯ ಸುಗಂಧ ವಸ್ತುವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಹರಿಯು ಸಕಲ ಭಯಹರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ಮುರಾರಿಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಈ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆದಿ ಪುರುಷ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಕ್ಷೀರ ವೃಕ್ಷದ ಸಮಿಧೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಮಧುಘೃತ ಮಿಶ್ರವಾದ ಕ್ಷೀರದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಆಹುತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಮಂತ್ರ ಜಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರದ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಭವಸಾಗರ ತರಣವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

''ಹ್ರೀಂ ಶ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ಗೋಪೀಜನ ವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ.'' ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಶಾಲಗ್ರಾಮ, ಮಣಿ, ಯಂತ್ರ ಅಥವಾ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಪರಮಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನೆ ಋಷಿ. ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ. ಕ್ಲೀಂ ಬೀಜ. ಸ್ವಾಹಾ ಶಕ್ತಿ. ದ್ವಾರಕಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಸುಂದರವಾದ ಭವನಗಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಒಂದು ರತ್ನಮಯ ಮಂಟಪವು ಇದೆ. ಅದರ ಸ್ತಂಭಗಳು ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅದರ ಬಾಗಿಲು ತೋರಣ ಗೋಡೆಗಳೂ ಸಹ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ರತ್ನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅರಳಿರುವ ಸುಂದರ ಪುಷ್ಪಗಳ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಸುಶೋಭಿತವಾದ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳು ಜೋಲಾಡುತ್ತಿವೆ. ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯಭಾಗವು ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಿಂದ ದಿವ್ಯ ರತ್ನಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ರತ್ನಮಯವಾದ ದೀಪಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ದಿವ್ಯಪ್ರಕಾಶವು ಹರಡುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ರತ್ನಮಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅರುಣ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಮಲವಿದೆ. ಆ ಕಮಲಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದ ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಸರ್ವಾಂಗ

ಸುಂದರನಾದ ಸರ್ವಾಭರಣ ಭೂಷಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಚಿಗುರೆಲೆಯಂತಿರುವ ತನ್ನ ಎಡಗಾಲಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಅವನು ಒಂದು ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಲಶದಿಂದ ರತ್ನ ಜಲಧಾರೆಯು ಉಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ಅವನ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಲಶಗಳಿಂದ ರತ್ನ ರಾಶಿಮಯವಾದ ಜಲಧಾರೆಯು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ನೀಲಾ, ಸುನಂದಾ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಬಲ ಎಡ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಮಿತ್ರವಿಂದೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣೆಯರೂ ಕೂಡ ಕಲಶಗಳನ್ನು ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೂ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲ ಎಡ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಜಾಂಬುವತಿ ಮತ್ತು ಸುಶೀಲೆಯರು ರತ್ನ ಪೂರ್ಣ ಕಲಶಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಹೊರಗಿನ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಕೃಷ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬುವ ಎಂಟು ನಿಧಿಗಳಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಕ್ತ ಕಮಲಗಳಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಮೃದ್ಧಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ''ಗೋಪೀ ಜನ ವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ'' ಇದು ದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾರದ ಋಷಿ. ವಿರಾಟ ಛಂದಸ್ಸು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ! ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ರೋಗ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾರದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭೨

ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಶ್ರೀಂ ಹ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಇದು ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಧ್ಯಾನ, ಹೋಮ, ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಈ ಮಂತ್ರವು ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ''ಶ್ರೀಂ ಹ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ ಗೋಪೀಜನ ವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಕ್ಲೀಂ ಹ್ರೀಂ ಶ್ರೀಂ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಹದಿನಾರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು 'ಹ್ರೀಂ ಶ್ರೀಂ' ಮಾತ್ರ ಜೋಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪದಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಸೌಭಾಗ್ಯವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

''ಐಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಹ್ರೀಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ಶ್ರೀ ಗೋಪೀಜನವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಹ್ ಸೋಮ್'' ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಇದು ವಾಕ್‌ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾರದನು ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು. ವಿದ್ಯಾದಾತನಾದ ಗೋಪಾಲನೇ ದೇವತೆ. ಎಡಭಾಗದ ಮೇಲಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ. ಬಲಭಾಗದ ಮೇಲಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲಾ. ಕೆಳಭಾಗದ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಓದದೆ ಇದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಕೂಡ ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಓಂ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಮಹಾ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ವಜ್ಞ ತ್ವಂ ಪ್ರಸೀದ ಮೇ ।
ರಮಾರಮಣ ವಿದ್ಯೇಶ ವಿದ್ಯಾಮಾಶು ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥

ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ, ಮಹಾಕೃಷ್ಣ, ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ರಮಾರಮಣ ವಿದ್ಯೇಶ್ವರ ನನಗೆ ಬೇಗನೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ಇದು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾಪ್ರದ ಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾರದ ಋಷಿ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ಸು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ.

ದಿವ್ಯೋದ್ಯಾನೇ ವಿವಸ್ವತ್ಪ್ರತಿಮ ಮಣಿಮಯೇ ಯೋಗಪೀಠೇ ।
ಮಧ್ಯೇ ಯಃ ಸರ್ವ ವೇದಾಂತಮಯ ಸುರತರೋಃ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟೋ ಮುಕುಂದಃ ॥
ವೇದೈಃ ಕಲ್ಪದ್ರುರೂಪೈಃ ಶಿಖರಶತಸಮಾಲಂಬಿಕೋಶೈಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ।
ನ್ಯಾಯೈಸ್ತರ್ಕೈಃ ಪುರಾಣೈಃ ಸ್ಮೃತಿಭಿರಭಿವೃತಸ್ತಾದೃಶೈಶ್ಚಾಮರಾದ್ಯೈಃ ॥
ದದ್ಯಾದ್ ಬಿಭ್ರತ್ ಕರಾಗ್ರೈ ರರಿದರಮುರಲೀ ಪುಷ್ಪಬಾಣೇಷುಚಾಪಾ ।
ನಕ್ಷಸ್ಸ್ರಕ್ ಪೂರ್ಣಕುಂಭೌ ಸ್ಮರಲಲಿತವಪುರ್ದಿವ್ಯ ಭೂಷಾಂಗರಾಗಃ ॥
ವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ವಾಮೇ ವಿತನ್ವನ್ ಸ್ಫುಟರುಚಿರಪದೋ ವೇಣುನಾ ವಿಶ್ವಮಾತ್ರೇ
ಶಬ್ದ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವೇನ ಶ್ರಿಯಮರುಣ ರುಚಿರ್ಬಲ್ಲವೀವಲ್ಲಭೋ ನಃ ॥

ದಿವ್ಯೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ರತ್ನಮಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ವೇದಾಂತಮಯನಾದ ಚತುರ್ಮುಖ ಶಿಖರವುಳ್ಳ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಯೋಗಪೀಠ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮುಕುಂದನು ಮುರಲೀಧರನಾಗಿ ವಿರಾಜಮಾನ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಛತ್ರ, ಚಾಮರಾದಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪುರಾಣ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದಿವೆ. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಕೊಳಲು ಪುಷ್ಪಬಾಣ ಕಬ್ಬಿನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಕೃಷ್ಣನು ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಕೊಳಲಿನಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ವಿದ್ಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಿ'' ಎಂದು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜಪಿಸಿ ಹಾಲಿನಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ''ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ನಂದಪುತ್ರಾಯ ಆನಂದ ವಪುಷೇ ಗೋಪೀಜನ ವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ'' ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕ ಮಂತ್ರವು.

''ನಂದಪುತ್ರಾಯ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಗಾಯ ಬಾಲವಪುಷೇ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ಗೋಪೀಜನ ವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ,'' ಇದು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಇವೆರಡೂ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ನಾರದ ಋಷಿ. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣಿಕ್ ಛಂದಸ್ಸು. ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ಸು. ನಂದನಂದನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ. ''ಲೀಲಾದಂಡ ಗೋಪೀಜನ ಸಂಸಕ್ತ ದೋರ್ದಂಡ ಬಾಲರೂಪ ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಭಗವನ್ ವಿಷ್ಣೋ ಸ್ವಾಹಾ । ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾರದ ಋಷಿ. ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ಸು. ಲೀಲಾ ದಂಡ ಹರಿಯು ದೇವತೆ.

ಸಮ್ಮೋಹಯಂಶ್ಚ ನಿಜವಾಮಕರಸ್ಥಲೀಲಾ-
ದಂಡೇನ ಗೋಪಯುವತೀಃ ಪರಸುಂದರೀಶ್ಚ ॥

ದಿಶ್ಯಾನ್ನಿಜಪ್ರಿಯ ಸಖಾಂಸಗದಕ್ಷಹಸ್ತೋ ।
ದೇವಃ ಶ್ರೀಯಂ ನಿಹತ ಕಂಸ ಉರುಕ್ರಮೋ ನಃ ॥

ತನ್ನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಲೀಲಾದಂಡದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಟಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪರಮ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೂ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಪ್ರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಕಂಸನಾಶಕನಾದ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ, ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಎಂಬುದಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸ್ಥಿರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ''ಗೋವಲ್ಲಭಾಯ ಸ್ವಾಹಾ'' ಎಂಬುದು ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಇದರ ಧ್ಯಾನವು ಹೀಗಿದೆ:-

ಧ್ಯೇಯೋ ಹರಿಃ ಸ ಕಪಿಲಾಗಣ ಮಧ್ಯಸಂಸ್ಥಃ ।
ತಾ ಆಹ್ವಯನ್ ದಧದದಕ್ಷಿಣದೋಃಸ್ಥವೇಣುಮ್ ॥
ಪಾಶಂ ಸ ಯಷ್ಟಿಮಪರತ್ರ ಪಯೋದ ನೀಲಃ ।
ಪೀತಾಂಬರೋಽಹಿರಿಪುಪಿಚ್ಛಕೃತಾವತಂಸಃ ॥

ಕಪಿಲ ಗೋವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವುಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗ ಮತ್ತು ದಂಡ. ಅಂಗಕಾಂತಿಯು ಮೇಘದಂತೆ, ಪೀತಾಂಬರ ಧರಿಸಿ ನವಿಲಗರಿಯ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಶಾಮಸುಂದರ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಏಳು ಲಕ್ಷ ಮಂತ್ರ ಜಪ, ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ, ಸುವರ್ಣ ಪಿಂಗಲ, ಗೌರ ಪಿಂಗಲ, ರಕ್ತ ಪಿಂಗಲ, ಗುಡ ಪಿಂಗಲ, ಬಭ್ರುಪಿಂಗಲ, ಉತ್ತಮಾ, ಕಪಿಲಾ, ಚತುಷ್ಕ ಪಿಂಗಲ, ಪೀತಪಿಂಗಲಾ ಎಂಬ ೮ ಜಾತಿಯ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಿಂದ ೧೦೮ ಬಾರಿ ಆಹುತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರ ಜಪ ಮಾಡುವ ಸಾಧಕನು ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

''ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದಾಯ'' ಇದು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾರದ ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರಿ ಛಂದಸ್ಸು, ಗೋವಿಂದನೇ ದೇವತೆ, ನಾಲ್ಕು, ಐದು ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣಮಂತ್ರದಿಂದ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸ.

ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಕಲ್ಪದ್ರುಮೂಲಾಶ್ರಿತ ಮಣಿವಿಲಸದ್ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥಂ
ಮೇಘಶ್ಯಾಮಂ ಪಿಶಂಗಾಂಶುಕಮತಿ ಸುಭಗಂ ಶಂಖವೇತ್ರೇ ಕರಾಭ್ಯಾಮ್॥
ಬಿಭ್ರಾಣಂ ಗೋಸಹಸ್ರೈರ್ವೃತಮಮರಪತಿಂ ಪ್ರೌಢಹಸ್ತೈಕಕುಂಭ-
ಪ್ರಶ್ಚ್ಯೋತತ್ಸೌಧಧಾರಾಸ್ನಪಿತಮಭಿನವಾಂಭೋಜಪತ್ರಾಭಿನೇತ್ರಂ ॥

ದಿವ್ಯ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧದ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಸುಶೋಭಿತವಾದ ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಘ ಸಮವಾದ ಅಂಗಕಾಂತಿ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಂಖ ಮತ್ತು ಬೆತ್ತಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಸಾವಿರಾರು ಗೋವುಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿವೆ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವನೇ ರಕ್ಷಕ. ಒಬ್ಬ ಪ್ರೌಢನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲಶವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅಮೃತ ಧಾರೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅರಳಿದ ತಾವರೆಯ ಕಂಗಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಹು ಸುಂದರನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಅನಂತರ ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿ ಅದರ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಗೋಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷ್ಣವ ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಆವಾಹನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಮೊದಲು ಗುರು ಪೂಜೆ ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರು. ಎದುರು ಇಂದ್ರ, ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನು ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಕೇಸರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಮಲದ ಅಷ್ಟದಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಂದಿ ಮುಂತಾದ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪೀಠದ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಸೊಂಟದ ಕಿಂಕಿಣಿ (ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ) ಮತ್ತು ಹಗ್ಗ (ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ರಜ್ಜು)ಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಳಲು, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವತ್ಸ, ಕೌಸ್ತುಭ ವನಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಚಜನ್ಯ, ಗದಾ, ಚಕ್ರ, ವಸುದೇವ, ದೇವಕಿ, ನಂದಗೋಪ, ಯಶೋದಾ, ಗೋವುಗಳು, ಗೋಪ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಅದಕ್ಕೂ ಹೊರಭಾಗಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾದಿ ಆಯುಧಗಳು. ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕುಮುದ, ಕುಮುದಾಕ್ಷ, ಪುಂಡರೀಕಾ, ವಾಮನ, ಶಂಕುಕರ್ಣ, ಸರ್ವನೇತ್ರ, ಸುಮುಖ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಎಂಬ ದಿಗ್ಗಿಜಗಳನ್ನು ವಿಷ್ವಕ್‌ಸೇನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಗೋವಿಂದನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ನಿರ್ಭಯನೂ ಚಿರಾಯುವೂ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ, ಗೋಕುಲನಾಥಾಯ ನಮಃ, ಇದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ. ಇದರ ಎರಡೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪಂಚ ವರ್ಷ ಮತಿಲೋಲಮಂಗನೇ
ಧಾವಮಾನಮತಿಚಂಚಲೇಕ್ಷಣಂ ।
ಕಿಂಕಿಣೀವಲಯ ಹಾರನೂಪುರೈ
ರಂಜಿತಂ ನಮತ ಗೋಪ ಬಾಲಕಂ ॥

ಐದು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲಗತಿಯ ಕೃಷ್ಣನು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಚಂಚಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ, ಕಡಗ, ಹಾರ, ನೂಪುರ ಮುಂತಾದ ಆಭರಣಗಳಿಗೆ ಅವನೇ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಪರಮ ಸುಂದರ ಗೋಪಾಲನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿರಿ. ಇಂತಹ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಲಾಶ ಸಮಿಧ ಅಥವಾ ಕ್ಷೀರ ಪಾಯಸದಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು, ವೈಷ್ಣವ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೂರ್ತಿಯ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಚಿತ್ತನಾದ ಮಂತ್ರ ಸಾಧಕನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಆವಾಹನ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳ ಮತ್ತು ವಿದಿಕ್ಕುಗಳ ಕೇಸರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ, ಬಲಭದ್ರ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧರನ್ನು, ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಸತ್ಯಭಾಮಾ, ಲಕ್ಷಣಾ ಮತ್ತು ಜಾಂಬವತಿಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದರ

ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲಕರು ಮತ್ತು ಆಯುಧಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಮಂತ್ರದ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ''ಓಂ ಶ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ಗೋಪೀಜನ ವಲ್ಲಭಾಯ ಶ್ರೀಂ ಶ್ರೀಂ ಶ್ರೀ'' ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಋಷಿ ಛಂದಸ್ಸು ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ.

ಮಾಧವೀ ಮಂಡಪಾಸೀನೌ ಗರುಡೇನಾಭಿಪಾಲಿತೌ ।
ದಿವ್ಯ ಕ್ರೀಡಾಸು ನಿರತೌ ರಾಮಕೃಷ್ಣೌ ಸ್ಮರನ್ ಜಪೇತ್ ॥

ಮಾಧವೀ ಲತಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯಕ್ರೀಡಾತತ್ಪರರಾದ ಗರುಡನಿಂದ ಸೇವಿತರಾದ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

'ಕ್ಲಃ' ಇದು ಏಕಾಕ್ಷರ ಕೃಷ್ಣ ಮಂತ್ರ. 'ಕೃಷ್ಣ' ಇದು ಎರಡು ಅಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ಲೀಂ ಜೋಡಿಸಿದಾಗ 'ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣ' ಎಂದು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರವು ಆಗುತ್ತದೆ. 'ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ' ಇದು ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರ' 'ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಕ್ಲೀಂ' ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರ ಗೋಪಾಲಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಇದು ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ 'ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ' ಇದು ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ. ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ, 'ಕ್ಲೀಂ ಹ್ರೀಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಕ್ಲೀಂ' ಇದು ಮತ್ತೊಂದು ನವಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ. 'ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯನಮಃ ಕ್ಲೀಂ 'ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ' ಕ್ಲೀಂ' ಇವೆರಡು ನವಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳು. 'ಕ್ಲೀಂ ಗ್ಲೌಂ ಕ್ಲೀಂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಗಾಯ ನಮಃ 'ಬಾಲ ವಪುಷೇ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ' ಇವೆರಡು ದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳು. 'ಬಾಲವಪುಷೇ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯಸ್ವಾಹಾ' ಇದು ಹನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ.

ಶ್ರೀ ವೃಂದಾವಿಪಿನ ಪ್ರತೋಲಿಷು ನಮತ್‌ಸಂಫುಲ್ಲವಲ್ಲೀತತಿ-
ಷ್ವಂತರ್ಜಾಲವಿಘಟ್ಟನೈಃ ಸುರಭಿಣಾ ವಾತೇನ ಸಂಸೇವಿತೇ ।
ಕಾಲಿಂದೀ ಪುಲಿನೇ ವಿಹಾರಿಣಮಥೋ ರಾಧೈಕಜೀವಾತುಕಂ
ವಂದೇ ನಂದ ಕಿಶೋರಮಿಂದುವದನಂ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಂಬುದಾಡಂಬರಂ ॥

''ವೃಂದಾವನದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಗಿರುವ, ಅರಳಿದ ಹೂವಿನ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಬೀರುವ ಬಳ್ಳಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುವ ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಮಳಲು ದಿನ್ನೆಗಳೂ ಪರಿಮಳ ಮಿಳಿತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಧೆಯ ಸರ್ವಸ್ವ, ನಂದಗೋಪನಕಂದ, ಇಂದುವದನ, ನೀಲ ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಕಿಶೋರ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.'' ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೇವಕೀಸುತ ಗೋವಿಂದ ವಾಸುದೇವ ಜಗತ್ಪತೇಃ ।
ದೇಹಿ ಮೇ ತನಯಂ ಕೃಷ್ಣ ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ॥

ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ನಾರದ ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರೀ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಟುಪ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು, ಪುತ್ರ ಪ್ರದಾತನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ. ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು, ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು.

ವಿಜಯೇನ ಯುತೋ ರಥೇ ಸ್ಥಿತಃ ದ್ರುತಮಾನೀಯ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯತಃ ।
ಪ್ರದದತ್ ತನಯಾನ್ ದ್ವಿಜನ್ಮನೇ ಸ್ಮರಣೀಯೋ ವಸುದೇವನಂದನಃ ॥

''ದೇವಕೀ ಪುತ್ರ, ಗೋವಿಂದ, ವಾಸುದೇವ, ಜಗದೀಶ್ವರ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಪುತ್ರ ದಾನ ಮಾಡು' ಎಂದು ಮಂತ್ರಾರ್ಥ.

ಅರ್ಜುನನ ಜೊತೆಗೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೃತ ಪುತ್ರರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸುವ ವಸುದೇವನಂದನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದು ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥ. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜಪಿಸಿ, ತುಪ್ಪ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ, ಜೇನು ಮುಂತಾದ ಮಧುರ ಪದಾರ್ಥ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ವೈಷ್ಣವ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅಂಗ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಂಜೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೂ ಕೂಡ ಈ ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಹಂಸಃ ಸೋಽ ಹಂ ಸ್ವಾಹಾ' ಇದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿ, ಪರಮಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು, ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ದೇವತೆ. ಪ್ರಣವ (ಓಂ) ಬೀಜ ಸ್ವಾಹಾ ಶಕ್ತಿ. 'ಸ್ವಾಹಾ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ, ಸೋಽಹಂ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ, ಹಂಸಃ ಶಿಖಾಯೈವೌ ಷಟ್, ಹುಲ್ಲೇಖಾ ಕವಚಾಯ ಹುಂ, ಓಂ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವೌಷಟ್, ಹರಿಹರ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್, ಇದು ಅಂಗನ್ಯಾಸ.

ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಶಿವೋ ವಿಪ್ರಃ ಸ ಹರಿಃ ಸ ಏವ ದೇವರಾಟ್ ।
ಸ ಸರ್ವರೂಪಃ ಸರ್ವಾಖ್ಯಃ ಸೋಽಕ್ಷರಃ ಪರಮ ಸ್ವರಾಟ್ ॥

'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಹರಿ, ಶಿವ, ಇಂದ್ರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವಾಚ್ಯನು. ಅವನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು. ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳೂ ಅವನಿಗೇ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಅವನೇ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರೀತಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಜಪ, ದಶಾಂಶ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಣವಾತ್ಮಕ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅಂಗ ಆವರಣ ದೇವತಾ ಸಹಿತ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ 'ತತ್ತ್ವಮಸಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದಾಂತ ವಾಕ್ಯಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ಕ್ಲೀಂ ಹೃಷೀಕೇಶಾಯನಮಃ' ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು, ಹೃಷೀಕೇಶನೇ ದೇವತೆ, ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಇದನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು. 'ಕ್ಲೀಂ' ಬೀಜ, 'ಆಯ' ಶಕ್ತಿ. ಬೀಜ ಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸ. ಒಂದ ಲಕ್ಷ ಜಪ, ತುಪ್ಪದಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ, ಸಂಮೋಹನೀ ಹೂವುಗಳಿಂದ ತರ್ಪಣ. ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ಶ್ರೀಂ ಶ್ರೀಧರಾಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮೋಹನಾಯ ನಮಃ' ಈ ಹದಿಮೂರು ಅಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು, ಶ್ರೀಧರ ದೇವತೆ 'ಶ್ರೀಂ ಬೀಜ, ಆಯಶಕ್ತಿ, ಬೀಜದಿಂದಲೇ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜಪ. ತುಪ್ಪದಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ. ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ವೇತ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಾ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾರೂಪ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಫಲ. 'ಅಚ್ಯುತಾನಂತ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ' ಇದು ಒಂದು ಮಂತ್ರ,

'ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ', 'ಅನಂತಾಯನಮಃ', 'ಗೋವಿಂದಾಯನಮಃ', ಇವು ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳು. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಶೌನಕ ಋಷಿ, ವಿರಾಟ್ ಛಂದಸ್ಸು, ಉಳಿದ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಾಶರ, ವ್ಯಾಸ, ನಾರದರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಋಷಿಗಳು, ವಿರಾಟ್ ಛಂದಸ್ಸು, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಬೀಜ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ.

ಶಂಖ ಚಕ್ರಧರಂ ದೇವಂ ಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಕಿರೀಟಿನಂ ।
ಸರ್ವೈರಪ್ಯಾಯುಧೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಗರುಡೋಪರಿ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ॥

ಸನಕಾದಿ ಮುನೀಂದ್ರೈಸ್ತು ಸರ್ವದೇವೈರುಪಾಸಿತಂ ।
ಶ್ರೀ ಭೂಮಿ ಸಹಿತಂ ದೇವಮುದಯಾದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭಂ ।
ಪ್ರಾತರುದ್ಯತ್ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಮಂಡಲೋಪಮಕುಂಡಲಂ ॥

ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ರಕ್ಷಾರ್ಥಮನಂತಂ ನಿತ್ಯಮೇವ ಹಿ ।
ಅಭಯಂ ವರದಂ ದೇವಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಂ ಮುದಾನ್ವಿತಂ ॥

'ಭಗವಂತನಾದ ಅಚ್ಯುತನು ಶಂಖ ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಚತುರ್ಬಾಹು, ಕಿರೀಟ ಧಾರಿ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನ, ಗರುಡಾರೂಢ, ಸನಕಾದಿ ಮುನೀಶ್ವರರಿಂದ ಉಪಾಸಿತ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎಡಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇವಿ ಭೂದೇವಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸು, ಕಿವಿಗಳ ಕುಂಡಲಗಳೆರಡು ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಪರಮಾನಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ, ವರದಾಯಕ, ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ಪಾಲಕ, ಅಭಯಪ್ರದ ಅನಂತ' ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಮಂತ್ರ ಜಪ ಮಾಡಬೇಕು. ವೈಷ್ಣವ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಂಗಪೂಜಾ, ದ್ವಿತೀಯಾ ವರಣದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಶಂಖ, ಗದಾ, ಖಡ್ಗ, ಮುಸಲ, ಧನುಸ್ಸು, ಪಾಶ, ಅಂಕುಶಗಳ ಪೂಜೆ, ಮೂರನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ, ಸನಕಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರು, ಪರಾಶರ, ವ್ಯಾಸ, ನಾರದ, ಶೌನಕ, ಇವರ ಪೂಜೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಪೂಜೆ, ಈ ಮಂತ್ರಗಳ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜಪ,ತುಪ್ಪದಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ, ಈ ಮಂತ್ರಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯಾದರೆ ಮನೋಭೀಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇಲದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ರೋಗಿಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಈ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದರೆ ರೋಗಿಯು ರೋಗ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರ

'ವ್ಯಾಂ ವೇದ ವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ' ಇದು ವೇದವ್ಯಾಸಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ, ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿ, ಅನುಷ್ಟಪ್ ಛಂದಸ್ಸು, ಸತ್ಯವತೀನಂದನ ವ್ಯಾಸನೇ ದೇವತೆ, ವ್ಯಾಂ ಬೀಜ, ನಮಃ ಶಕ್ತಿ, ವ್ಯಾಂ ವ್ಯೀಂ ವ್ಯೂಂ, ವೈಂ, ವ್ಯೌಂ, ವ್ಯಾಃ, ಇವುಗಳಿಂದ ಅಂಗನ್ಯಾಸ.

ವ್ಯಾಖ್ಯಾಮುದ್ರಿಕಯಾ ಲಸತ್ಕರತಲಂ ಸದ್ಯೋಗಪೀಠಸ್ಥಿತಂ,
ವಾಮೇ ಜಾನುತಲೇ ದಧಾನಮಪರಂ ಹಸ್ತಂ ಸುವಿಧ್ಯಾನಿಧಿಂ ।

ವಿಪ್ರವ್ರಾತವೃತಂ ಪ್ರಸನ್ನಮನಸಂ ಪಾಥೋರುಹಾಂಗದ್ಯುತಿಂ
ಪಾರಾಶರ್ಯ ಮತೀವ ಪುಣ್ಯಚರಿತಂ ವ್ಯಾಸಂ ಸ್ಮರೇತ್ ಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮುದ್ರೆಯಿದೆ, ಎಡಗೈಯನ್ನು ಎಡಮೊಣಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಯೋಗಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾದ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿಯಾದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತರಾದ ನೀಲ ಕಮಲದಂತಹ ಅಂಗಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಪುಣ್ಯಚರಿತರಾದ, ಪರಾಶರ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಆವಿರ್ಭೂತರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಎಂಟು ಸಾವಿರ ಮಂತ್ರ ಜಪ ಮಾಡಿ, ಪಾಯಸದಿಂದ ದಶಾಂಶ ಹೋಮ ಮಾಡಿ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪೀಠ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಪೂರ್ವಾದಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೈಲ, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಜೈಮಿನಿ ಮತ್ತು ಸುಮಂತುಗಳನ್ನು, ಈಶಾನಾದಿ ಕೋಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶುಕ, ರೋಮ, ರೋಮಹರ್ಷಣ, ಉಗ್ರಶ್ರವಸ್ಸು, ಮತ್ತಿತರ ಋಷಿಗಳು ಇವರನ್ನು, ಅದರ ಹೊರಗಿನ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನೂ ವಜ್ರಾದಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾಶಕ್ತಿ, ಉತ್ತಮ ಸಂತಾನ. ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಯುಗಲ ಶರಣಾಗತಿ ಮಂತ್ರ, ಯುಗಲಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭೩

ಸನತ್ಕುಮಾರ:- ನಾರದರೇ, ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಂಕರನಿಂದ ಯುಗಲಶರಣಾಗತಿ ಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೀರಿ, ಈಗ ಅದು ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೇ? ನೀವು ಮರೆತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅದು ಈಗ ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರಬಹುದು. ಸ್ಮರಿಸಿರಿ.

ಸೂತರು:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ಪರಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ನಾರದರು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನರಾದರು. ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದರು. ಮುಖದಿಂದ ಒಳಗಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. 'ಪೂಜ್ಯರೇ! ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವು ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಯುಗಲ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಯಿತು' ಎಂಬ ವಿಷಯವು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಾರದರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಾನ್ ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಸನತ್ಕುಮಾರರು:- ನಾರದರೇ ಕೇಳಿರಿ - ಈ ಸಾರಸ್ವತ ಕಲ್ಪಕ್ಕಿಂತ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೇಯ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ವಿಷಯವಿದು. ಆಗ ನೀವು ಕಶ್ಯಪರ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿರಿ. ಆಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ನಾರದ ಎಂದೇ ಇದ್ದಿತು. ಒಂದು ದಿನ ನೀವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಭೇಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಿರಿ. ಮಹಾದೇವರು ಯಾವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದ್ದರೊ, ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಾರದರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗ ನೀವು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಿತ್ಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಿರಿ. ಆಗ ಸದಾಶಿವನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದನು.

"ಗೋಪೀಜನವಲ್ಲಭ ಚರಣಾನ್ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ" - ಗೋಪೀಜನವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಮಂತ್ರವಿದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸುರಭಿ ಋಷಿ, ಗಾಯತ್ರೀ, ಛಂದಸ್ಸು. ಗೋವಿಂದವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆ. 'ಪ್ರಪನ್ನೋಽಸ್ಮಿ' ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭಗವಂತನ ಶರಣಾಗತಿರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರದ ವಿನಿಯೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಆದಿಯ ಶೋಧನವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನ್ಯಾಸ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಂತ್ರದ ಚಿಂತನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಪ್ರಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುರುವಿನಿಂದ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ವಧರ್ಮಪಾಲನ ಮಾಡುತ್ತ ಸೇವೆಯಿಂದ ಗುರುವನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಭಯಪರಿಹಾರಕವಾದ ಸಾಧು ಪುರುಷರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇಹಪರಲೋಕಗಳ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಆಚರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಜೀವಿಸಬೇಕು. "ಈ ಲೋಕದ ಸುಖ, ಭೋಗ ಮತ್ತು ಆಯುಸ್ಸು ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಗಳ ಅಧೀನವಾಗಿವೆ. ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡುವನು" ಇಂಥ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯ ಲೀಲಾಮಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ದಿವ್ಯವಾದ ಅರ್ಚಾ ವಿಗ್ರಹಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಸೇವೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆರಾಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಭಕ್ತರು ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಭಗವಂತನೇ ತಮಗೆ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ತಿಳಿದು ದೇಹ - ಗೇಹ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನರಾಗಿರಬೇಕು. ಗುರು, ಸಾಧು, ಸಜ್ಜನರು, ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ವೇದ ಮುಂತಾದವುಗಳ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಪಾಪ ಮಾಡುವುದು, ದೇವರ ನಾಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥವಾದ ಅಂದರೆ ಬರೀ ಹೊಗಳಿಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು, ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಸ್ತಿಕ್ಯವಾದವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹರಡುವುದು, ಸೋಮಾರಿ ಮತ್ತು ನಾಸ್ತಿಕನಾದವನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವದು, ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡುವುದು ಅಥವಾ ಭಗವನ್ನಾಮದಲ್ಲಿ ಅದರ, ಗೌರವಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಇವು ಹತ್ತು ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದ ದೋಷಗಳು. ಮಗು ನಾರದನೇ, ಈ ದೋಷಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ. ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು, ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇವರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. 'ರಾಧಾನಾಥ, ಸ್ವಾಮಿ, ಮಾತು' ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನವು' 'ರಾಧೇ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೇಯಸಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸನು, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನನಗೆ ಆಶ್ರಯರಾಗಿದ್ದೀರಿ.'

'ಶ್ರೀ ಹರಿಯೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ, ಅವನ ಭಕ್ತರು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಪ್ರೇಯಸಿಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದವರು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅಸುರ ಸಂಹಾರದ ಲೀಲಾಕಾರ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಗುತ್ತಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಶ್ರೀದಾಮ ಮುಂತಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಸ್ನೇಹಿತರಿದ್ದಾರೆ. ರಾಧೆಗೆ ಸುಶೀಲಾ ಮುಂತಾದ ಮೂವತ್ತು

ಎರಡು ಮಂದಿ ಗೆಳತಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ವತ್ಸ ನಾರದ, ಸಾಧಕನು ತನ್ನನ್ನು ಹೀನನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ತಾನು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಸೇವಕನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಸೇವೆಯಿಂದಉಂಟಾಗುವಆನಂದವೇತನಗೆಅತ್ಯಂತಉಚಿತವಾದಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಮುಹೂರ್ತದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ, ಮಲಗುವವರೆಗೆ. ಆಯಾಸಮಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಶ್ಯಾಮಸುಂದರಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅವನ ಪರಮ ಪ್ರೇಯಸಿ ರಾಧೆಯರ ಆಯಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮುನೀಶ್ವರ! ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸಾಧನವು. ನಾನು ನಿನ್ನೆದುರು ಈ ರಹಸ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಸನತ್ಕುಮಾರರು:- ನಾರದ! ಆಗ ನೀನು ಪುನಃ ಭಗವಂತನಾದ ಸದಾಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದೆ. 'ಪ್ರಭುವೇ! ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮವೆಂದರೆ ಯಾವುದು !' 'ಮಹಾಮುನಿಯೇ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೇಳು.

'ರಮಣೀಯವಾದ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿಯ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ದಿವ್ಯವಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ - ರಾಧೆಯರು ಮರಕ್ಕೆ ಒರಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.' ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಈ ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಯುಗಲಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಐದು ನೂರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಐದು ನೂರು ರಾಧೆಯ ನಾಮಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಮಸ್ತೋತ್ರ ದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸ ಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷವಿಟ್ಟು ಓದಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲ ಎಂಥವರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕೃಷ್ಣನಾಮಸ್ತೋತ್ರದ್ದಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ರಾಧಾನಾಮ ಸ್ತುತಿಯದಾಗಲಿ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಫಲಪ್ರದವೂ ಆದುದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಪಾರಾಯಣ ಪಠಣ ಮುಂತಾದುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿ ಎಂದು ಆ ಎರಡೂ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಈ ಯುಗಲನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಡಿ ಕಿಡಿಯಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಆಸ್ತಿಕರು ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಿ ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರ

ದೇವಕೀನಂದನಃ ಶೌರಿರ್ವಾಸುದೇವೋ ಬಲಾನುಜಃ ।
ಗದಾಗ್ರಜಃ ಕಂಸಹಂತಾ, ಕಂಸಸೇವಕ ಮೋಹನಃ ॥೧॥

ಭಿನ್ನಾರ್ಗಲೋ ಭಿನ್ನಲೋಹಃ ಪಿತೃವಾಹ್ಯಃ ಪಿತೃಸ್ತುತಃ ।
ಮಾತೃಸ್ತುತಃ ಶಿವಧ್ಯೇಯೋ ಯಮುನಾ ಜಲ ಭೇದನಃ ॥೨॥

ವ್ರಜವಾಸೀ ವ್ರಜಾನಂದೀ ನಂದಬಾಲೋ ದಯಾನಿಧಿಃ।
ಲೀಲಾಬಾಲಃ ಪದ್ಮನೇತ್ರೋ ಗೋಕುಲೋತ್ಸವ ಈಶ್ವರಃ ॥ ೩ ॥

ಗೋಪಿಕಾನಂದನಃ, ಕೃಷ್ಣೋ, ಗೋಪಾನಂದಃ, ಸತಾಂ ಗತಿಃ।
ಬಕಪ್ರಾಣ ಹರೋ, ವಿಷ್ಣುರ್ಭಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದೋ, ಹರಿಃ ॥ ೪ ॥

ಬಲೀ ಬಿಲೇಶಯ ಶಯಃ, ಶ್ಯಾಮಲಃ ಸರ್ವ ಸುಂದರಃ
ಪದ್ಮನಾಭೋ, ಹೃಷೀಕೇಶಃ, ಕ್ರೀಡಾ ಮನುಜ ಬಾಲಕಃ ॥ ೫ ॥

ಲೀಲಾ ವಿಧ್ವಸ್ತ ಶಕಟೋ ವೇದಮಂತ್ರಾಭಿಷೇಚಿತಃ
ಯಶೋದಾನಂದನಃ, ಕಾಂತೋ, ಮುನಿಕೋಟಿ ನಿಷೇವಿತಃ ॥ ೬ ॥

ನಿತ್ಯಂ ಮಧುವನಾವಾಸೀ ವೈಕುಂಠಸ್ಸಂಭವಃ ಕ್ರತುಃ।
ರಮಾಪತಿರ್ಯದುಪತಿರ್ಮುರಾರಿ ರ್ಮಧುಸೂದನಃ ॥ ೭ ॥

ಮಾಧವೋ ಮಾನಹಾರೀ ಚ ಶ್ರೀಪತಿ ರ್ಭೂಧರಃ ಪ್ರಭುಃ
ಬೃಹದ್ವನ ಮಹಾಲೀಲೋ ನಂದಸೂನುರ್ಮಹಾಸನಃ ॥ ೮ ॥

ತೃಣಾವರ್ತ ಪ್ರಾಣಹಾರೀ ಯಶೋದಾ ವಿಸ್ಮಯಪ್ರದಃ
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ವಂದ್ಯಃ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಃ ಪದ್ಮಹಸ್ತಃ ಪ್ರಿಯಂಕರಃ ॥ ೯ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ಧರ್ಮಗೋಪ್ತಾ ಚ ಭೂಪತಿಃ ಶ್ರೀಧರಃ ಸ್ವರಾಟ್
ಅಜಾಧ್ಯಕ್ಷಃ ಶಿವಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಧರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥೧೦॥

ವೇದಾಂತವೇದ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರಮೋಘ ದೃಕ್
ಗೋಪೀಕರಾವಲಂಬೀ ಚ ಗೋಪ ಬಾಲಕ ಸುಪ್ರಿಯಃ ॥ ೧೧ ॥

ಬಲಾನುಯಾಯೀ ಬಲವಾನ್ ಶ್ರೀದಾಮ ಪ್ರಿಯ ಆತ್ಮವಾನ್
ಗೋಪೀ ಗೃಹಾಂಗಣ ರತಿರ್ಭದ್ರಃ ಸುಶ್ಲೋಕ ಮಂಗಲಃ ॥ ೧೨ ॥

ನವನೀತಹರೋ, ಬಾಲೋ, ನವನೀತ ಪ್ರಿಯಾಶನಃ
ಬಾಲವೃಂದೀ, ಮರ್ಕವೃಂದೀ,ಚಕಿತಾಕ್ಷಃ, ಪಲಾಯಿತಃ ॥ ೧೩ ॥

ಯಶೋದಾತನಯಃ, ಕಂಪೀ, ಮಾಯಾ ರುದಿತ ಶೋಭನಃ
ದಾಮೋದರೋಽಪ್ರಮೇಯಾತ್ಮಾ, ದಯಾಲುರ್ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲಃ ॥ ೧೪ ॥

ಉಲೂಖಲೇ ಸುಬದ್ಧೋ, ನಮ್ರಶಿರಾ, ಗೋಪೀ ಕದರ್ಥಿತಃ
ವೃಕ್ಷಭಂಗೀ, ಶೋಕಭಂಗೀ ಧನದಾತ್ಮಜ ಮೋಕ್ಷಣಃ ॥ ೧೫ ॥

ದೇವರ್ಷಿ ವಚನ ಶ್ಲಾಘೀ, ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸಾಗರಃ
ವ್ರಜ ಕೋಲಾಹಲಕರೋ ವ್ರಜಾನಂದ ವಿವರ್ಧನಃ ॥ ೧೬ ॥

ಗೋಪಾತ್ಮಾ, ಪ್ರೇರಕಃ, ಸಾಕ್ಷೀ, ವೃಂದಾವನ ನಿವಾಸಕೃತ್
ವತ್ಸಪಾಲೋ, ವತ್ಸಪತಿರ್ಗೋಪದಾರಕ ಮಂಡನಃ ॥ ೧೭ ॥

ಬಾಲಕ್ರೀಡೋ, ಬಾಲರತಿರ್ಬಾಲಕಃ ಕನಕಾಂಗದೀ
ಪೀತಾಂಬರೋ, ಹೇಮಮಾಲೀ ಮಣಿಮುಕ್ತಾವಿಭೂಷಣಃ ॥ ೧೮ ॥

ಕಿಂಕಿಣೀ, ಕಟಕೀ, ಸೂತ್ರೀ, ನೂಪುರೀ, ಮುದ್ರಿಕಾನ್ವಿತಃ
ವತ್ಸಾಸುರ ಪ್ರತಿಧ್ವಂಸೀ, ಬಕಾಸುರ ವಿನಾಶನಃ ॥ ೧೯ ॥

ಅಘಾಸುರ ವಿನಾಶೀ, ಚ ವಿನಿದ್ರೀಕೃತ ಬಾಲಕಃ
ಆದ್ಯ, ಆತ್ಮಪ್ರದಃ, ಸಂಗೀ ಯಮುನಾತೀರ ಭೋಜನಃ ॥ ೨೦ ॥

ಗೋಪಾಲ ಮಂಡಲೀ ಮಧ್ಯಃ, ಸರ್ವ ಗೋಪಾಲ ಭೂಷಣಃ
ಕೃತ ಹಸ್ತತಲ ಗ್ರಾಸೋ, ವ್ಯಂಜನಾಶ್ರಿತ ಶಾಖಿಕಃ ॥ ೨೧ ॥

ಕೃತ ಬಾಹುಶೃಂಗ ಯಷ್ಟಿಗುರ್ಂಜಾಲಂಕೃತ ಕಂಠಕಃ
ಮಯೂರ ಪಿಚ್ಛ ಮುಕುಟೋ ವನಮಾಲಾ ವಿಭೂಷಿತಃ ॥ ೨೨ ॥

ಗೈರಿಕಾ ಚಿತ್ರಿತ ವಪುರ್ನವ ಮೇಘ ವಪುಃಸ್ಮರಃ
ಕೋಟಿ ಕಂದರ್ಪಲಾವಣ್ಯೋ, ಲಸನ್ಮಕರಕುಂಡಲಃ ॥ ೨೩ ॥

ಆಜಾನುಬಾಹುರ್ಭಗವಾನ್, ನಿದ್ರಾ ರಹಿತ ಲೋಚನಃ
ಕೋಟಿ ಸಾಗರ ಗಾಂಭೀರ್ಯಃ ಕಾಲವಾಹಃ, ಸದಾಶಿವಃ ॥ ೨೪ ॥

ವಿರಂಚಿ ಮೋಹನ ವಪುರ್ಗೋಪವತ್ಸ ವಪುರ್ಧರಃ
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೋಟಿ ಜನಕೋ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮೋಹ ವಿನಾಶಕಃ ॥ ೨೫ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮೇಡಿತ, ಸ್ವಾಮೀ, ಶಕ್ರ ದರ್ಪ ವಿನಾಶಕಃ
ಗಿರಿ ಪೂಜೋಪದೇಷ್ಟಾ ಚ ಧೃತಗೋವರ್ಧನಾಚಲಃ ॥ ೨೬ ॥

ಪುರಂದರೇಡಿತಃ, ಪೂಜ್ಯಃ, ಕಾಮಧೇನು ಪ್ರಪೂಜಿತಃ
ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಭಿಷಿಕ್ತಃ, ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದೋ, ಗೋಪರಕ್ಷಕಃ ॥ ೨೭ ॥

ಕಾಲಿಯಾರ್ತಿಕರೋಽಕ್ರೂರೋ ನಾಗಪತ್ನೀಡಿತೋ, ವಿರಾಟ್
ಧೇನುಕಾರಿಃ, ಪ್ರಲಂಬಾರಿ ವೃಷಾಸುರ ವಿಮರ್ದನಃ ॥ ೨೮ ॥

ಮಯಾಸುರಾತ್ಮಜ ಧ್ವಂಸೀ, ಕೇಶೀ ಕಂಠ ವಿದಾರಕಃ
ಯಜ್ಞ ಗೋಪ್ತಾ ಗೋಪ ಗೋಪ್ತಾ ದಾವಾಗ್ನಿ ಪರಿಶೋಷಕಃ ॥ ೨೯ ॥

ಗೋಪಕನ್ಯಾ ವಸ್ತ್ರಹಾರೀ, ಗೋಪಕನ್ಯಾ ವರಪ್ರದಃ
ಯಜ್ಞಪತ್ನ್ಯನ್ನಭೋಜೀ ಚ ಮುನಿ ದುಃಖಾಪಹಾರಕಃ ॥ ೩೦ ॥

ಜಲೇಶ ಮಾನಮಥನಃ, ನಂದ ಗೋಪಾಲ ಜೀವನಃ
ಗಂಧರ್ವಶಾಪ ಮೋಕ್ತಾ, ಚ ಶಂಖಚೂಡ ಶಿರೋಹರಃ ॥ ೩೧ ॥

ವಂಶೀ, ವಟೀ ವೇಣುನಾದೀ, ಗೋಪೀ ಚಿಂತಾಪಹಾರಕಃ
ಸರ್ವಗೋಪ್ತಾ ಸಮಾಹ್ವಾನಃ ಸರ್ವಗೋಪೀ ಮನೋರಥಃ ॥ ೩೨ ॥

ವ್ಯಂಗ್ಯ ಧರ್ಮ ಪ್ರವಕ್ತಾ ಚ ಗೋಪೀ ಮಂಡಲ ಮೋಹನಃ
ರಾಸಕ್ರೀಡಾರಸಾಸ್ವಾದೀ ರಸಿಕೋ ರಾಧಿಕಾಧವಃ ॥ ೩೩ ॥

ಕಿಶೋರೀ ಪ್ರಾಣನಾಥಃ, ಶ್ರೀ ವೃಷಭಾನುಸುತಾ ಪ್ರಿಯಃ
ಸರ್ವ ಗೋಪೀ ಜನಾನಂದೀ, ಗೋಪೀಜನ ವಿಮೋಹನಃ ॥ ೩೪ ॥

ಗೋಪಿಕಾ ಗೀತ ಚರಿತೋ, ಗೋಪೀ ನರ್ತನಲಾಲಸಃ
ಗೋಪೀಸ್ಕಂಧಾಶ್ರಿತಕರೋ, ಗೋಪಿಕಾ ಚುಂಬನ ಪ್ರಿಯಃ ॥ ೩೫ ॥

ಗೋಪಿಕಾ ಮಾರ್ಜಿತ ಮುಖಃ, ಗೋಪೀ ವ್ಯಜನ ವೀಜಿತಃ
ಗೋಪಿಕಾ ಕೇಶ ಸಂಸ್ಕಾರೀ, ಗೋಪೀಕಾ ಪುಷ್ಪ ಸಂಸ್ತರಃ ॥ ೩೬ ॥

ಗೋಪಿಕಾ ಹೃದಯಾಲಂಬೀ, ಗೋಪೀವಹನ ತತ್ಪರಃ
ಗೋಪಿಕಾ ಮದಹಾರೀ, ಚ ಗೋಪೀಕಾ ಪರಮಾರ್ಚಿತಃ ॥ ೩೭ ॥

ಗೋಪಿಕಾ ಕೃತ ಸಲ್ಲೀಲಃ, ಗೋಪಿಕಾ ಸಂಸ್ಮೃತಪ್ರಿಯಃ
ಗೋಪಿಕಾವಂದಿತ ಪದೋ, ಗೋಪಿಕಾ ವಶವರ್ತನಃ ॥ ೩೮ ॥

ರಾಧಾಪರಾಜಿತಃ, ಶ್ರೀಮಾನ್, ನಿಕುಂಜೇಷು ವಿಹಾರವಾನ್
ಕುಂಜಪ್ರಿಯಃ, ಕುಂಜವಾಸೀ ವೃಂದಾವನ ವಿಕಾಸನಃ ॥ ೩೯ ॥

ಯಮುನಾ ಜಲ ಸಿಕ್ತಾಂಗಃ, ಯಮುನಾ ಸೌಖ್ಯ ದಾಯಕಃ
ಶಶಿ ಸಂಸ್ತಂಭನಃ, ಶೂರಃ, ಕಾಮೀ, ಕಾಮಾವಮೋಹನಃ ॥ ೪೦ ॥

ಕಾಮಾದ್ಯಃ ಕಾಮನಾಥಶ್ಚ, ಕಾಮಮಾನಸಭೇದನಃ
ಕಾಮದಃ, ಕಾಮರೂಪಶ್ಚ ಕಾಮಿನೀ ಕಾಮ ಸಂಚಯಃ ॥ ೪೧ ॥

ನಿತ್ಯಕ್ರೀಡೋ, ಮಹಾಲೀಲಃ, ಸರ್ವ ಲೋಕಗತಃ, ಪರಃ
ಪರಮಾತ್ಮಾ, ಪರಾಧೀಶಃ, ಸರ್ವ ಕಾರಣ, ಕಾರಣಃ ॥ ೪೨ ॥

ಗೃಹೀತನಾರದ ವಚಾ, ಅಕ್ರೂರ ಪರಿಚಿಂತಿತಃ
ಅಕ್ರೂರ ವಂದಿತ ಪದೋ, ಗೋಪಿಕಾ ತೋಷಕಾರಕಃ ॥ ೪೩ ॥

ಅಕ್ರೂರ ವಾಕ್ಯಸಂಗ್ರಾಹೀ, ಮಧುರಾ ವಾಸಕಾರಣಃ
ಅಕ್ರೂರತಾಪ ಶಮನೋ, ರಜಕಾಯುಃ ಪ್ರಣಾಶನಃ ॥ ೪೪ ॥

ಮಧುರಾನಂದ ದಾಯೀ, ಚ ಕಂಸವಸ್ತ್ರ ವಿಲುಂಠನಃ
ಕಂಸ ವಸ್ತ್ರ ಪರೀಧಾನಃ, ಗೋಪೀವಸ್ತ್ರಪ್ರದಾಯಕಃ ॥ ೪೫ ॥

ಸುದಾಮ ಗೃಹ ಗಾಮೀ, ಚ ಸುದಾಮ ಪರಿಪೂಜಿತಃ
ತಂತು ವಾಯಕ ಸಂಪ್ರೀತಃ, ಕುಬ್ಜಾ ಚಂದನ ಲೇಪನಃ ॥ ೪೬ ॥

ಕುಬ್ಜಾ ರೂಪ ಪ್ರದೋ, ವಿಜ್ಞೋ, ಮುಕುಂದೋ, ವಿಷ್ಟರಶ್ರವಾಃ
ಸರ್ವಜ್ಞೋ, ಮಥುರಾಲೋಕೀ, ಸರ್ವಲೋಕಾಭಿನಂದನಃ ॥ ೪೭ ॥

ಕುವಲಯಾಪೀಡ ಹಂತಾ, ಚ ದಂತಸ್ಕಂಧೋ, ಬಲಾಗ್ರಣೀಃ
ಕಲ್ಕಿರೂಪಧರೋ, ಧೀರೋ, ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರಾನುಲೇಪನಃ ॥ ೪೮ ॥

ಮಲ್ಲರೂಪೋ, ಮಹಾಕಾಲಃ, ಕಾಮರೂಪೀ, ಬಲಾನ್ವಿತಃ
ಕಂಸ ತ್ರಾಸ ಕರೋ, ಭೀಮೋ, ಮುಷ್ಟಿಕಾಂತಶ್ಚ, ಕಂಸಹಾ ॥ ೪೯ ॥

ಚಾಣೂರಘ್ನೋಽ ಭಯಹರಃ, ಶಲಾರಿಸ್ತೋಶಲಾಂತಕಃ
ವೈಕುಂಠವಾಸೀ ಕಂಸಾರಿಃ ಸರ್ವ ದುಷ್ಟ ನಿಷೂದನಃ ॥ ೫೦ ॥

ದೇವದುಂದುಭಿ ನಿರ್ಘೋಷೀ, ಪಿತೃಶೋಕನಿವಾರಣಃ
ಯಾದವೇಂದ್ರಃ ಸತಾಂ ನಾಥೋ, ಯಾದವಾರಿಪ್ರಮರ್ದನಃ ॥ ೫೧ ॥

ಶೌರೀ, ಶೋಕವಿನಾಶೀ, ಚ ದೇವಕೀ ತಾಪ ನಾಶನಃ
ಉಗ್ರಸೇನ ಪರಿತ್ರಾತಾ, ಚೋಗ್ರಸೇನಾಭಿಪೂಜಿತಃ ॥ ೫೨ ॥

ಉಗ್ರಸೇನಾಭಿಷೇಚೀ, ಯಶ್ಚೋಗ್ರಸೇನ ದಯಾಪರಃ
ಸರ್ವ ಸಾತ್ವತ ಸಾಕ್ಷೀ, ಚ ಯದೂನಾಮಭಿನಂದನಃ ॥ ೫೩ ॥

ಸರ್ವ ಮಾಥುರ ಸಂಸೇವ್ಯಃ, ಕರುಣೋ, ಭಕ್ತಬಾಂಧವಃ
ಸರ್ವ ಗೋಪಾಲ ಧನದೋ, ಗೋಪೀ ಗೋಪಾಲಲಾಲಸಃ ॥ ೫೪ ॥

ಶೌರೀ, ದತ್ತೋಪವೀತೀ, ಚೈವೋಗ್ರಸೇನ, ದಯಾಕರಃ
ಗುರುಭಕ್ತೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ನಿಗಮಾಧ್ಯಯನೇ ರತಃ ॥ ೫೫ ॥

ಸಂಕರ್ಷಣ ಸಹಾಧ್ಯಾಯೀ, ಸುದಾಮಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಃ ಸಖಾ
ವಿದ್ಯಾನಿಧಿಕಲಾಕೋಶಃ, ಮೃತ ಪುತ್ರ ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥ ೫೬ ॥

ಚಕ್ರೀ, ಪಾಂಚಜನೀ, ಸರ್ವ ಪಾಪಿ ನಾರಕಿ ಮೋಚನಃ
ಯಮಾರ್ಚಿತಃ, ಪರೋ, ದೇವೋ, ನಾಮೋಚ್ಚಾರವಶೋಽಚ್ಯುತಃ ॥ ೫೭ ॥

ಕುಬ್ಜಾ ವಿಲಾಸೀ, ಸುಭಗೋ, ದೀನಬಂಧೂ ರನೌಪಮಃ
ಅಕ್ರೂರ ಗೃಹ ಗೋಪ್ತಾ, ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪಾಲಕಃ ಶುಭಃ ॥ ೫೮ ॥

ಜರಾಸಂಧ ಜಯೀ, ವಿದ್ವಾನ್, ಯವನಾಂತೋ, ದ್ವಿಜಾಶ್ರಯಃ
ಮುಚಕುಂದ, ಪ್ರಿಯಕರಃ, ಜರಾಸಂಧ ಪಲಾಯಿತಃ ॥ ೫೯ ॥

ದ್ವಾರಕಾ ಜನಕೋ, ಗೂಢೋ, ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಃ, ಸತ್ಯಸಾಗರಃ
ಲೀಲಾಧರಃ, ಪ್ರಿಯಕರೋ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ, ಯಶಃಪ್ರದಃ ॥ ೬೦ ॥

ರುಕ್ಮಿಣೀ, ಪ್ರಿಯಸಂದೇಶೋ, ರುಕ್ಮಿ, ಶೋಕ ವಿವರ್ಧನಃ
ಚೈದ್ಯಶೋಕಾವಹಃ, ಶ್ರೇಷ್ಠೋ, ದುಷ್ಟ ರಾಜ್ಯವಿನಾಶನಃ ॥ ೬೧ ॥

ರುಕ್ಮಿ ವೈರೂಪ್ಯ ಕರಣೋ, ರುಕ್ಮಿಣೀವಚನೇ, ರತಃ
ಬಲಭದ್ರ ವಚೋಗ್ರಾಹೀ, ಮುಕ್ತರುಕ್ಮೀ, ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೬೨ ॥

ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪ್ರಾಣನಾಥಃ, ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಭಾಮಾಪತಿಃ, ಸ್ವಯಮ್
ಭಕ್ತಪಕ್ಷೀ, ಭಕ್ತವಶ್ಯೋಹ್ಯಕ್ರೂರ ಮಣಿದಾಯಕಃ ॥ ೬೩ ॥

ಶತಧನ್ವಪ್ರಾಣಹಾರೀ, ಋಕ್ಷರಾಜ,ಸುತಾಪ್ರಿಯಃ
ಸತ್ರಾಜಿತ್ತನಯಾಕಾಂತೋ, ಮಿತ್ರವಿಂದಾಽಪಹಾರಕಃ ॥ ೬೪ ॥

ಸತ್ಯಾಪತಿರ್ಲಕ್ಷಣಾಜಿತ್, ಪೂಜ್ಯೋ, ಭದ್ರಾ ಪ್ರಿಯಂಕರಃ
ನರಕಾಸುರಘಾತೀ, ಚ ಲೀಲಾ ಕನ್ಯಾಹರೋ ಜಯೀ ॥ ೬೫ ॥

ಮುರಾರಿ ಮದನಾಶೋ ವೈ ಧರಿತ್ರೀ ದುಃಖ ನಾಶನಃ
ವೈನತೇಯೀ ಸ್ವರ್ಗಗಾಮೀ, ಅದಿತ್ಯಾಃ ಕುಂಡಲಪ್ರದಃ ॥ ೬೬ ॥

ಇಂದ್ರಾರ್ಚಿತೋ, ರಮಾಕಾಂತೋ, ವಜ್ರಿಭಾರ್ಯಾ ಪ್ರಪೂಜಿತಃ
ಪಾರಿಜಾತಾಪಹಾರೀ, ಚ ಶಕ್ರಮಾನಾಪಹಾರಕಃ ॥ ೬೭ ॥

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಜನಕಃ, ಸಾಂಬತಾತೋ ಬಹುಸುತೋ ವಿಧುಃ
ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯೋಪನೀತಶ್ಚ, ಧರ್ಮಾಧಾರೋ, ಧರಾಧರಃ ॥ ೬೮ ॥

ದ್ವಾರಕಾಮಂಡನಃ, ಶ್ಲೋಕ್ಯಃ, ಸುಶ್ಲೋಕ್ಯೋ, ನಿಗಮಾಲಯಃ
ಪೌಂಡ್ರಕ ಪ್ರಾಣಹಾರೀ, ಚ ಕಾಶೀರಾಜ ಶಿರೋ ಹರಃ ॥ ೬೯ ॥

ಅವೈಷ್ಣವ ವಿಪ್ರದಾಹೀ, ಸುದಕ್ಷಿಣ ಭಯಾವಹಃ
ಜರಾಸಂಧ ವಿದಾರೀ, ಚ ಧರ್ಮನಂದನ ಯಜ್ಞಕೃತ್ ॥ ೭೦ ॥

ಶಿಶುಪಾಲ ಶಿರಚ್ಛೇದೀ, ದಂತ ವಕ್ತ್ರ ವಿನಾಶನಃ
ವಿದೂರಥಾಂತಕಃ, ಶ್ರೀಶಃ ಶ್ರೀದೋ ದ್ವಿವಿದನಾಶನಃ ॥ ೭೧ ॥

ರುಕ್ಮಿಣೀ ಚಿತ್ತಹಾರೀ, ಚ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಮಾನವರ್ಧನಃ
ದೇವರ್ಷಿಶಾಪಹರ್ತಾ, ಚ ದ್ರೌಪದೀ ವಾಕ್ಯಪಾಲಕಃ ॥ ೭೨ ॥

ದುರ್ವಾಸೋ ಭಯಹಾರೀ, ಚ ಪಾಂಚಾಲೀ ಸ್ಮರಣಾಗತಃ
ಪಾರ್ಥದೂತಃ, ಪಾರ್ಥಮಂತ್ರೀ, ಪಾರ್ಥದುಃಖೌಘನಾಶನಃ ॥ ೭೩ ॥

ಪಾರ್ಥಮಾನಾಪಹಾರೀ, ಚ ಪಾರ್ಥಜೀವನ ದಾಯಕಃ
ಪಾಂಚಾಲೀ ವಸ್ತ್ರದಾತಾ, ಚ ವಿಶ್ವಪಾಲಕ ಪಾಲಕಃ ॥ ೭೪ ॥

ಶ್ವೇತಾಶ್ವಸಾರಥಿಸ್ಸತ್ಯಸಾಧ್ಯೋ ಸತ್ಯೋ ಭಯಾಪಹಃ
ಸತ್ಯಸಂಧಃ ಸತ್ಯರತಿಸ್ಸತ್ಯಪ್ರಿಯ ಉದಾರಧೀಃ ॥ ೭೫ ॥

ಮಹಾಸೇನ ಜಯೀ, ಚೈವ ಶಿವಸೈನ್ಯವಿನಾಶನಃ
ಬಾಣಾಸುರ ಭುಜಚ್ಛೇತ್ತಾ, ಬಾಣ ಬಾಹುವರಪ್ರದಃ ॥ ೭೬ ॥

ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮಾನಾಪಹಾರೀ, ಚ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯತೇಜೋ ವಿವರ್ಧನಃ
ಶಾಮಸ್ಸ್ವರೂಪ ಧಾರೀ ಚ ಸತ್ಯಭಾಮಾಮುದಾವಹಃ ॥ ೭೭ ॥

ರತ್ನಾಕರ ಜಲಕ್ರೀಡಃ, ವ್ರಜಲೀಲಾ ಪ್ರದರ್ಶಕಃ
ಸ್ವಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪರಿಧ್ವಂಸೀ, ಭೀಷ್ಮಾಜ್ಞಾ ಪರಿಪಾಲಕಃ ॥ ೭೮ ॥

ವೀರಾಯುಧ ಹರಃ, ಕಾಲಃ, ಕಾಲಿಕೇಶೋ, ಮಹಾಬಲಃ
ಬರ್ಬರೀಕ ಶಿರೋಹಾರೀ, ಬರ್ಬರೀಕ ಶಿರಃಪ್ರದಃ ॥ ೭೯ ॥

ಧರ್ಮಪುತ್ರಜಯೀ, ಶೂರ, ದುರ್ಯೋಧನ ಮದಾಂತಕಃ
ಗೋಪಿಕಾ ನಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧಃ ನಿತ್ಯಕ್ರೀಡೋ ವ್ರಜೇಶ್ವರಃ ॥ ೮೦ ॥

ರಾಧಾಕುಂಡರತಿರ್ಧನ್ಯಃ ಸದಾಂದೋಲ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ
ಸದಾ ಮಧುವನಾನಂದೀ ಸದಾ ವೃಂದಾವನಪ್ರಿಯಃ ॥ ೮೧ ॥

ಅಶೋಕವನ ಸನ್ನದ್ಧಃ, ಸದಾತಿಲಕ ಸಂಗತಃ
ಸದಾ ಗೋವರ್ಧನ ರತಿಃ, ಸದಾ ಗೋಕುಲವಲ್ಲಭಃ ॥ ೮೨ ॥

ಭಾಂಡೀರ ವಟ ಸಂವಾಸೀ, ನಿತ್ಯಂ ವಂಶೀವಟ ಸ್ಥಿತಃ
ನಂದಗ್ರಾಮ ಕೃತಾವಾಸೋ, ವೃಷಭಾನು ಗೃಹಪ್ರಿಯಃ ॥ ೮೩ ॥

ಗೃಹೀತ ಕಾಮಿನೀ ರೂಪೋ, ನಿತ್ಯಂ ರಾಸ ವಿಲಾಸ ಕೃತ್
ಬಲ್ಲವೀ ಜನ ಸಂಗೋಪ್ತಾ, ಬಲ್ಲವೀ ಜನ ವಲ್ಲಭಃ ॥ ೮೪ ॥

ದೇವಶರ್ಮ ಕೃಪಾಕರ್ತಾ, ಕಲ್ಪಪಾದಪ ಸಂಸ್ಥಿತಃ
ಶಿಲಾಸುಗಂಧ ನಿಲಯಃ, ಪಾದಚಾರೀ ಘನಚ್ಛವಿಃ ॥ ೮೫ ॥

ಅತಸೀ ಕುಸುಮ ಪ್ರಖ್ಯಃ, ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕೃಪಾಕರಃ
ತ್ರಿಪುರಾರಿ ಪ್ರಿಯಕರ, ಉಗ್ರಧನ್ವಾಽ ಪರಾಜಿತಃ ॥ ೮೬ ॥

ಷಟ್ಪುರ ಧ್ವಂಸ ಕರ್ತಾ, ಚ ನಿಕುಂಭ ಪ್ರಾಣಹಾರಕಃ
ವಜ್ರನಾಭ ಪುರಧ್ವಂಸೀ, ಪೌಂಡ್ರಕ ಪ್ರಾಣಹಾರಕಃ ॥ ೮೭ ॥

ಬಹುಲಾಶ್ವ ಪ್ರೀತಿಕರ್ತಾ, ಚ ದ್ವಿಜವರ್ಯ ಪ್ರಿಯಂಕರಃ
ಶಿವ ಸಂಕಟ ಹಾರೀ ಚ ವೃಕಾಸುರ ವಿನಾಶನಃ ॥ ೮೮ ॥

ಭೃಗು ಸತ್ಕಾರ ಕಾರೀ ಚ ಶಿವಸಾತ್ವಿಕತಾ ಪ್ರದಃ
ಗೋಕರ್ಣ ಪೂಜಕಃ ಸಾಂಬ ಕುಷ್ಠ ವಿಧ್ವಂಸ ಕಾರಣಃ ॥ ೮೯ ॥

ವೇದಸ್ತುತೋ, ವೇದವೇತ್ತಾ ಯದುವಂಶ ವಿವರ್ಧನಃ
ಯದುವಂಶ ವಿನಾಶೀ ಚಾಪ್ಯದ್ಧವೋದ್ಧಾರ ಕಾರಕಃ ॥ ೯೦ ॥

ರಾಧಾಸ್ತೋತ್ರಮ್

ಶ್ರೀ ರಾಧಾಽರಾಧಕಾನಂದಾ ವೃಷಭಾನು ತನೂದ್ಭವಾ
ವೃಂದಾವನೇಶ್ವರೀ ಪುಣ್ಯಾ, ಕೃಷ್ಣ ಮಾನಸ ಹಾರಿಣೀ, ॥ ೧ ॥

ಪ್ರಗಲ್ಬಾ ಚತುರಾ ಕಾಮು ಕಾಮಿನೀ ಹರಿಮೋಹಿನೀ
ಮಾಧ್ವೀ ಚ ಮಧುರಾ ಚೈವ ಕಿಶೋರೀ ಕನಕಪ್ರಭಾ ॥ ೨ ॥

ಜಿತಚಂದ್ರಾ ಜಿತಮೃಗಾ ಜಿತಸಿಂಹಾ ಜಿತದ್ವಿಪಾ
ಜಿತರಂಭಾ ಜಿತಪಿಕಾ ಗೋವಿಂದ ಹೃದಯೋದ್ಭವಾ ॥ ೩ ॥

ಜಿತಬಿಂಬಾ ಜಿತಶುಕಾ ಜಿತಪದ್ಮಾ ಕುಮಾರಿಕಾ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಕರ್ಷಣಾ ದೇವೀ ನಿತ್ಯಯುಗ್ಮ ಸ್ವರೂಪಿಣೀ ॥ ೪ ॥

ನಿತ್ಯಂ ವಿಹಾರಿಣೀ ಕಾಂತಾ ರಸಿಕಾ ಕೃಷ್ಣವಲ್ಲಭಾ
ಆಮೋದಿನೀ ಮೋದವತೀ ನಂದ ನಂದನ ಭೂಷಿತಾ ॥ ೫ ॥

ದಿವ್ಯಾಂಬರಾ ದಿವ್ಯಹಾರಾ ಮುಕ್ತಾ ಮಣಿ ವಿಭೂಷಿತಾ
ಕುಂಜಪ್ರಿಯಾ ಕುಂಜವಾಸಾ ಕುಂಜನಾಯಕ ನಾಯಿಕಾ ॥ ೬ ॥

ಚಾರುರೂಪಾ ಚಾರುವಕ್ತ್ರಾ ಚಾರುಹೇಮಾಂಗದಾ ಶುಭಾ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವೇಣು ಸಂಗೀತಾ ಮುರಲೀ ಹಾರಿಣೀ ಶಿವಾ ॥ ೭ ॥

ಭದ್ರಾ ಭಗವತೀ ಶಾಂತಾ ಕುಮುದಾ ಸುಂದರೀ ಪ್ರಿಯಾ
ಕೃಷ್ಣಕ್ರೀಡಾ ಕೃಷ್ಣರತಿಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಹಚಾರಿಣೀ ॥ ೮ ॥

ವಂಶೀವಟ ಪ್ರಿಯಸ್ಥಾನಾ ಯುಗ್ಮಾ ಯುಗ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣೀ
ಭಾಂಡೀರವಾಸಿನೀ ಶುಭ್ರಾ ಗೋಪೀನಾಥ ಪ್ರಿಯಾ ಸಖೀ ॥ ೯ ॥

ಶ್ರುತಿ ನಿಶ್ವಸಿತಾ ದಿವ್ಯಾ ಗೋವಿಂದ ರಸದಾಯಿನೀ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಾರ್ಥಿನೀ ಶಾಂತಾ ಮಹಾನಂದ ಪ್ರದಾಯಿನೀ ॥ ೧೦ ॥

ವೈಕುಂಠ ಜನ ಸಂಸೇವ್ಯಾ ಕೋಟಿಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸುಖಾವಹಾ
ಕೋಟಿಕಂದರ್ಪ ಲಾವಣ್ಯಾ ರತಿಕೋಟಿ ರತಿಪ್ರದಾ ॥ ೧೧ ॥

ಭಕ್ತಿಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಭಕ್ತಿರೂಪಾ ಲಾವಣ್ಯಸರಸೀ ರಮಾ
ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರಾದಿ ಸಂರಾಧ್ಯಾ ನಿತ್ಯಂ ಕೌತೂಹಲಾನ್ವಿತಾ ॥ ೧೨ ॥

ನಿತ್ಯಲೀಲಾ ನಿತ್ಯಕಾಮಾ ನಿತ್ಯ ಶೃಂಗಾರ ಭೂಷಿತಾ
ನಿತ್ಯವೃಂದಾವನ ರಸಾ ನಂದನಂದನ ಸಂಯುತಾ ॥ ೧೩ ॥

ಗೋಪಿಕಾ ಮಂಡಲೀ ಯುಕ್ತಾ ನಿತ್ಯಂ ಗೋಪಾಲ ಸಂಗತಾ
ಗೋರಸ ಕ್ಷೇಪಿಣೀ ಶೂರಾ ಸಾನಂದಾಽನಂದದಾಯಿನೀ ॥ ೧೪ ॥

ಮಹಾಲೀಲಾ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾ ಚ ನಾಗರೀ ನಗಚಾರಿಣೀ
ನಿತ್ಯಮಾಘೂರ್ಣಿತಾ ಪೂರ್ಣಾ ಕಸ್ತೂರೀ ತಿಲಕಾನ್ವಿತಾ ॥ ೧೫ ॥

ಪದ್ಮಾ ಶ್ಯಾಮಾ ಮೃಗಾಕ್ಷೀ ಚ ಸಿದ್ಧಿರೂಪಾ ರಸಾವಹಾ
ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರಾನನಾ ಗೌರೀ ಕೋಟಿ ಕೋಕಿಲ ಸುಸ್ವರಾ ॥ ೧೬ ॥

ಶೀಲ ಸೌಂದರ್ಯ ನಿಲಯಾ ನಂದನಂದನ ಲಾಲಿತಾ
ಅಶೋಕವನ ಸಂವಾಸಾ ಭಾಂಡೀರ ವನ ಸಂಗತಾ ॥ ೧೭ ॥

ಕಲ್ಪದ್ರುಮ ಲತಾವಿಷ್ಟಾ ಕೃಷ್ಣಾ ವಿಶ್ವಾ ಹರಿಪ್ರಿಯಾ
ಅಜಗಮ್ಯಾ ಭವಾಗಮ್ಯಾ ಗೋವರ್ಧನ ಕೃತಾಲಯಾ ॥ ೧೮ ॥

ಯಮುನಾತೀರ ನಿಲಯಾ ಶಶ್ವದ್ಗೋವಿಂದ ಜಲ್ಪಿನೀ
ಶಶ್ವನ್ಮಾನವತೀ ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಿವಂದಿತಾ ॥ ೧೯ ॥

ಕೃಷ್ಣ ಸ್ತುತಾ ಕೃಷ್ಣ ವ್ರತಾ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಹೃದಯಾಲಯಾ
ದೇವ ದ್ರುಮ ಫಲಾ ಸೇವ್ಯಾ ವೃಂದಾವನರಸಾಲಯಾ ॥ ೨೦ ॥

ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಮಯೀ ಕೋಟಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ ಫಲಪ್ರದಾ
ಕೋಟಿ ಯೋಗ ಸುದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯಾ ಕೋಟಿಯಜ್ಞ ದುರಾಶ್ರಯಾ ॥ ೨೧ ॥

ಮನಸಾ ಶಶಿಲೇಖಾ ಚ ಶ್ರೀಕೋಟಿ ಸುಭಗಾಽನಘಾ
ಕೋಟಿ ಮುಕ್ತ ಸುಖಾ ಸೌಮ್ಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕೋಟಿ ವಿಲಾಸಿನೀ ॥ ೨೨ ॥

ತಿಲೋತ್ತಮಾ ತ್ರಿಕಾಲಸ್ಥಾ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಪ್ಯಧೀಶ್ವರೀ
ತ್ರಿವೇದಜ್ಞಾ ತ್ರಿಲೋಕಜ್ಞಾ ತುರೀಯಾಂತ ನಿವಾಸಿನೀ ॥ ೨೩ ॥

ದುರ್ಗಾರಾಧ್ಯಾ ರಮಾರಾಧ್ಯಾ ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯಾ ಚಿದಾತ್ಮಿಕಾ
ದೇವಾರಾಧ್ಯಾ ಪರಾರಾಧ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾರಾಧ್ಯಾ ಪರಾತ್ಮಿಕಾ ॥ ೨೪ ॥

ಶಿವಾರಾಧ್ಯಾ ಪ್ರೇಮಸಾಧ್ಯಾ ಭಕ್ತಾರಾಧ್ಯಾ ರಸಾತ್ಮಿಕಾ
ಕೃಷ್ಣಪ್ರಾಣಾರ್ಪಿಣೀ ಭಾಮಾ ಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮ ವಿಲಾಸಿನೀ ॥ ೨೫ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಽರಾಧ್ಯಾ ಭಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯಾ ಭಕ್ತವೃಂದ ನಿಷೇವಿತಾ
ವಿಶ್ವಾಽಧಾರಾ ಕೃಪಾಽಧಾರಾ ಜೀವಾಽಧಾರಾಽತಿನಾಯಿಕಾ ॥ ೨೬ ॥

ಶುದ್ಧಪ್ರೇಮಮಯೀ ಲಜ್ಜಾ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಾ ಶಿರೋಮಣಿಃ
ದಿವ್ಯರೂಪಾ ದಿವ್ಯಭೋಗಾ ದಿವ್ಯವೇಷಾ ಮುದಾನ್ವಿತಾ ॥ ೨೭ ॥

ದಿವ್ಯಾಂಗನಾಽವೃಂದ ಸಾರಾ ನಿತ್ಯನೂತನಯೌವನಾ
ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಽವೃತಾ ಧ್ಯೇಯಾ ಮಹಾರೂಪಾ ಮಹೋಜ್ವಲಾ ॥ ೨೮ ॥

ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಭಾ ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾಧಿಕಛವಿಃ
ಕೋಮಲಾವೃತ ವಾಗಾದ್ಯಾ ವೇದಾದ್ಯಾ ವೇದ ದುರ್ಲಭಾ ॥ ೨೯ ॥

ಕೃಷ್ಣಸಕ್ತಾ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಾ ಚಂದ್ರಾವಲಿನಿಷೇವಿತಾ
ಕಲಾ ಷೋಡಶ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ಕೃಷ್ಣದೇಹಾರ್ಧಧಾರಿಣೀ ॥ ೩೦ ॥

ಕೃಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಃ ಕೃಷ್ಣಸಾರಾ ಕೃಷ್ಣ ರೂಪ ವಿಹಾರಿಣೀ
ಕೃಷ್ಣ ಕಾಂತಾ ಕೃಷ್ಣ ಧನಾ ಕೃಷ್ಣ ಮೋಹನ ಕಾರಿಣೀ ॥ ೩೧ ॥

ಕೃಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಃ ಕೃಷ್ಣಗೋತ್ರಾ ಕೃಷ್ಣದೇವೀ ಕುಲೋದ್ವಹಾ
ಸರ್ವಭೂತ ಸ್ಥಿತಾತ್ಮಾ ಚ ಸರ್ವ ಲೋಕ ನಮಸ್ಕೃತಾ ॥ ೩೨ ॥

ಕೃಷ್ಣ ದಾತ್ರೀ ಪ್ರೇಮ ದಾತ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣ ಗಾತ್ರೀ ಮನೋರಮಾ
ನಗದಾತ್ರೀ ಯಶೋದಾತ್ರೀ ಮಹಾದೇವೀ ಶುಭಂಕರೀ ॥ ೩೩ ॥

ಶ್ರೀ ಶೇಷದೇವ ಜನನೀ ಅವತಾರ ಗಣ ಪ್ರಸೂಃ
ಉತ್ಪಲಾಂಕಾಽರವಿಂದಾಽಕಾ ಪ್ರಾಸಾದಾಂಕಾಽ ದ್ವಿತೀಯಕಾ ॥ ೩೪ ॥

ರಥಾಂಕಾ ಕುಂಜರಾಂಕಾ ಚ ಕುಂಡಲಾಂಕ ಪದ ಸ್ಥಿತಾ
ಛತ್ರಾಂಕಾ ವಿದ್ಯುದಂಕಾ ಚ ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಾಂಕಿತಾ ಸತೀ ॥ ೩೫ ॥

ದಂಡಾಂಕಾ ಮುಕುಟಾಂಕಾ ಚ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರ ರುಚಾಂಕಿಕಾ
ಕೃಷ್ಣಾನ್ನಾಹಾರ ಪಾಕಾ ಚ ವೃಂದಾ ಕುಂಜ ವಿಹಾರಿಣೀ ॥ ೩೬ ॥

ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಬೋಧನ ಕರೀ ಕೃಷ್ಣ ಶೇಷಾನ್ನ ಭೋಜಿನೀ
ಪದ್ಮ ಕೇಸರಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾ ಸಂಗೀತಾಗಮ ವೇದಿನೀ ॥ ೩೭ ॥

ಅಣಿಮಾದಿ ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಾ ದೇವ ವೃಂದ ವಿಮೋಹಿನೀ
ಸರ್ವಾನಂದ ಪ್ರದಾ ಸರ್ವಾ ಸುವರ್ಣ ಲತಿಕಾಕೃತಿಃ ॥ ೩೮ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಭಿಸಾರ ಸಂಕೇತಾ ಮಾಲಿನೀ ನೃತ್ಯ ಪಂಡಿತಾ
ಗೋಪೀ ಸಿಂಧು ಸಕಾಶಾಪ್ಯಾ ಗೋಪ ಮಂಡಪ ಶೋಭಿನೀ ॥ ೩೯ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತಿದಾಽಭೀತಾ ಪ್ರತ್ಯಂಗ ಪುಲಕಾಂಚಿತಾ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಲಿಂಗನ ರತಾ ಗೋವಿಂದ ವಿರಹಾಕ್ಷಮಾ ॥ ೪೦ ॥

ಅನಂತ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನಾ ಕೃಷ್ಣ ಕೀರ್ತನ ಲಾಲಸಾ
ಬೀಜತ್ರಯ ಮಯೀ ಮೂರ್ತಿಃ ಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹ ವಾಂಛಿನೀ ॥ ೪೧ ॥

ವಿಮಲಾದಿ ನಿಷೇವ್ಯಾ ಚ ಲಲಿತಾದ್ಯರ್ಚಿತಾ ಸತೀ
ಪದ್ಮ ವೃಂದ ಸ್ಥಿತಾ ಹೃಷ್ಟಾ ತ್ರಿಪುರಾ ಪರಿಸೇವಿತಾ ॥ ೪೨ ॥

ವೃಂದಾವತ್ಯರ್ಚಿತಾ ಶ್ರದ್ಧಾ ದುರ್ಜ್ಞೇಯಾ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾ
ದುರ್ಲಭಾ ಸಾಂದ್ರ ಸೌಖ್ಯಾತ್ಮಾ ಶ್ರೇಯೋಹೇತುಃ ಸುಭೋಗದಾ ॥ ೪೩ ॥

ಸಾರಂಗಾ ಶಾರದಾ ಬೋಧಾ ಸದ್ವೃಂದಾವನ ಚಾರಿಣೀ
ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಾ ಚಿದಾನಂದಾ ಧ್ಯಾನಾನಂದಾಽರ್ಧಮಾತ್ರಿಕಾ ॥ ೪೪ ॥

ಗಂದರ್ವಾಸುರತಜ್ಞಾ ಚ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಸಂಗಮಾ
ಕೃಷ್ಣಾಂಗ ಭೂಷಣಾ ಸ್ವರ್ಣ ಭೂಷಣಾ ರತ್ನ ಭೂಷಿತಾ ॥ ೪೫ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಹೃದಯಾವಾಸಾ ಮುಕ್ತಾ ಕನಕ ನಾಸಿಕಾ
ಸದ್ರತ್ನ ಕಂಕಣ ಯುತಾ ಶ್ರೀಮನ್ನೀಲ ಗಿರಿಸ್ಥಿತಾ ॥ ೪೬ ॥

ಸ್ವರ್ಣ ನೂಪುರ ಸಂಪನ್ನಾ ಸ್ವರ್ಣಕಿಂಕಿಣಿ ಮಂಡಿತಾ
ಅಶೇಷಾ ರಾಸ ಕುತುಕಾ ರಂಭೋರುಸ್ತನು ಮಧ್ಯಮಾ ॥ ೪೭ ॥

ಪರಾಕೃತಿಃ ಪರಾನಂದಾ ಪರ ಸ್ವರ್ಗ ವಿಹಾರಿಣೀ
ಪ್ರಸೂನ ಕಬರೀ ಚಿತ್ರಾ ಮಹಾಸಿಂಧೂರ ಸುಂದರೀ ॥ ೪೮ ॥

ಕೈಶೋರ ವಯಸಾ ಬಾಲಾ ಪ್ರಮದಾಕುಲ ಶೇಖರಾ
ಕೃಷ್ಣಾಧರ ಸುಧಾಽಸ್ವಾದಾ ಶ್ಯಾಮಾ ಪ್ರೇಮವಿನೋದಿನೀ ॥ ೪೯ ॥

ಶಿಖಿ ಪಿಚ್ಛಲಸಚ್ಚೂಡಾ ಸ್ವರ್ಣ ಚಂಪಕ ಭೂಷಿತಾ
ಕುಂಕುಮಾಲಕ್ತ ಕಸ್ತೂರೀ ಮಂಡಿತಾ ಚಾಪರಾಜಿತಾ ॥ ೫೦ ॥

ಹೇಮಹಾರಾನ್ವಿತಾ ಪುಷ್ಪಾಹಾರಾಢ್ಯಾ ರಸವತೀ ತಥಾ
ಮಾಧುರ್ಯ ಮಧುರಾ ಪದ್ಮಾ ಪದ್ಮ ಹಸ್ತಾ ಸುವಿಶ್ರುತಾ ॥ ೫೧ ॥

ಭ್ರೂ ಭಂಗಾಭಂಗ ಕೋದಂಡ ಕಟಾಕ್ಷ ಶರಸಂಧಿನೀ
ಶೇಷದೇವ ಶಿರಸ್ಥಾ ಚ ನಿತ್ಯ ಸ್ಥಲ ವಿಹಾರಿಣೀ ॥ ೫೨ ॥

ಕಾರುಣ್ಯ ಜಲ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾ ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತಾಽತಿಪಾವನೀ
ಅಷ್ಟಭಾಷಾವತೀ ಚಾಷ್ಟನಾಯಿಕಾ ಲಕ್ಷಣಾವತೀ ॥ ೫೩ ॥

ಸುನೀತಿಜ್ಞಾ ಶ್ರುತಿಜ್ಞಾ ಚ ಸರ್ವಜ್ಞಾ ದುಃಖಹಾರಿಣೀ
ರಜೋಗುಣೇಶ್ವರೀ ರಮ್ಯಾ ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ನಿಭಾನನಾ ॥ ೫೪ ॥

ಕೇತಕೀ ಕುಸುಮಾಭಾಸಾ ಸದಾ ಸಿಂಧು ವನ ಸ್ಥಿತಾ
ಹೇಮ ಪುಷ್ಪಾಧಿಕ ಕರಾ ಪಂಚಶಕ್ತಿಮಯೀ ಹಿತಾ ॥ ೫೫ ॥

ಸ್ತನಕುಂಭೀ ನರಾಢ್ಯಾ ಚ ಕ್ಷೀಣಾಽಪುಣ್ಯಾ ಯಶಸ್ವಿನೀ
ವೈರಾಜ ಸೂರ್ಯಜನನೀ ಶ್ರೀಶಾ ಭುವನ ಮೋಹಿನೀ ॥ ೫೬ ॥

ಮಹಾಶೋಭಾ ಮಹಾಮಾಯಾ ಮಹಾ ಶಾಂತಿರ್ಮಹಾಸ್ಮೃತಿ
ಮಹಾಮೋಹಾ ಮಹಾವಿದ್ಯಾ ಮಹಾಕೀರ್ತಿರ್ಮಹಾರತಿಃ ॥ ೫೭ ॥

ಮಹಾಧೈರ್ಯಾ ಮಹಾವೀರ್ಯಾ ಮಹಾಶಕ್ತಿರ್ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ
ಮಹಾಗೌರೀ ಮಹಾಸಂಪತ್ ಮಹಾಭೋಗ ವಿಲಾಸಿನೀ ॥ ೫೮ ॥

ಸಮಯಾ ಭಕ್ತಿದಾಽಶೋಕಾ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ರಸದಾಯಿನೀ
ಸುಹೃದ್ ಭಕ್ತಿಪ್ರದಾ ಸ್ವಚ್ಛಾ ಮಾಧುರ್ಯ ರಸ ವರ್ಷಿಣೀ ॥ ೫೯ ॥

ಭಾವ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರದಾ ಶುದ್ಧಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿ ವಿಧಾಯಿನೀ
ಗೋಪರಾಮಾ ಚಾಭಿರಾಮಾ ಕ್ರೀಡಾರಾಮಾ ಪರೇಶ್ವರೀ ॥ ೬೦ ॥

ನಿತ್ಯಾರಾಮಾ ಹ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾ ಕೃಷ್ಣರಾಮಾ ರಮೇಶ್ವರೀ
ಏಕಾನೇಕ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಾ ವಿಶ್ವಲೀಲಾ ಪ್ರಕಾಶಿನೀ ॥ ೬೧ ॥

ಸರಸ್ವತೀಕಾ ದುರ್ಗೇಶಾ ಜಗದೀಶಾ ಜಗದ್ವಿಧಿಃ
ವಿಷ್ಣು ವಂಶ ನಿವಾಸಾ ಚ ವೃಷ್ಣಿವಂಶ ಸಮುದ್ಭವಾ ॥ ೬೨ ॥

ವಿಷ್ಣು ವಂಶ ಸ್ತುತಾ ಕರ್ತ್ರೀ ಸದಾವಿಷ್ಣು ವಶಾವನೀ
ಆರಾಮಸ್ಥಾ ವನಸ್ಥಾಚ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರ್ಯವ ಗಾಹಿನೀ ॥ ೬೩ ॥

ಪ್ರೀತಿಸ್ಥಾ ನಿತ್ಯಯಂತ್ರಸ್ಥಾ ಗೋಲೋಕಸ್ಥಾ ವಿಭೂತಿದಾ
ಸ್ವಾನುಭೂತಿಸ್ಥಿತಾಽವ್ಯಕ್ತಾ ಸರ್ವಲೋಕ ನಿವಾಸಿನೀ ॥ ೬೪ ॥

ಅಮೃತಾ ಚೈವಾದ್ಭುತಾ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಸಮೀಹಿತಾ
ಅಕ್ಷರಾ ಚಾಪಿ ಕೂಟಸ್ಥಾ ಮಹಾಪುರುಷ ಸಂಭವಾ ॥ ೬೫ ॥

ಔದಾರ್ಯ ಭಾವ ಸಾಧ್ಯಾ ಚ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿ ರೂಪಿಣೀ
ಶಿರೀಷಪುಷ್ಪ ಮೃದುಲಾ ಗಾಂಗೇಯ ಮುಕುರ ಪ್ರಭಾ ॥ ೬೬ ॥

ನೀಲೋತ್ಪಲ ಜಿತಾಕ್ಷೀ ಚ ಸದ್ರತ್ನ ಕಬರಾನ್ವಿತಾ
ಪ್ರೇಮ ಪರ್ಯಂಕ ನಿಲಯಾ ತೇಜೋಮಂಡಲ ಮಧ್ಯಗಾ ॥ ೬೭ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಂಗ ಗೋಪನಾಭೇದಾ ಲೀಲಾವರಣ ನಾಯಿಕಾ
ಸುಧಾ ಸಿಂಧು ಸಮುಲ್ಲಾಸಾಽಮೃತ ಸ್ಯಂದ ವಿಧಾಯಿನೀ ॥ ೬೮ ॥

ಕೃಷ್ಣಚಿತ್ತಾ ಸುಚಿತ್ತಾ ಚ ಪ್ರೇಮಚಿತ್ತಾ ಹರಿಪ್ರಿಯಾ
ಕಿಂಚನಗುಣಗ್ರಾಮಾ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಅಮಲಾಪಹಾ ॥ ೬೯ ॥

ರಾಸ ಸಿಂಧು ಶಶಾಂಕಾ ಚ ರಾಸಮಂಡಲ ಮಂಡಿನೀ
ನತವ್ರತಾ ಶ್ರೀ ಹರೀಚ್ಛಾ ಸುಮೂರ್ತಿಃ ಸುರ ವಂದಿತಾಃ ॥ ೭೦ ॥

ಗೋಪೀ ಚೂಡಾಮಣಿ ಗೋರ್ಪೀಗಣೇಡ್ಯಾ ವಿರಜಾಧಿಕಾ
ಗೋಪಪ್ರೇಷ್ಠಾ ಗೋಪಕನ್ಯಾ ಗೋಪನಾರೀ ಸುಗೋಪಿಕಾ ॥ ೭೧ ॥

ಗೋಪಧಾಮಾ ಸುದಾಮಾಂಬಾ ಗೋಪಾಲೀ ಗೋಪಮೋಹಿನೀ
ಗೋಪಭೂಷಾ ಕೃಷ್ಣಭೂಷಾ ಶ್ರೀ ವೃಂದಾವನ ಚಂದ್ರಿಕಾ ॥ ೭೨ ॥

ವೀಣಾದಿ ಘೋಷ ನಿರತಾ ರಾಸೋತ್ಸವ ವಿಕಾಸಿನೀ
ಕೃಷ್ಣಚೇಷ್ಟಾಽಪರಿಜ್ಞಾತಾ ಕೋಟಿ ಕಂದರ್ಪ ಮೋಹಿನೀ ॥ ೭೩ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಗುಣ ಗಾನಾಢ್ಯಾ ದೇವಸುಂದರಿ ಮೋಹಿನೀ
ಕೃಷ್ಣ ಚಂದ್ರ ಮನೋಜ್ಞಾ ಚ ಕೃಷ್ಣ ದೇವ ಸಹೋದರೀ ॥ ೭೪ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಭಿಲಾಷಿಣೀ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೇಮಾನುಗ್ರಹ ವಾಂಛಿನೀ
ಕ್ಷೇಮಾ ಚ ಮಧುರಾಲಾಪಾ ದಿವ್ಯೋ ಮಾತಾದಿಭದ್ರಿಕಾ ॥ ೭೫ ॥

ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪರಮಾನಂದಾ ನೀಪ ದ್ರುಮ ತಲಸ್ಥಿತಾ
ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಾ ಬಿಂಬೋಷ್ಠೀ ರಂಭಾ ಚಾರು ನಿತಂಬಿನೀ ॥ ೭೬ ॥

ಸ್ಮರಕೇಲಿ ನಿದಾನಾ ಚ ಗಂಡ ತಾಟಂಕ ಮಂಡಿತಾ
ಹೇಮಾದ್ರಿ ಕಾಂತಿ ರುಚಿರಾ ಪ್ರೇಮಾಢ್ಯಾ ಮದಮಂಥರಾ ॥ ೭೭ ॥

ಕೃಷ್ಣಚಿಂತಾ ಪ್ರೇಮಚಿಂತಾ ರತಿಚಿಂತಾ ಚ ಕೃಷ್ಣದಾ
ರಾಸಿಚಿಂತಾ ಭಾವಚಿಂತಾ ಶುದ್ಧ ಚಿಂತಾ ಮಹಾರಸಾ ॥ ೭೮ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಽದೃಷ್ಟತ್ರುಟಿಯುಗಾ ದೃಷ್ಟಿ ಪಕ್ಷ್ಮ ವಿನಿಂದಿನೀ
ಕಂದರ್ಪ ಜನನೀ ಮುಖ್ಯಾ ವೈಕುಂಠ ಗತಿ ದಾಯಿನೀ ॥ ೭೯ ॥

ರಾಸಭಾವಾ ಪ್ರಿಯಾಶ್ಲಿಷ್ಟಾ ಪ್ರೇಷ್ಠಾ ಪ್ರಥಮ ನಾಯಿಕಾ
ಶುದ್ಧಾ ಸುಧಾದೇಹಿನೀ ಚ ಸುಂದರೀ ರಸಮಂಜರೀ ॥ ೮೦ ॥

ಸುಪ್ರಭಾವಾ ಶುಭಾಚಾರ ಸ್ವರ್ಣದೀ ನರ್ಮದಾಂಬಿಕಾ
ಗೋಮತೀ ಚಂದ್ರಭಾಗೇಡ್ಯಾ ಸರಯೂ ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿಸೂಃ ॥ ೮೧ ॥

ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಚರಿತ್ರಾ ಚ ನಿರ್ಗುಣಾ ಚ ನಿರಂಜನಾ ॥ ೮೨ ॥

ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರ ನಾಮಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಮ್

ಈ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸಿದರೆ ಬಯಸಿದ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕರುಣಿಸುವನು. ಈ ದಿವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರದ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣದಿಂದ ರಾಧಾಮಾಧವರಲ್ಲಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಕರಗತವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ಪಠಿಸುವವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಎಂದೂ ಕುಂಠಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣರ ಪ್ರೇಮ ಸುಧೆಯ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ವಿಹರಿಸಬಹುದು. ಈ ಯುಗಲ ಸ್ತೋತ್ರದ ಪಠಣ ಪಾರಾಯಣಗಳಿಂದ ಮಾನವರ ಸರ್ವ ಮನೋರಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಾರದನೇ, ಇದೇ ಯುಗಲ ರೂಪಿಯಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರ ನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರವು. ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ವೃಂದಾವನ ವಾಸ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರ, ಇಚ್ಛಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇವು ಆಗುತ್ತವೆ. ರಾಧಾ ಮಾಧವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಕುಂಠಿತ ಮೇಧಾ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ರಾಧಾ ಪ್ರೇಮ ಸುಧಾ ಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ರಾಧೆಯು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರಣಳು, ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಳು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧೀಶ್ವರಿಯು, ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ನಾರದನೇ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣ ಪೂರ್ವಭಾಗ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದ

ನಾರದ - ಸನಾತನ ಸಂವಾದ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭೪

ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆ

ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ವಿನಯದಿಂದ ಸನಾತನರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ್, ತಾವು ಪುರಾಣಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ತತ್ಪರರು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ನನಗೆ ಪುರಾಣಗಳ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದಂತೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತೆ. ಪುರಾಣಗಳ ಪಠಣದಿಂದ ವರ್ಣ, ಆಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಆಚಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುವೇ! ಪುರಾಣಗಳೆಷ್ಟು? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ? ಇವನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ, ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ. ತಮ್ಮ ಹೊರತು ನನ್ನ ಸಂದೇಹ ಪರಿಹರಿಸುವವರು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಸೂತರು :- ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ನಾರದರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ; ವಕ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸನಾತನರು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಾರಾಯಣನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಹೇಳಿದರು.

ಸನಾತರು :- ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಾರದನೇ! ನಿನಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಲೋಕೋಪಕಾರಕವಾದ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಸಂತೋಷ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರ ಸ್ನೇಹ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮರೀಚಿ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನ, ವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತ ಮರೀಚಿ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರು.

ಮರೀಚಿ ಋಷಿ:- ದೇವ ದೇವೇಶ್ವರ, ಭಗವಂತ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣ! ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಕ, ನನಗೆ ಪುರಾಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರಮಾಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದವರು, ಮತ್ತು ಕೇಳಿದವರು ಯಾರು ಯಾರು? ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ವತ್ಸ! ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಪುರಾಣ ವಾಙ್ಮಯದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ನಿನಗೀಗ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೂರು ಕೋಟಿ ಶ್ಲೋಕ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪುರಾಣವು ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣವು ಧರ್ಮಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಮೂಲ. ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ

ಉಚ್ಛಮಸ್ಥಾನ. ಆದರೆ ಕಾಲಬಲದಿಂದ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚತುರ್ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಸರೂಪದಿಂದ ಅವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಹದಿನೆಂಟು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ಪುರಾಣ ಭಾಗ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೂರು ಕೋಟಿ ಶ್ಲೋಕ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪುರಾಣವು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ.

೧) ಬ್ರಹ್ಮ ೨) ಪದ್ಮ ೩) ವಿಷ್ಣು ೪) ವಾಯು ೫) ಭಾಗವತ ೬) ನಾರದ ೭) ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ೮) ಅಗ್ನಿ ೯) ಭವಿಷ್ಯ ೧೦) ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ೧೧) ಲಿಂಗ ೧೨) ವಾರಾಹ ೧೩) ಸ್ಕಂದ ೧೪) ವಾಮನ ೧೫) ಕೂರ್ಮ ೧೬) ಮತ್ಸ್ಯ ೧೭) ಗರುಡ ೧೮) ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ಇವೆ. ಈಗ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವವರು ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧) ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ:- ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇದು ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸಾಧಕವಾಗಿದೆ. ನಾನಾ ಆಖ್ಯಾನ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ. ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಸುರರು ದಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯವಂಶದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರವಂಶದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ದ್ವೀಪ, ವರ್ಣಗಳ (ಖಂಡಗಳು) ಪಾತಾಲ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ನರಕ ವರ್ಣನೆ, ಸೂರ್ಯನ ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಕಥೆ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ಕಥೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ. ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗವು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು, ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಮಲೋಕ ವರ್ಣನೆ, ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಿ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ ನಿರೂಪಣೆ, ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ಯುಗ ನಿರೂಪಣೆ, ಪ್ರಲಯವರ್ಣನ ಯೋಗನಿರೂಪಣ, ಸಾಂಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ಬ್ರಹ್ಮವಾದದ ದಿಗ್ದರ್ಶನ, ಪುರಾಣ ಪ್ರಶಂಸಾ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಈ ರೀತಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಆನಂದ ಪ್ರದವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳ ವಿಷಯ ಸಂಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಸೂತಶೌನಕ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಈ ಪುರಾಣವು ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರ ಅಲಂಕಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಜಲಧೇನು ಸುವರ್ಣಸಹಿತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರುವವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸವು

ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಈ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ ಪಾರಾಯಣ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣಗಳ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುತ್ತ ಸಮಗ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಕೀರ್ತನದಿಂದಲೇ ಬಯಸಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣವು ಬಹುಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿರುವಂತೆ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಖಂಡಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ ನಾನಾ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪುಷ್ಕರ ತೀರ್ಥ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ. ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ ವಿಧಿ, ವೇದಪಾಠಲಕ್ಷಣ, ನಾನಾದಾನ ವ್ರತಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಪಾರ್ವತೀವಿವಾಹ, ತಾರಕಾಸುರನ ಕಥೆ, ಗೋಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಾಲಕೇಯದೈತ್ಯರ ವಧ, ಗ್ರಹಪೂಜಾವಿಧಿ ಮತ್ತು ದಾನವಿಧಿಗಳು ಈ ಪುರಾಣದ ಮೊದಲನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿವೆ.

ಭೂಮಿಖಂಡ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಖಂಡ

ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಪೂಜೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರ್ಮನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಥೆ, ಸುವತ್ರನ ಕಥೆ, ವೃತ್ರಾಸುರವಧದ ಕಥೆ, ಪೃಥುವೇನ ಮತ್ತು ಸುನೀಥೆಯರ ಕಥೆ, ಸುಕಲೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಧರ್ಮೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಪಿತೃ ಸೇವೆಯ ವಿಷಯದ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ನಹುಷಕಥಾ, ಯಯಾತಿಚರಿತ್ರ, ಗುರುತೀರ್ಥನಿರೂಪಣ, ರಾಜ ಮತ್ತು ಜೈಮಿನಿಗಳ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ಅಶೋಕಸುಂದರಿಯ ಕಥೆ, ಹುಂಡದೈತ್ಯನವಧ, ಕಾಮೋದಾ ಎಂಬವಳ ಕಥೆ, ವಿಹುಂಡ ದೈತ್ಯನ ವಧ, ಚ್ಯವನರ ಜೊತೆಗೆ ಕುಂಜಲನ ಸಂವಾದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಈ ಖಂಡದ ಫಲವಿಚಾರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೂತ ಶೌನಕ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಭೂಮಿಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಪೃಥ್ವೀಸಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಸ್ಥಿತಿ, ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇವು ಸ್ವರ್ಗಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ನರ್ಮದೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ಯಮುನೆಯ ಕಥೆ. ಕಾಶೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನೆ, ಗಯಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಗದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ನಿರೂಪಣ, ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗದ ವಿಸ್ತರಣ, ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ವ್ಯಾಸ ಜೈಮಿನಿ ಸಂವಾದ. ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ಕಥೆ, ವ್ರತಕಥೆಗಳು, ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಕೊನೆಯ ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಭೀಷ್ಮ ಪಂಚಕದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಸರ್ವಾಪರಾಧನಿವಾರಕ ಸ್ತೋತ್ರ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

ಪಾತಾಲಖಂಡ

ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರಾಮನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ, ಅಗಸ್ತ್ಯಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಗಮನ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಂಶದ ವರ್ಣನೆ, ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗೋಪದೇಶ, ಅಶ್ವಮೇಧದ ಕುದುರೆಯ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲ ಸಂಚಾರ, ಅನೇಕ ರಾಜರ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ಜಗನ್ನಾಥನ ಮಹಿಮೆ, ಸರ್ವಪಾಪನಾಶಕವಾದ ವೃಂದಾವನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ನಿತ್ಯಲೀಲೆಗಳ ನಿರೂಪಣ, ವೈಶಾಖ ಸ್ನಾನ ದಾನ ಪೂಜೆಗಳ ಫಲ, ಭೂಮಿ ವರಾಹ ಸಂವಾದ, ಯಮಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕಥಾ, ರಾಜದೂತ ಸಂವಾದ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಸ್ತೋತ್ರ, ಶಂಭುಸಮಾಗಮ, ದಧೀಚಿಯ ಕಥೆ, ಭಸ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಉತ್ತಮವಾದ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ದೇವರಾತಪುತ್ರನ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಪುರಾಣಜ್ಞನ ಪ್ರಶಂಸೆ, ಗೌತಮೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಶಿವಗೀತಾ, ಕಲ್ಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕಥಾ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ಪಾತಾಲಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿವೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಇದರ ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭೀಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪಂಚಮ ಖಂಡ

ಐದನೆಯ ಖಂಡದ ವಿಷಯಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಮೊದಲು ಈಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪರ್ವತೋಪಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಅನಂತರ ಜಾಲಂಧರಕಥೆ, ಶ್ರೀ ಶೈಲಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ, ಅನಂತರ ಸಗರರಾಜನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆಯಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಗಂಗಾ, ಪ್ರಯಾಗ ಕಾಶೀ ಗಯಾ ಇವುಗಳ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದೆ. ಅದರನಂತರ ಅನ್ನಾದಿ ದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಾದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಏಕಾದಶಿಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮನಿರೂಪಣ, ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ, ಕಾರ್ತಿಕ ವ್ರತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಮಾಘಸ್ನಾನಫಲ, ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ, ಸಾಭ್ರಮತೀ (ಸಾಬರಮತಿ)ನದಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ನೃಸಿಂಹೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥಾ, ದೇವಶರ್ಮಾ ಮೊದಲಾದವರ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಗೀತಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು ಅನಂತರ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಮಂತ್ರರತ್ನಕಥನ. ತ್ರಿಪಾದ್ವಿಭೂತಿ ವರ್ಣನ, ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಅವತಾರಗಳ ಕಥೆ, ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತದಿವ್ಯರಾಮನಾಮ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ, ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯು ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದುದು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ಐದನೆಯ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಹೀಗೆ ಐದು ಖಂಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡತಕ್ಕ ಮಾನವನು, ಇಹದಲ್ಲಿ ಬಯಸಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಐವತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು, ಪುರಾಣಜ್ಞನಾದ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ಕರೆದು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮಾದಿನ ಸುವರ್ಣ ಕಮಲ ಸಹಿತವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ದಾನಮಾಡಿದವನು ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಂದಿತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಈ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವನೂ ಸಮಸ್ತ ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ವತ್ಸ! ಈಗ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರು ಸಾವಿರ. ಇದರ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರರಾದ ಪರಾಶರರು ಮೈತ್ರೇಯರಿಗೆ ಆರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ಪುರಾಣದ ಅವತರಣಿಕಾ, ಆದಿಕಾರಣ ಸರ್ವದೇವತೋತ್ಪತ್ತಿ, ಸಮುದ್ರಮಂಥನ, ದಕ್ಷಾದಿವಂಶವರ್ಣನ, ಧ್ರುವ ಮತ್ತು ಪೃಥುರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಾಚೇತಸರ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಕಥೆ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ದೇವತೆ, ತಿರ್ಯಕ್, ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರಿಯವ್ರತ ವಂಶವರ್ಣನ, ದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವರ್ಣನ, ಪಾತಾಲ ಮತ್ತು ನರಕಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಸಪ್ತಸ್ವರ್ಗಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳ ಗತಿ ನಿರೂಪಣ, ಭರತ ಚರಿತ್ರ, ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ನಿರ್ದರ್ಶನ, ನಿದಾಘ - ಋಭು ಸಂವಾದ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಎರಡನೆಯ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಮನ್ವಂತರವರ್ಣನ, ವೇದವ್ಯಾಸಾವತಾರ, ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳ ವಿವರಣ, ಸಗರ ಮತ್ತು ಔರ್ವರ ಸಂವಾದ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ನಿರೂಪಣ, ಶ್ರಾದ್ಧ ಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮ, ಸದಾಚಾರ ನಿರೂಪಣ, ಮಾಯಾಮೋಹನಕಥೆ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು ಮೂರನೆಯ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರವಂಶವರ್ಣನೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜರ ವೃತ್ತಾಂತವರ್ಣನ ಇವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಗೋಕುಲದಕಥೆ, ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಪೂತನಾ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ವಧಿಸಿದುದು, ಕೌಮಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಘಾಸುರಾದಿಸಂಹಾರ, ಕಿಶೋರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಸನ ಸಂಹಾರ, ಮಥುರಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಲೀಲೆಗಳು, ಅನಂತರ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಲೀಲೆಗಳು, ಅನೇಕ ದೈತ್ಯರ ವಧೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸುಂದರಿಯರ ಜತೆಗೆ ವಿವಾಹ, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ವಧಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ಭೂಮಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿದ್ದು, ಅಷ್ಟಾವಕ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನ ಇವಿಷ್ಟೂ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯಗಳು, ಕಲಿಯುಗದ ಚರಿತ್ರೆ, ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಮಹಾಪ್ರಲಯ, ಕೇಶಿಧ್ವಜನು ಖಾಂಡಿಕ್ಯ ಜನಕನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದುದು ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದ ಆರನೆಯ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಉತ್ತರ ಭಾಗ-ಶೌನಕಾದಿಗಳು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗ ಸೂತರು, ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮೋತ್ತರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನಾನೋಪಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯ ವ್ರತಗಳು, ಯಮನಿಯಮಗಳು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ವೇದಾಂತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ವಂಶವರ್ಣನ ಸ್ತೋತ್ರ, ಮಂತ್ರ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪಕಾರಕವಾದ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣವು ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸರು ವಾರಾಹಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು

ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಬಯಸಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಆಷಾಢ ಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಘೃತಧೇನು ಸಹಿತವಾಗಿ ಪುರಾಣಾರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಯಾವನು ದಾನಕೊಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಈ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ ಪಾರಾಯಣ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಮಗ್ರ ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಪಠನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ವಾಯು ಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯ, ದಾನ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣಾದಿಫಲ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಪ್ರಿಯಪುತ್ರ ಮರೀಚಿಯೇ ಕೇಳು. ವಾಯು ಪುರಾಣವು ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ''ಇಲ್ಲಿ ವಾಯು ದೇವನು ಶ್ವೇತ ಕಲ್ಪ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಭಾಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಭಾಗವೆಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ.'' ಸ್ವರ್ಗ ಮುಂತಾದ ಪುರಾಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿವೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನ್ವಂತರಗಳ ರಾಜರವಂಶ ವರ್ಣನ ಮತ್ತು ಗಯಾಸುರವಧದ ಕಥೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಸಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಮಾಘಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿ, ಪಾತಾಳ, ದಿಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಜೀವಗಳ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯ ಮತ್ತು ವ್ರತ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯವು ಇಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಾಯು ಪುರಾಣದ ಪೂರ್ವಭಾಗದ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ.

ವಾಯು ಪುರಾಣದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಶಿವಸಂಹಿತೆಯ ವರ್ಣನೆಯೂ ಬಂದಿದೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುರ್ಜ್ಞೇಯ, ಸನಾತನ ಶಿವನು ನರ್ಮದೆಯ ತಟದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ನರ್ಮದಾ ನದೀ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಈ ಜಲವು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಶಿವನು ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳ ಹಿತಕೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಅದರ ಮೂಲಕ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ರುದ್ರನ ಅನುಚರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಓಂಕಾರೇಶ್ವರದಿಂದ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಮುವತ್ತೈದು ಸಂಗಮಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿವೆ. ಮೂವತ್ತಐದನೆಯದು ನರ್ಮದಾ - ಸಮುದ್ರ ಸಂಗಮವು. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಾಲ್ಕುನೂರು ಅರವತ್ತು ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ಮುನೀಶ್ವರನೇ. ಇವುಗಳ ಹೊರತು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಎರಡೂ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ಕೋಟಿ, ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ವಾಯುದೇವನು ನರ್ಮದಾ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಈ ಶಿವ ಸಂಹಿತೆಯು ಪರಮ

ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಗುಡಧೇನು ಸಹಿತವಾಗಿ ಶ್ರಾವಣ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟರೆ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಯಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಾಯು ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ ಅಥವಾ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರುದ್ರಸಮಾನನು, ಈ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವನೂ ಮಾಡಿಸುವವನೂ ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಪರಿಚಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮತ್ತು ದಾನದ ಫಲ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಮರೀಚಿಯೇ, ವೇದವ್ಯಾಸರು ವೇದ ತುಲ್ಯವಾದ ಭಾಗವತದ ಸಂಪಾದನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಸಮಸ್ತಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಈ ಪುರಾಣವು ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂಧ ರೂಪವಾದ ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೇದಕಲ್ಪವೃಕ್ಷರೂಪವಾಗಿದೆ. ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಪಾದನವನ್ನೇ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಸೂತ ಮತ್ತು ಶೌನಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಮಾಗಮದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಸರ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರ ಪವಿತ್ರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಂತರ ಪರೀಕ್ಷಿತ ರಾಜನ ಜನ್ಮದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶದವರೆಗಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧದ ಕಥಾ ಸಂಕ್ಷೇಪವು.

ಪರೀಕ್ಷಿತ ಶುಕಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಧಾರಣಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನಾರದ ಸಂವಾದ ಸಂಧರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಮೃತ ಸಮಾನವಾದ ಅವತಾರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಪುರಾಣ ಲಕ್ಷಣ ನಿರೂಪಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದು ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯ ಸಂಕ್ಷೇಪವು. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರಣ ತತ್ತ್ವಗಳ ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕಸ್ಕಂಧವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ವಿದುರಚರಿತ, ಮೈತ್ರೇಯ ವಿದುರ ಸಮಾಗಮ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು. ಕಪಿಲ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ತ್ವ ಪ್ರವಚನ ಇವು ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಷಯಗಳು. ಸತೀ ಚರಿತ್ರ, ಧ್ರುವಚರಿತ್ರ, ಅನಂತರ ಪೃಥುರಾಜನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿಷನ ಕಥೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ವಿಸರ್ಗ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಗಳು.

ರಾಜಾ ಪ್ರಿಯವ್ರತ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಕ್ಕಳ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಚರಿತ್ರ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತರ್ಗತವಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನ, ನರಕಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಕಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಐದನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಜಾಮಿಳ ಚರಿತ್ರ, ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿರೂಪಣ, ವೃತ್ರಾಸುರ ಕಥಾ, ಮರದ್ಗಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಥೆ, ಇದನ್ನು ಆರನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪುಣ್ಯ ಚರಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮನಿರೂಪಣ, ಇವನ್ನು ಏಳನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ''ಊತಿ'' ಅಂದರೆ ಕರ್ಮವಾಸನಾದಿ ವಿಷಯಕವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಸ್ಕಂಧವು.

ಮನ್ವಂತರ ನಿರೂಪಣ, ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಮೋಕ್ಷದ ಕಥೆ, ಸಮುದ್ರ ಮಥನ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯವೃದ್ಧಿ, ಯಜ್ಞ ಸಮೃದ್ಧಿ, ವಾಮನಾವತಾರ, ಬಲಿಬಂಧನ, ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ ಚರಿತ್ರ ಇವು ಎಂಟನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಗಳು. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರವಂಶವರ್ಣನ ವಂಶಾನುಚರಿತವೆಂಬ ಪುರಾಣಲಕ್ಷಣ ನಿರೂಪಣ ಇಧು ನವಮನಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಚರಿತ, ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆಗಳು, ಗೋಕುಲ ವೃಂದಾವನನಿವಾಸ, ದುಷ್ಟರಾದ ಅಸುರರ ಸಂಹಾರ, ಮಥುರಾನಿವಾಸ, ತಾರುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ದ್ವಾರಕಾನಿವಾಸ, ಭೂಭಾರಹರಣ, ಇವು ನಿರೋಧವೆಂಬ ಪುರಾಣಲಕ್ಷಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಅತಿಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣವು. ನಾರದ ವಸುದೇವ ಸಂವಾದ, ಯದುದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಸಂವಾದ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಉದ್ದವರ ಸಂವಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹದಿಂದ ಯಾದವರ ಸಂಹಾರ, ಇವು ಮುಕ್ತಿ ವಿಷಯವಾದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಷಯಗಳು. ಭವಿಷ್ಯದ್ರಾಜರ ವರ್ಣನೆ, ಕಲಿಧರ್ಮನಿರ್ದೇಶ, ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನ ದೇಹಮೋಕ್ಷ, ವೇದಶಾಖೆಗಳ ವಿಭಾಗ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರ ತಪಸ್ಸು, ಸೂರ್ಯ ವಿಭೂತಿಯವರ್ಣನ, ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿಯ ವರ್ಣನ, ಕೊನೆಗೆ ಪುರಾಣಗಳ ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ಇವು ''ಆಶ್ರಯ'' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಗಳು. ಪುತ್ರನೇ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀ ಮದ್ಭಾಗವತದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಹೇಳುವವನು ಕೇಳುವವನು, ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುವವನು, ಅನುಮೋದಕನು, ಸಹಾಯಕನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಹದಭೋಗ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಗಳು ಒದಗುತ್ತವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಸುವರ್ಣ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ದಾನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ವಸ್ತ್ರ ಸುವರ್ಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಭಾಗವತದ ಈ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳುವವನೂ, ಕೇಳುವವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣಶ್ರವಣದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯಸೂಚೀ ಪಾರಾಯಣಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಧಾನದ ಫಲ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮರೀಚಿಯೇ ಕೇಳು, ಈಗ ನಾನು ನಾರದೀಯಪುರಾಣದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ಕಲ್ಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಪಾದದ ಸೂತಶೌನಕ ಸಂವಾದ, ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಸನಕರು ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಯು.

ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯದ ವರ್ಣನ, ವೇದಾಂಗವರ್ಣನ ಶುಕೋತ್ಪತ್ತಿಕಥಾ ಇವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಸನಂದರು ನಾರದರಿಗೆ ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದದ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸನತ್ಕುಮಾರ

ಮುನಿಗಳು ನಾರದರಿಗೆ ಮಹಾಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ''ವರ್ಣಿತವಾದ, ಪಶುಪಾಶವಿಮೋಕ್ಷ''ವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಗಣೇಶ, ಸೂರ್ಯ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಗಳ ಶೋಧನ, ದೀಕ್ಷಾ ಮಂತ್ರೋದ್ಧಾರ, ಪೂಜಾ, ಪ್ರಯೋಗ, ಕವಚ, ಸಹಸ್ರನಾಮ ಮತ್ತು ಸ್ತೋತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸನಾತನ ಮುನಿಯು ನಾರದರಿಗೆ ಪುರಾಣ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ, ದಾನಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಫಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆಯಾ ದಾನಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರನಂತರ ಚೈತ್ರಾದಿ ಎಲ್ಲ ತಿಂಗಳಗಳ ಪಾಡ್ಯ ಮೊದಲಾದ ತಿಥಿಗಳ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬೃಹದಾಖ್ಯಾನವೆಂಬ ಪೂರ್ವಭಾಗವು ಮುಗಿದಿದೆ.

ಇದರ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಂಧಾತರಾಜನು ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ರುಕ್ಮಾಂಗದ ರಾಜನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ಮೋಹಿನಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ, ವಸು ಎಂಬ ಪುರೋಹಿತರು ಮೋಹಿನಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟದ್ದು, ಮರಳಿ ಶಾಪದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದ್ದು, ಗಂಗೆಯ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಥೆ, ಗಯಾ ಯಾತ್ರಾವರ್ಣನ, ಕಾಶಿಯ ಅನುಪಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವರ್ಣನ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಾವಿಧಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು, ಪ್ರಯಾಗ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಹರಿದ್ವಾರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಾಮೋದಾ ತೀರ್ಥ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಬದರೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಾಮಾಖ್ಯಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಹಿಮೆ, ಪುಷ್ಕರಮಹಿಮಾ, ಗೌತಮ ಮುನಿಕಥಾ, ವೇದಪಾದಸ್ತೋತ್ರ, ಗೋಕರ್ಣಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಿಮಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಕಥಾ, ಸೇತುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ, ಅವಂತೀ (ಉಜ್ಜಯಿನೀ) ಮಹಿಮಾ, ಮಥುರಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವೃಂದಾವನ ಮಹಿಮಾ, ವಸುವು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವದು, ಮೋಹಿನಿಯ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

ಈ ರೀತಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾರದ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೋ, ಕೇಳುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಏಳು ಗೋವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರಾಗಿ ಈ ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವರೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಮುನಿಯೇ, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಪ್ರವಚನಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಜೈಮಿನಿಗಳು ಬಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿಂದ ಈ ಪುರಾಣ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಧರ್ಮ, ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಜನ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ

ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪಕ್ಷಿ ಜನ್ಮದ ಕಥೆ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನ ಶಾಪದಿಂದ ವಿಕಾರಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಈ ಕಥೆಗಳ ನಂತರ ಬಲರಾಮನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಐದು ಮಂಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಆಡೀ ಮತ್ತು ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳ ಯುದ್ಧ, ತಂದೆ ಮಗನ ಕಥೆ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕಥೆ, ದೊಡ್ಡ ಆಖ್ಯಾನ ಸಹಿತ ಹೈಹಯಚರಿತ್ರ, ಅಲರ್ಕಚರಿತ್ರೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮದಾಲಸಾ ಚರಿತ್ರ, ಒಂಭತ್ತು ವಿಧದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವರ್ಣನ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಸೂಚನೆ, ದಕ್ಷಸೃಷ್ಟಿನಿರೂಪಣ, ರುದ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದ್ವೀಪಗಳ ಚರ್ಯೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಮನುಗಳ ಕಥೆಗಳು, ಎಂಟನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದುರ್ಗೆಯ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಕಥೆ ಇವುಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಅನಂತರ ಮೂರು ವೇದಗಳ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಣವದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮಕಥೆ, ಸೂರ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ವಂಶವರ್ಣನೆ, ವತ್ಸಪ್ರೀ ಎಂಬುವವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಅನಂತರ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಖನಿತ್ರನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ಅವಿಕ್ಷಿತ್ ಎಂಬ ರಾಜನ ಕಥೆ, ಕಿಮಿಚ್ಛಿಕ ವ್ರತ ವರ್ಣನೆ, ನರಿಷ್ಯಂತ ಚರಿತ್ರ, ನಲಚರಿತ, ಶ್ರೀ ರಾಮಕಥಾ, ಕುಶವಂಶವರ್ಣನ, ಸೋಮವಂಶವರ್ಣನ, ಪುರೂರವನಕಥೆ, ಅದ್ಭುತವಾದ ನಹುಷನ ವೃತ್ತಾಂತ. ಯಯಾತಿಯ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆ ಯದುವಂಶವರ್ಣನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ, ಮಥುರಾ ಮತ್ತು ದ್ವಾರಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡಿದ ಲೀಲೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳ ಕಥೆಗಳು, ಸಾಂಖ್ಯಮತವರ್ಣನ, ಪ್ರಪಂಚದ ಅಸಾರತೆ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣ ಫಲ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿವೆ. ವತ್ಸ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವನು ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡುವವನು ಶಿವಲೋಕವನ್ನೈದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು, ಸುವರ್ಣ ಮಯವಾದ ಆನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಾರು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದ ಈ ವಿಷಯ ಸೂಚಿಯನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ ಮತ್ತು ಹೇಳುವವನೂ ತಮ್ಮ ಕಾಮಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕಾ ಅದರ ಪಾರಾಯಣ ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ದಾನಫಲಗಳು

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು :- ಅಗ್ನಿದೇವನು ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಈಶಾನ ಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅನೇಕ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಅದ್ಭುತವಾದ ಈ ಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವರ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಅನಂತರ, ಎಲ್ಲಾ ಅವತಾರಗಳ ಕಥೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕರಣ ವಿಷ್ಣು ಮುಂತಾದವರ ಪೂಜೆಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯ, ಮಂತ್ರ, ಮುದ್ರಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಲಕ್ಷಣ ಸರ್ವದೀಕ್ಷಾವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಅಭಿಷೇಕ ನಿರೂಪಣೆಗಳಿವೆ. ಇದರನಂತರ ಮಂಡಲ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಕುಶಗಳಿಂದ ಅಪಾಮಾರ್ಜನ, ಪವಿತ್ರಾರೋಪಣಾ ವಿಧಿ, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಿಧಿ,

ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪೂಜೆ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಇತರ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ನ್ಯಾಸ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಧಾನ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಪೂರ್ತಕರ್ಮ (ಕೆರೆಭಾವಿ ತೋಡುವುದು) ವಿನಾಯಕ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ, ಅನೇಕ ರೀತಿ ದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಾನಗಳು, ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಧಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ವರ್ಣನೆ, ಗಂಗಾತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ದ್ವೀಪ, ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿರುವ ಲೋಕಗಳ ರಚನಾಕ್ರಮ, ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರನಿರೂಪಣ, ಜ್ಯೋತಿಶ್ಯಾಸ್ತ್ರ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಯುದ್ಧಜಯಾರ್ಣವತಂತ್ರ, ಉಚ್ಚಾಟನಾದಿ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳು, ಮಂತ್ರ, ಯಂತ್ರ, ಅನೇಕ ಔಷಧ ಸಮೂಹಗಳು, ಕುಬ್ಜಿಕಾ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ, ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ನ್ಯಾಸವಿಧಿ, ಕೋಟಿ ಹೋಮವಿಧಿ, ಮನ್ವಂತರ ನಿರೂಪಣ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ಆಶ್ರಮಗಳ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರಾದ್ಧಕಲ್ಪವಿಧಿ, ಗ್ರಹಯಜ್ಞ, ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಗಳು, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಧಾನ, ತಿಥಿವರ್ಣನ, ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವ್ರತಗಳ ವಿಧಿವಿಧಾನ, ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪದ ದೀಪದಾನವಿಧಿ, ನವವ್ಯೂಹಪೂಜನ, ನರಕವರ್ಣನ, ವ್ರತ ಮತ್ತು ದಾನಗಳ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಾಡೀಚಕ್ರಗಳ ವರ್ಣನ, ಉತ್ತಮ ವಿಧಾನದಿಂದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕ್ರಮ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅರ್ಥದ ವಿವರಣೆ, ಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರ, ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ರಾಜರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳು, ಸ್ವಪ್ನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಚಾರದ ಅಧ್ಯಾಯ, ಶಕುನ ಮುಂತಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಮಂಡಲ ಮುಂತಾದವುಗಳ ನಿರ್ದೇಶ, ರತ್ನದೀಕ್ಷಾವಿಧಿ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ನೀತಿಯ ನಿರೂಪಣ, ರತ್ನಲಕ್ಷಣ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆ, ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರ ನಿರೂಪಣ, ದೇವಾಸುರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಕಥೆ, ಆಯುರ್ವೇದ ನಿರೂಪಣ, ಗಜತುರಗಾದಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ, ಅವುಗಳ ರೋಗ ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮ, ಗೋಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮನುಷ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಪಾಪ ಶಾಂತಿ ಕ್ರಮಗಳು, ಛಂದಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಏಕಾಕ್ಷರಾದಿಕೋಶ, ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಾನು ಶಾಸನವೆಂಬ ವ್ಯಾಕರಣ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೋಷ, ಪ್ರಲಯ ಲಕ್ಷಣ, ವೇದಾಂತ ನಿರೂಪಣ, ನರಕವರ್ಣನ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ, ಪುರಾಣಶ್ರವಣಫಲ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

ಮರೀಚಿ ಋಷಿಯೇ, ಇಂತಹ ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಸುವರ್ಣ ಕಮಲ ಮತ್ತು ತಿಲಧೇನುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಪೌರಾಣಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ, ಅಂತಹವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ವಾಸವು ಖಚಿತ. ಈ ರೀತಿ ನಿನಗೆ ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಓದುವವನಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೇಳುವವನಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ.

ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ನಾನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವಾದ ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇ (ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ) ಸಮಸ್ತ

ದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕವಾದ ಧರ್ಮವು ಯಾವುದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮಸಂಹಿತೆಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಪರಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವಾಗ ಈ ಧರ್ಮ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಐದು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಘೋರ ಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಉಪಕ್ರಮ ಭಾಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರ್ವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ವವೆಂದು ಹೆಸರು, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸೂತ ಶೌನಕ ಸಂವಾದದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಥೆ ಮತ್ತಿತರ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರಸ್ವರೂಪ ವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ, ಲೇಖಕ, ಲೇಖ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಪಕ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ಏಳು ತಿಥಿಗಳನ್ನು ಏಳು ಕಲ್ಪಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟಮಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಂಟು ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ವೈಷ್ಣವಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶೈವಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ವಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. 'ಸೌರಪರ್ವ'ದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಕಥೆಗಳ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಸರ್ಗಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಧ ಉಪಸಂಹಾರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದೇ ನಾನಾ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಐದನೆಯ ಪರ್ವವು.

ಈ ಐದು ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ವದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಮೂರನೇ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ವಿಷಯಗಳೂ, ವಿಷ್ಣು ಶಿವರ ಮಹಿಮೆಗಳೂ ಬಂದಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಐದನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಆಗಲಿರುವ ಕಥೆಗಳೂ, ಮತ್ತಿತರ ನಾನಾ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಇವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾ, ವಿಷ್ಣು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಸಮತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯಾ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ (೧೪,೦೦೦). ಗುಣತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷಮ್ಯವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವು ಸರ್ವತ್ರಸಮವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಈರ್ಷ್ಯೆ, ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸುವರ್ಣ, ವಸ್ತ್ರ, ಪುಷ್ಪಮಾಲಾ, ಅಲಂಕಾರ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ ದೀಪ ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥ ವಾಚಕನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದು ಗುಡಧೇನು ಸಹಿತವಾಗಿ ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಯಾವನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ನಿರಾಹಾರನಾಗಿ ಅಥವಾ ಏಕಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಈ ಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಭಯಂಕರ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದ ಈ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಭೋಗ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ವತ್ಸ ಕೇಳು, ವೇದ ಮಾರ್ಗದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ, ಹತ್ತನೆಯದಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ನಾನು ಈಗ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿ ನಾರದರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಸಾವರ್ಣಿಯು ಪುರುಷೋಕ್ತವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳ ಸಾರರೂಪವಾದ ಈ ಪುರಾಣದ ಪಠನ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಶಿವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣು ಶಿವರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಳಿದ ರಥಂತರ ಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವೇದಜ್ಞರಾದ ವ್ಯಾಸರು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಶತಕೋಟಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ೧) ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡ ೨) ಪ್ರಕೃತಿ ಖಂಡ ೩) ಗಣೇಶ ಖಂಡ ೪) ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಖಂಡವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಖಂಡಗಳಿವೆ. ೧೮,೦೦೦ ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಈ ಪುರಾಣವೂ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಮತ್ತು ಶೌನಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಂವಾದದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕರಣವಿದೆ. ಅದರ ನಂತರ ನಾರದ ಮತ್ತು ನನ್ನವಿವಾದ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಾಜಯದ ಕಥೆಯು. ಮರೀಚಿಯೇ! ಅನಂತರ ನಾರದರು ಶಿವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಿವನಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಳಿಕ ನಾರದರು ಶಿವನ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಪುನಃ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಸೇವಿತವಾದ, ಪರಮಪುಣ್ಯಕರ, ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸಾವರ್ಣಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡವು. ಅನಂತರ ನಾರದ ಮತ್ತು ಸಾವರ್ಣಿಗಳ ಸಂವಾದ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ನಾನಾ ಆಖ್ಯಾನ, ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂಶವಾದ ಕಲೆಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಪೂಜಾಕ್ರಮ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದೇ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರದವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಖಂಡ. ಅನಂತರ ಗಣೇಶನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಪುಣ್ಯಕವೆಂಬ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಕಥೆ. ಅನಂತರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಮತ್ತು ಗಣೇಶರ ಜನ್ಮಕಥೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಮತ್ತು ಪರಶುರಾಮರ ಅದ್ಭುತ ಚರಿತ್ರ, ಗಣೇಶ ಮತ್ತು ಪರಶುರಾಮರ ಕಲಹ ವಿವಾದಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಭಾಗವೇ ಗಣೇಶ ಖಂಡವು. ಇದು ಸಮಸ್ತ ವಿಘ್ನಗಳ ನಾಶಕವು.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯು. ತತಃ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮದ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹೋದುದು. ಅಲ್ಲಿ ಪೂತನಾ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸೀ ಶಕ್ತಿಗಳ ನಾಶದ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯಕೌಮಾರಾವಸ್ಥೆಗಳ ವಿವಿಧ ಲೀಲೆಗಳು. ಶರತ್ಕಾಲದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ರಾತ್ರಿಯ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಂದಿಗೆ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡಿದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ವರ್ಣನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ರಾಧೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕಾನೇಕ ದಿವ್ಯ ಕ್ರೀಡೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅಕ್ರೂರನ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪನಯನ

ಸಂಸ್ಕಾರದ ಕಥೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಉಪನಯನದ ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಾಂದೀಪನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅರವತ್ತು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದನಂತರ ಕೆಲವೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಯವನನನ್ನು ವಧಿಸಿ, ದ್ವಾರಕಾ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾಗ್ ಜ್ಯೋತಿಷಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಅದ್ಭುತ ಲೀಲಾ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಖಂಡದ ಪಠನ, ಶ್ರವಣ, ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುತ್ತದೆ, ವ್ಯಾಸಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಈ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ, ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣ ಪಾರಾಯಣ, ಅರ್ಥ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಮಾಘಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಯಾವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಧೇನುಸಹಿತವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಅಜ್ಞಾನ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಈ ವಿಷಯ ಸೂಚಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತಾನೋ ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಯಸಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಲಿಂಗ ಪುರಾಣ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಪುತ್ರ ಕೇಳು, ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಲಿಂಗಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಈಗ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶಂಕರನು ಅಗ್ನಿಲಿಂಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಗ್ನಿ ಕಲ್ಪವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಧರ್ಮಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಹೇಳಿದ ಆಖ್ಯಾನ - ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳೇ ಲಿಂಗ ಪುರಾಣವು. ಈ ಪುರಾಣದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಶಂಕರನಿಂದ ನಾನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರಭೂತವಾದ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪುರಾಣ ವಿಷಯಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಯೋಗಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪಾಖ್ಯಾನಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಲಿಂಗಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಲಿಂಗ ಪೂಜಾವಿಧಿ, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಶೈಲರ ಪವಿತ್ರಸಂವಾದ, ದಧೀಚಿ ಚರಿತ್ರ, ಯುಗಧರ್ಮ ನಿರೂಪಣ, ಭುವನಕೋಶವರ್ಣನ, ಸೂರ್ಯವಂಶ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ವಂಶಗಳ ಪರಿಚಯವು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅನಂತರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನ, ತ್ರಿಪುರರ ಕಥೆ, ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಶ ವಿಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ವ್ರತಗಳು, ಸದಾಚಾರ ನಿರೂಪಣ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಅರಿಷ್ಟಗಳ ನಿರೂಪಣೆ, ಕಾಶಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶೈಲಗಳ ವರ್ಣನವಿದೆ. ಅಂಧಕಾಸುರನ ಕಥೆ, ವರಾಹಚರಿತ್ರೆ, ನರಸಿಂಹಚರಿತ್ರೆ, ಜಲಂಧರವಧ ಕಥೆಗಳ ನಂತರ, ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮ, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಯಜ್ಞದನಾಶ, ಮನ್ಮಥ ದಹನ, ಪಾರ್ವತೀ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಥೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಇದರ ಅನಂತರ ಗಣೇಶನ ಕಥೆ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅದ್ಭುತವಾದ ತಾಂಡವನೃತ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗ ಹಾಗೂ ಉಪಮನ್ಯುವಿನ ಕಥೆ ಇವಿಷ್ಟೂ ಲಿಂಗಪುರಾಣದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿವೆ.

ಮುನಿಯೇ, ಇದರ ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ನಿರೂಪಣ, ಅಂಬರೀಷನ ಕಥೆ, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ನಂದೀಶ್ವರರ ಸಂವಾದಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಶಿವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತ ಸ್ನಾನ, ಯಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ಸೂರ್ಯಪೂಜೆಯ ವಿಧಿಯನ್ನೂ, ಮುಕ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ದಾನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರಾದ್ಧ ಪ್ರಕರಣ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತಂತ್ರ, ಅಘೋರ ಮಹಾದೇವ ಕೀರ್ತನ, ವ್ರಜೇಶ್ವರೀ ಮಹಾವಿದ್ಯಾ, ಗಾಯತ್ರೀ ಮಹಿಮಾ. ತ್ರ್ಯಂಬಕಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣ ಫಲವರ್ಣನೆಗಳು ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರುದ್ರಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಫಾಲ್ಗುನ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ತಿಲಧೇನುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡುವವನು, ಮುಪ್ಪು ಸಾವುಗಳಿಲ್ಲದ ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಲಿಂಗಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವರಿಬ್ಬರೂ ಗಿರಿಜಾವಲ್ಲಭನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಭೋಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ವಾರಾಹ ಪುರಾಣ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಮಗನೇ ಕೇಳು, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ವಾರಾಹ ಪುರಾಣವು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹಿಂದೆ ನಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮಾನವ ಕಲ್ಪದ ಕಥಾಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ, ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ, ನಾರಾಯಣ ಅವತಾರರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವಾರಾಹ ಪುರಾಣವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪೃಥ್ವೀ ಮತ್ತು ವರಾಹರ ಸಂವಾದ, ಅನಂತರ ಕೃತಯುಗದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ರೈಭ್ಯಚರಿತ್ರ ನಿರೂಪಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ದುರ್ಜಯಚರಿತ್ರ, ಶ್ರಾದ್ಧಕಲ್ಪವರ್ಣನ, ಮಹಾತಪನ ಕಥೆ, ಗೌರಿಯ ಜನ್ಮಕಥೆ, ವಿನಾಯಕ, ನಾಗಗಳ ಸಮೂಹಗಳು, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಆದಿತ್ಯಗಣಗಳು, ದೇವಿ, ಕುಬೇರ ಮತ್ತು ವೃಷ ಇವರ ಕಥೆಗಳು ಇವೆ. ಅನಂತರ ಸತ್ಯಪನತ್ಯವ್ರತದ ಕಥೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಅಗಸ್ತ್ಯಗೀತಾ ಮತ್ತು ರುದ್ರಗೀತೆಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮಹಿಷಾಸುರ ಸಂಹಾರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರರ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅನಂತರ ಪರ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಶ್ವೇತೋಪಾಖ್ಯಾನ ಗೋಪ್ರದಾನಿಕ ಮುಂತಾದ ಕೃತಯುಗದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೂ ನನ್ನಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅನಂತರ ಬರುವ ಭಗವದ್ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವ್ರತ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಗಳ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಶಾರೀರಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮಧುರೆಯ, ಪ್ರಾಯಃ ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮಹಿಮೆಗಳು ವಿಶೇಷ ರೂಪದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅನಂತರ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳ ವಿಧಿಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಋಷಿಪುತ್ರನ ಕಥಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಮಲೋಕವರ್ಣನ, ಕರ್ಮವಿಪಾಕ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ವ್ರತದ ನಿರೂಪಣಗಳಿವೆ. ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಗೋಕರ್ಣದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ವರಾಹ ಪುರಾಣದ ಪೂರ್ವಭಾಗವು ಮುಗಿದಿದೆ.

ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರುರಾಜನ ಸಂವಾದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಧರ್ಮಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ ಪುಷ್ಕರವೆಂಬ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಪರ್ವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ವರಾಹ ಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಪುರಾಣವು ಓದುವವರ ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಗರುಡ ಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ತಿಲಧೇನು ಸಹಿತವಾಗಿ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾಗಿ ಅಂತಹ ಮಾನವನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ವಾರಾಹ ಪುರಾಣದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಸಾರನಾಶಕವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ವತ್ಸ ಕೇಳು, ಯಾವ ಪುರಾಣದ ಪ್ರತಿಪದದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪರಮಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶತಕೋಟಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಶಿವಮಹಿಮೆಯ ಸಾರವಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಖಂಡಗಳಿವೆ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಂಬತ್ತು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್‌ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನ ಪಾತ್ರನೇ ಸರಿ. ತತ್ಪುರುಷ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಸ್ಕಂದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವಾದ ಮಹೇಶ್ವರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಮಾಹೇಶ್ವರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕೇದಾರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಪುರಾಣಾರಂಭವಾಗಿ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞದ ಕಥೆ, ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಫಲ, ಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಥೆ, ಇಂದ್ರ ಚರಿತ್ರೆ, ಪಾರ್ವತೀಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತ, ಪಾರ್ವತೀಕಲ್ಯಾಣ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಜನನ, ತಾರಕಾಸುರ ಮತ್ತು ಷಣ್ಮುಖರ ಯುದ್ಧ, ಪಾಶುಪತೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಚಂಡನ ಕಥೆ, ದೂತಪ್ರೇಷಣ, ನಾರದ ಸಮಾಗಮ, ಕುಮಾರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಂಚತೀರ್ಥಕಥೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಅನಂತರ ಧರ್ಮವರ್ಮ ರಾಜನ ಕಥೆ. ನದೀ-ಸಮುದ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮತ್ತು ನಾಡೀಜಂಘರ ಕಥೆಗಳು, ಮಹೀನದಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ದಮನಕನ ಕಥೆ, ಮಹೀಸಾಗರ ಸಂಗಮ, ಕುಮಾರೇಶ ವೃತ್ತಾಂತ, ಇದರನಂತರ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಸಹಿತವಾದ ತಾರಕಾಸುರಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಿವೆ.

ಅನಂತರ ಪಂಚಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಥೆ, ಪವಿತ್ರವಾದ ದ್ವೀಪಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಊರ್ಧ್ವ ಲೋಕಗಳ ಸ್ಥಿತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸ್ಥಿತಿ, ಅದರ ಪರಿಮಾಣ, ಬಕ್ರರೇಶನ ಕಥೆ, ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದ ಅದ್ಭುತಕಥೆ, ವಾಸುದೇವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥವರ್ಣನ, ಅನಂತರ ಗುಪ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನಾತೀರ್ಥಗಳ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು, ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಪಾಂಡವರ ಕಥೆ, ಬರ್ಬರೀಕನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಸಾಧನ ಇಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಅರುಣಾಚಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಸನಕಬ್ರಹ್ಮಸಂವಾದ, ಗೌರಿಯ ತಪ, ತಪಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳು, ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಮಹಿಷಾಸುರನ ವಧ, ದ್ರೋಣಾಚಲದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ನಿತ್ಯಸನ್ನಿಧಾನದ ವರ್ಣನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಖಂಡವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ವರಾಹ ಸಂವಾದವರ್ಣನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ವೆಂಕಟಾಚಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಥೆ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸ್ಥಿತಿ, ಕುಂಬಾರನ, ಸುವರ್ಣಮುಖರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ. ಅನೇಕ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಸಹಿತವಾದ ಭರದ್ವಾಜರ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆ, ಮತಂಗ, ಮತ್ತು ಅಂಜನರ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಸಂವಾದಗಳನಂತರ ಉತ್ಕಲ ಪ್ರದೇಶದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರ ಕಥಾ, ಅಂಬರೀಷ ರಾಜನ ವೃತ್ತಾಂತ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಪತಿಗಳ ಕಥೆ, ಜೈಮಿನಿ ಮತ್ತು ನಾರದರ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ನೀಲಕಂಠ ಮತ್ತು ನೃಸಿಂಹರ ವರ್ಣನೆಗಳು ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಅನಂತರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಕಥೆ, ರಾಜನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಮನ. ರಥೋತ್ಸವವಿಧಿ. ಜಪ-ಸ್ನಾನವಿಧಿ, ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಗುಂಡಿಚನ ಕಥೆ, ರಥರಕ್ಷಾವಿಧಾನ, ಭಗವಂತನ ಶಯನೋತ್ಸವದ ವರ್ಣನ, ಶ್ವೇತರಾಜನ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಪೃಥು ಉತ್ಸವ ನಿರೂಪಣ, ದೋಲೋತ್ಸವ ಸಾಂವತ್ಸರಿಕ ವ್ರತಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ಬಂದಿವೆ.

ಅನಂತರ ಉದ್ದಾಲಕರ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ನಿಷ್ಕಾಮ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ನಿರೂಪಣ, ನಾನಾಯೋಗವರ್ಣನ, ದಶಾವತಾರಕಥಾ, ಸ್ನಾನವರ್ಣನ, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ತೀರ್ಥದಮಹಿಮೆ, ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಗರುಡಶಿಲಾ ಮಹಿಮೆ, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸನ್ನಿಧಾನವಿಡಲು ಕಾರಣ, ಕಪಾಲಮೋಚನ ತೀರ್ಥ ಪಂಚ ದಾರಾತೀರ್ಥ ಮೇರುಸಂಸ್ಥಾನದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕಥೆ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮದನಾಲಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಧೂಮ್ರಕೇಶ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಭೀಷ್ಮ ಪಂಚಕವ್ರತವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಅನಂತರ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ವಿಧಿ, ಪುಂಡ್ರಮಾಲಾಧಾರಣವಿಧಿ, ಅದರ ಪುಣ್ಯ, ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನದ ಪುಣ್ಯ, ಘಂಟೆ ಬಾರಿಸವುದರ ಪುಣ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಾನಾರೀತಿಯ ಹೂವು ಮತ್ತು ತುಳಸಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಣದ ಮಹಿಮೆ, ಏಕಾದಶೀದಿನ ಸಂಕೀರ್ತನದ ಫಲ, ಅಖಂಡ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತದ ಪುಣ್ಯ, ಏಕಾದಶೀ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಫಲ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅನಂತರ ಮಂತ್ರೋತ್ಸವ ವಿಧಾನ. ನಾಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳ ಪುಣ್ಯ, ಮಥುರಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಥುರಾತೀರ್ಥದ ಉತ್ತಮವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು

ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್‌ಭಾಗವತದ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಕುಲದ ರಹಸ್ಯವಾದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಜ್ರನಾಭ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯರ ಸಂವಾದದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅನಂತರ ಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಮಾಘಸ್ನಾನ, ದಾನ ಜಪಗಳ ಮಹಿಮೆಯು ನಾನಾ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ವೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಯ್ಯಾದಾನಾದಿಗಳ ಫಲ, ಜಲದಾನವಿಧಿ, ಕಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಶುಕದೇವಚರಿತ. ವ್ಯಾಧನ ಅದ್ಭುತಕಥೆ, ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯಾದಿಗಳ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಅಯೋಧ್ಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಋಣಮೋಚನ ತೀರ್ಥ, ಪಾಪಮೋಚನ ತೀರ್ಥ, ಸಹಸ್ರಧಾರಾ ತೀರ್ಥ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ ತೀರ್ಥ, ಚಂದ್ರಹರಿತೀರ್ಥ, ಧರ್ಮಹರಿತೀರ್ಥ, ಸ್ವರ್ಣವೃಷ್ಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಕಥೆ, ತಿಲೋದಾ- ಸರಯೂ ಸಂಗಮಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಸೀತಾಕುಂಡ ಗುಪ್ತಹರಿತೀರ್ಥ, ಸರಯೂ ಘೂಘುರಾಸಂಗಮ, ಗೋಪ್ರಚಾರತೀರ್ಥ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಕುಂಡ ಮುಂತಾದ - ಪಂಚತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯು ಅನಂತರ ಬಂದಿದೆ. ಅನಂತರ ಘೋಷಾರ್ಕ ಮೊದಲಾದ ಹದಿಮೂರು ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಅನಂತರ ಗತ್ಯಾಕೂಪದ ಸರ್ವಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಮಾಂಡವ್ಯಾಶ್ರಮಾದಿವರ್ಣನ, ಅಜಿತಾದಿ, ಮಾನಸಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ವಿಷ್ಣು ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯಗಳು.

ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡ

ಮರೀಚಿಯೇ, ಇದರ ನಂತರ ಪರಮಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸೇತು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾನ-ದರ್ಶನಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಅನಂತರ ಗಾಲವರ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸನ ಕಥೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ದೇವೀ ಪತ್ತನದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಾದಿಗಳ ಮಹಿಮಾ, ವೇತಾಲತಲಗಳ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಮಂಗಲಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಹನುಮಂತ್ಕುಂಡ ಮಹಿಮೆ, ಅಗಸ್ತ್ಯ ತೀರ್ಥದ ಫಲ ಇವುಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ರಾಮತೀರ್ಥಾದಿಗಳ ವರ್ಣನ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ತೀರ್ಥ ನಿರೂಪಣ, ಶಂಖಾದಿ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮೆ, ಸಾಧ್ಯಾಮೃತಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ, ಧನುಷ್ಕೋಟಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕ್ಷೀರ ಕುಂಡಾದಿ ಮಹಿಮೆ, ಗಾಯತ್ರೀ ಆದಿತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಿಮಾ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ, ಸೇತುಯಾತ್ರಾ ವಿಧಿ ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ. ಶಿವನು ಸ್ಕಂದನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಅದರ ಪುಣ್ಯ ವರ್ಣನ, ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಯ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಋಷಿವಂಶ ನಿರೂಪಣ, ಅನಂತರ ಅಪ್ಸರೆಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮುಖ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮದ ತತ್ತ್ವ, ದೇವಸ್ಥಾನ ವಿಭಾಗ, ಬಕುಲಾದಿತ್ಯ ಕಥಾ ಇವುಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಛತ್ರಾನಂದಾ, ಶಾಂತಾ, ಶ್ರೀಮಾತಾ, ಮತಂಗಿನೀ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯದಾ ಎಂಬ ಐದು ದೇವತೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರಾದಿ ಮಹಿಮಾ, ದ್ವಾರಕಾ ಮುಂತಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣವಿದೆ. ಲೋಹಾಸುರನ ಕಥೆ, ಗಂಗೂಕೂಪದ ವರ್ಣನ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆ, ಸತ್ಯಮಂದಿರದ ವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳೂ ಇವೆ.

ದೇವಾಲಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಹಿಮೆ, ಆಸನದಾನ, ಜಾತಿಭೇದವರ್ಣನ ಸ್ಮೃತಿ ಧರ್ಮನಿರೂಪಣ ಇವುಗಳ ನಂತರ ಅನೇಕ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ನಿರೂಪಣವಿದೆ. ಬಳಿಕ ದಾನ ಪ್ರಶಂಸಾ, ವ್ರತಮಹಿಮಾ, ತಪಸ್ಸು ಪೂಜೆಗಳ ಮಹಿಮೆ, ಸಜ್ಜನನಾದ ಶೂದ್ರನ ಮಹಿಮೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರಕೃತಿ ಭೇದವರ್ಣನ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣ, ತಾರಕಾಸುರನ ವಧೋಪಾಯ, ಗರುಡಪೂಜನೆಯ ಮಹಿಮಾ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶಾಪ, ವೃಕ್ಷತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪಾರ್ವತಿಯು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದುದು. ಈಶ್ವರನ ತಾಂಡವನೃತ್ಯ, ರಾಮನಾಮ ಮಹಿಮಾ, ಶಿವಲಿಂಗ ಪತನದ ಕಥೆ, ಪೈಜವನ ಶೂದ್ರನ ಕಥೆ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನ್ಮಚರಿತ್ರ, ಅದ್ಭುತವಾದ ತಾರಕಾಸುರನ ವಧ ವೃತ್ತಾಂತ, ಪ್ರಣವ (ಓಂಕಾರ) ದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ತಾರಕಾಸುರ ಚರಿತ್ರದ ಪುನವರ್ಣನ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಸಮಾಪ್ತಿ, ದ್ವಾದಶ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರವಣದ ಪುಣ್ಯ; ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮಾ, ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಮಹಿಮಾ, ಗೋಕರ್ಣ ಮಹಿಮಾ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮಹಿಮಾ, ಪ್ರದೋಷ ವ್ರತ ವರ್ಣನ, ಹಾಗೂ ಸೋಮವಾರ ವ್ರತದ ವರ್ಣನೆ ಹಾಗೂ ಸೀಮಂತಿನಿಯ ಕಥೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಭದ್ರಾಯುವಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನೆ, ಸದಾಚಾರ ನಿರೂಪಣೆ, ಶಿವಕವಚದ ಉಪದೇಶ, ಭದ್ರಾಯುವಿನ ವಿವಾಹದ ವರ್ಣನೆ, ಭದ್ರಾಯು ಮಹಿಮೆ, ಭಸ್ಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವರ್ಣನೆ, ಶಬರನ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆ, ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ರುದ್ರ ಪಾರಾಯಣದ ಪುಣ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡದ ಶ್ರವಣ, ಪಾರಾಯಣದ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡವು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಶೀಖಂಡ

ಇದರ ನಂತರ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ನಾರದರ ಸಂವಾದದ ವರ್ಣನೆ, ಸತ್ಯಲೋಕದ ಪ್ರಭಾವ ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳ ಆಗಮನ, ಪತಿವ್ರತಾ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಅಯೋಧ್ಯಾದಿ ಸಪ್ತಪುರೀವರ್ಣನ, ಸಂಯಮಿನೀ ನಿರೂಪಣ, ಶಿವಶರ್ಮನಿಗೆ ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಲೋಕದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ನಿಋತಿ ಮತ್ತು ವರುಣರ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಗಂಧವತೀ, ಅಲಕಾವತೀ, ಈಶಾನಪುರಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವರ್ಣನೆ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಬುಧ, ಮಂಗಳ, ಗುರು, ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ, ಧ್ರುವಲೋಕ ಮತ್ತು ತಪೋಲೋಕಗಳ ದರ್ಶನ, ಸ್ಕಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಸಂವಾದ, ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಗಂಗೆಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮ, ಕಾಶೀಪುರಿಯ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಭೈರವನ ಆವಿರ್ಭಾವ, ದಂಡ ಪಾಣಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಕಲಾವತಿಯ ಕಥೆ, ಸದಾಚಾರ ನಿರೂಪಣ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಆಖ್ಯಾನ, ಸ್ತ್ರೀ ಲಕ್ಷಣ, ಕರ್ತವ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಉಪದೇಶ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರ ವರ್ಣನ, ಗೃಹಸ್ಥಯೋಗಿಯ ಧರ್ಮ, ಕಾಲಜ್ಞಾನ, ದಿವೋದಾಸನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ಕಾಶೀವರ್ಣನ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಯಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆಯ ವಿಸ್ತಾರ, ದಿವೋದಾಸನ ಮೋಕ್ಷ, ಪಂಚನದ ತೀರ್ಥದ

ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಬಿಂದು ಮಾಧವನ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಅನಂತರ ಕಾಶಿಯು ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು, ಶೂಲಾಧಾರಿಯಾದ ಶಂಕರನು ಕಾಶಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದುದು, ಜೈಗೀಷವ್ಯನ ಜೊತೆಗೆ ಸಂವಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದುದು, ಕಂದುಕೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಘ್ರೇಶ್ವರರ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಶೈಲೇಶ್ವರ, ರತ್ನೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕೃತ್ತಿವಾಸೇಶ್ವರರು ಪ್ರಕಟವಾದುದು, ದೇವತೆಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಸ್ಥಳ, ದುರ್ಗಾಸುರನ ಪರಾಕ್ರಮ, ದುರ್ಗೆಯ ವಿಜಯ, ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ವರ್ಣನ, ಓಂಕಾರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ತ್ರಿಲೋಚನನ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಕೇದಾರೇಶ್ವರನ ಆಖ್ಯಾನ, ಧರ್ಮೇಶ್ವರ ಕಥಾ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭುಜವು ಪ್ರಕಟವಾದುದು. ವೀರೇಶ್ವರನ ಕಥೆ, ಗಂಗಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮೇಶ್ವರ ಮಹಿಮೆ, ದಕ್ಷ ಯಜ್ಞ, ಸತೀಶ ಮತ್ತು ಅಮೃತೇಶ ಮುಂತಾದವರ ಮಹಿಮೆ. ವ್ಯಾಸರ ಭುಜಸ್ತಂಭನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ತೀರ್ಥಗಳ ಸಮುದಾಯ, ಮುಕ್ತಿ ಮಂಟಪದ ಕಥೆ, ವಿಶ್ವನಾಥನ ವೈಭವ, ಅನಂತರ ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಇವು ಕಾಶೀ ಖಂಡದ ವಿಷಯಗಳು.

ಅವಂತೀ ಖಂಡ

ಅನಂತರ ಐದನೆಯದಾದ ಆವಂತೀ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಲವನದ ಆಖ್ಯಾನ. ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಛೇದಿಸಿದುದು, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಧಿ, ಅಗ್ನಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ದೇವತೆಗಳ ಆಗಮನ, ದೇವದೀಕ್ಷೆ, ನಾನಾ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಶಿವಸ್ತೋತ್ರ, ಕಪಾಲಮೋಚನದ ಕಥೆ, ಮಹಾಕಾಲವನದ ಸ್ಥಿತಿ, ಕಲಕಲೇಶ್ವರನ ಸರ್ವಪಾಪನಾಶಕ ತೀರ್ಥ, ಅಪ್ಸರಾ ಕುಂಡ, ರುದ್ರಸರೋವರ, ಕುಟುಂಬೇಶ, ವಿದ್ಯಾಧರೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಮರ್ಕಟೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇವೆ. ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ, ಚತುಃಸಿಂಧು ತೀರ್ಥ, ಶಂಕರವಾಪಿಕಾ, ಶಂಕರಾದಿತ್ಯ, ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಗಂಧವತೀ ತೀರ್ಥ, ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ತೀರ್ಥ, ಅನಂಶ ತೀರ್ಥ, ಹರಿಸಿದ್ಧಿಪ್ರದ ತೀರ್ಥ, ಪಿಶಾಚಾದಿಯಾತ್ರೆ, ಹನುಮದೀಶ್ವರ, ಕವಚೇಶ್ವರ, ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರಯಾತ್ರೆ, ವಲ್ಮೀಕೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ರೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳ ಕಥೆ, ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ಅಕ್ರೂರತೀರ್ಥ, ಏಕಪಾದ ತೀರ್ಥ, ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ವೈಭವತೀರ್ಥ, ಕರಭೇಶತೀರ್ಥ, ಲಡುಕೇಶತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಯಜ್ಞವಾಪೀತೀರ್ಥ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ನರಾದಿತ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳು, ಕೇಶವಾದಿತ್ಯ ಶಕ್ತಿಭೇದತೀರ್ಥ, ಸ್ವರ್ಣಸಾರಮುಖ ತೀರ್ಥ, ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ, ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಅನಂತರ ಕುಶಸ್ಥಲೀ, ಆವಂತೀ, ಮತ್ತು ಉಜ್ಜಯಿನೀ ಪಟ್ಟಣಗಳ, ಪದ್ಮಾವತೀ, ಕುಮುದ್ವತೀ, ಅಮರಾವತೀ, ವಿಶಾಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ನಾಮಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಜ್ವರಶಾಂತಿಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

ಅನಂತರ ಶಿಪ್ರಾ ನದೀ ಸ್ನಾನ ಮುಂತಾದುದರ ಫಲ, ನಾಗಗಳು ಮಾಡಿದ ಶಿವಸ್ತುತಿ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವಧದ ಕಥೆ, ಸುಂದರ ಕುಂಡಕ ತೀರ್ಥ, ನೀಲಗಂಗಾ, ಪುಷ್ಕರ ತೀರ್ಥ, ವಿಂಧ್ಯವಾಸನ ತೀರ್ಥ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥ, ಅಘನಾಶನ ತೀರ್ಥ, ಗೋಮತೀ ತೀರ್ಥ, ವಾಮನಕುಂಡ, ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ, ವೀರೇಶ್ವರ ಸರೋವರ, ಕಾಲಭೈರವ ತೀರ್ಥ, ನಾಗಪಂಚಮಿಯ ಮಹಿಮೆ, ನೃಸಿಂಹ ಜಯಂತಿ, ಕುಟುಂಬೇಶ್ವರ ಯಾತ್ರೆ, ದೇವಸಾಧಕ ಕೀರ್ತನ, ಕರ್ಕರಾಜವೆಂಬ ತೀರ್ಥ, ವಿಘ್ನೇಶಾದಿ ತೀರ್ಥ, ಸುರೋಹನತೀರ್ಥ ಇವುಗಳ

ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ರುದ್ರಕುಂಡ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಅನಂತರ ಎಂಟು ತೀರ್ಥಗಳ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಯಾತ್ರೆಯ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅನಂತರ ಬಂದಿರುವ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ರಾಜನ ವೈರಾಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಸಮಾಗಮ ಇವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಅನಂತರ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಲಯಕಾಲದ ಅನುಭವದ ವರ್ಣನೆ, ಅಮೃತಕೀರ್ತನ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ನರ್ಮದೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳ ವರ್ಣನೆ, ನರ್ಮದೆಯ ಆರ್ಷಸ್ತೋತ್ರ, ಕಾಲರಾತ್ರಿಕಥಾ, ಮಹಾದೇವಸ್ತುತಿ, ಬೇರೆ ಕಲ್ಪದ ಅದ್ಭುತಕತೆ ವಿಶಲ್ಯೆಯ ಕಥೆ, ಜಾಲೇಶ್ವರಕಥೆ, ಗೌರೀವ್ರತ ವರ್ಣನೆ, ತ್ರಿಪುರದಾಹಕಥೆ, ದೇಹಪಾತವಿಧಿ, ಕಾವೇರೀಸಂಗಮ, ದಾರುತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಈಶ್ವರಕಥಾ, ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥ, ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥ, ಮೇಘನಾದಾದಿತೀರ್ಥ, ದಾರುಕತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ನರ್ಮದೇಶ ತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥ, ಕರಂಜಕತೀರ್ಥ, ಕುಂಡಲೇಶತೀರ್ಥ ಪಿಪ್ಪಲಾದತೀರ್ಥ, ವಿಮಲೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಶೂಲಭೇದನತೀರ್ಥ, ಶಚೀಹರಣದ ಕಥೆ, ಅಭ್ರಕನ ವಧ, ಶೂಲಭೇದೋದ್ಭವತೀರ್ಥ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾನಧರ್ಮಗಳು, ದೀರ್ಘತಪನಕಥೆ, ಋಷ್ಯಶೃಂಗನ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಚಿತ್ರಸೇನನ ಕಥೆ, ಕಾಶಿರಾಜನ ಮೋಕ್ಷ, ದೇವಶಿಲೆಯ ಕಥೆ, ಶಬರೀತೀರ್ಥ, ಪವಿತ್ರವಾದ ವ್ಯಾಧನ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಪುಷ್ಕರಣೀ ತೀರ್ಥ, ಅರ್ಕತೀರ್ಥ, ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಕರೋಟಿಕಾ ತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಆನಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ಲೋಕೇಶ್ವರ - ದನದೇಶ್ವರ - ಮಂಗಲೇಶ್ವರ - ಮತ್ತು ಕಾಮಜ ತೀರ್ಥಗಳು ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಗೋಪಾರತೀರ್ಥ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಧರಣೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ದಧಿಸ್ಕಂದಾದಿತೀರ್ಥ, ಹನಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ರಾಮೇಶ್ವರಾದಿತೀರ್ಥ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಗೌತಮತೀರ್ಥ ಜಲೇಶಯ - ಚಂಡಾರ್ಕಯಮತೀರ್ಥಗಳು ಕಾಲ್ಹೋಡೀಶ್ವರ- ನಂದಿಕೇಶ್ವರ-ನಾರಾಯಣೇಶ್ವರ, ಕೋಟೇಶ್ವರ, ಶಂಖಚೂಡತೀರ್ಥ, ದುಂಧುವಧೋ ಪಾಯ, ಪುಣ್ಯಮಯವಾದ ಏರಂಡೀ ಸಂಗಮತೀರ್ಥ-ಸುವರ್ಣ ಶಿಲಾತೀರ್ಥ- ಕರಂಜತೀರ್ಥ - ಕಾಮರತೀರ್ಥ- ಭಾಂಡೀರ ತೀರ್ಥ, ರೋಹಿಣಿಭವತೀರ್ಥ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥ, ಅಂಗಿರಸತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ನಾರದೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಅಂಗಾರತೀರ್ಥ, ತ್ರಿಲೋಚನತೀರ್ಥ, ಇಂದ್ರೇಶತೀರ್ಥ, ಕಂಬುಕೇಶತೀರ್ಥ, ಸೋಮೇಶತೀರ್ಥ, ಕೋಹಲೇಶತೀರ್ಥ, ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥ, ಅರ್ಕತೀರ್ಥ, ಆಗ್ನೇಯತೀರ್ಥ, ಉತ್ತಮ ಭಾರ್ಗವೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಬ್ರಾಹ್ಮತೀರ್ಥ, ದೈವತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಗೇಶತೀರ್ಥ, ಆದಿವರಾಹೇಶ್ವರ, ರಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥ, ಕಂಟಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ನಾವೇಶತೀರ್ಥ, ಕೋಯೇಶತೀರ್ಥ, ರುಕ್ಮಿಣೀಸಂಭವತೀರ್ಥ, ಯೋಜನೇಶತೀರ್ಥ, ವರಾಹೇಶತೀರ್ಥ, ದ್ವಾದಶೀತೀರ್ಥ, ಕುಂಡತೀರ್ಥ, ಶ್ವೇತವಾಹೇಶತೀರ್ಥ, ಭಾರ್ಗವೇಶ ತೀರ್ಥ, ರವೀಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ಲಾದಿತೀರ್ಥ, ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿ ತೀರ್ಥಗಳ ನಿರ್ದೇಶನವಿದೆ.

ಮುಂದೆ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ನಹುಷೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಮೋಕ್ಷಣತೀರ್ಥ, ಪಂಚಗೋಪದತೀರ್ಥ, ನಾಗಶಾಮಕತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ದೇಶತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥ,

ಅಕ್ರೂರತೀರ್ಥ, ಕಾಮೋದತೀರ್ಥ, ಶೂಲಾರೋಪತೀರ್ಥ, ಮಾಂಡವ್ಯ ತೀರ್ಥ, ಗೋಪಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಭೂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಗಂಗಾತೀರ್ಥ, ಗೌತಮತೀರ್ಥ, ಅಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥ, ಭೃಗುಕಚ್ಛತೀರ್ಥ, ಪಾಪನಾಶಕಕೇದಾರೇಶತೀರ್ಥ, ಕಲಕಲೇಶ (ಕಲಖಲೇಶ) ತೀರ್ಥ, ಜಾಲೇಶ ತೀರ್ಥ, ಶಾಲಗ್ರಾಮತೀರ್ಥ, ವರಾಹರೇಶತೀರ್ಥ, ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥ, ಆದಿತ್ಯತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀಪದತೀರ್ಥ, ಹಂಸತೀರ್ಥ, ಮೂಲಸ್ಯಾದತೀರ್ಥ, ಶೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಉಗ್ರತೀರ್ಥ, ಚಿತ್ರದೈವಕತೀರ್ಥ, ಶಿಖೀಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥ, ಸುವರ್ಣತೀರ್ಥ, ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥ, ಭಾರಭೂತಿ ತೀರ್ಥ, ಪುಂಖದುಂಡಿತತೀರ್ಥ, ಅಮಲೇಶತೀರ್ಥ-ಕಪಾಲೇಶತೀರ್ಥ, ಶೃಂಗೈರಂಡೀತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಲೋಟಲೇಶತೀರ್ಥ, ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಅನಂತರ ಫಲಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆನಂತರ ಕೃಮಿಜಂಗಲ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರೋಹಿತಾಶ್ವನ ಕಥೆ ಧುಂಧುಮಾರೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಧುಂಧುವಧ, ಚಿತ್ರವಹನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಅವನ ಮಹಿಮೆ, ಚಂಡೀಶ ಪ್ರಭಾವ, ರತೀಶ್ವರ, ಕೇದಾರೇಶ್ವರ - ಲಕ್ಷ-ತೀರ್ಥಗಳು ವಿಷ್ಣುಪದೀತೀರ್ಥ, ಮುಖಾರತೀರ್ಥಗಳು, ಚ್ಯವನಾಂಧತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಸರೋವರ-ಚಕ್ರತೀರ್ಥ-ಲಲಿತೋಪಾಖ್ಯಾನ-ಬಹುಗೋಮುಖತೀರ್ಥ, ರುದ್ರಾವರ್ತತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥ, ಪಾಪನಾಶಕತೀರ್ಥ, ಶ್ರವಣೇಶತೀರ್ಥ-ಶುದ್ಧ ಪಟತೀರ್-ದೇವಾಂಧುಪ್ರೇಶ ತೀರ್ಥ, ಜಿಹ್ವೋದತೀರ್ಥದ ಆವಿರ್ಭಾವ-ಶಿವೋದ್ಭೇದ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಫಲಶ್ರುತಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಇಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳು ಆವಂತೀ ಖಂಡದಲ್ಲಿದೆ.

ನಾಗರ ಖಂಡ

ಇದರ ನಂತರ ನಾಗರಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗೋತ್ಪತ್ತಿ ವರ್ಣನ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಥೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಮನ, ಹಾಟಕೇಶ್ವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ವೃತ್ರಾಸುರ ವಧ, ನಾಗಬಲಿ - ಶಂಖ-ತೀರ್ಥಗಳು, ಅಚಲೇಶ್ವರ ವರ್ಣನ, ಚಮತ್ಕಾರಪುರದ ಚಮತ್ಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಕಥೆ, ಗಯಾಶೀರ್ಷತೀರ್ಥ, ಬಾಲೇಶತೀರ್ಥ, ಬಾಲಮಂಡಲತೀರ್ಥ, ಮೃಗತೀರ್ಥ, ವಿಷ್ಣುಪಾದ ಗೋಕರ್ಣ ಯುಗರೂಪ ಸಮಾಶ್ರಯ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳು ನಾಗರಸರೋವರ-ಸಪ್ತರ್ಷಿ ತೀರ್ಥಗಳು, ಅಗಸ್ತ್ಯತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಭ್ರೂಣಗರ್ತ ನಲೇಶತೀರ್ಥಗಳು, ಭೀಷ್ಮ ತೀರ್ಥ, ವೈಡೂರಮರಕತ ತೀರ್ಥ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮನಾಥತೀರ್ಥ, ದುರ್ಗಾತೀರ್ಥ, ಆನರ್ತಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಜಮದಗ್ನಿವಧಕಥೆ, ಪರಶುರಾಮನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಕಥೆ, ರಾಮಹೃದ, ನಾಗಪುರತೀರ್ಥ, ಷಡ್‌ಲಿಂಗ ತೀರ್ಥ, ಯಜ್ಞಭೂತೀರ್ಥ, ಮಂಡೀರಾದಿತೀರ್ಥ, ತ್ರಿಕಾರ್ಕತೀರ್ಥ, ಸತೀಪರಿಣಯ ತೀರ್ಥ, ರುದ್ರಶೀರ್ಷತೀರ್ಥ, ಯೋಗೇಶತೀರ್ಥ, ವಾಲಖಿಲ್ಯ ತೀರ್ಥ, ಗರುಡ ತೀರ್ಥ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶಾಪ, ಸಪ್ತವಿಂಶತೀರ್ಥ ಸೋಮಪ್ರಾಸಾದ ತೀರ್ಥ. ಅಂಬಾವೃದ್ಧತೀರ್ಥ, ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡ, ಗೋಮುಖತೀರ್ಥ,

ಲೋಹಯುಷ್ಟಿತೀರ್ಥ, ಅಜಾಪಾಲೇಶ್ವರೀದೇವಿ ತೀರ್ಥ, ಶನೈಶ್ಚರತೀರ್ಥ, ರಾಜವಾಪೀ, ರಾಮೇಶ್ವರ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ, ಕುಶೇಶ್ವರ- ಲವೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಗಳು, ಸರ್ವೋತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಅರವತ್ತೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿವೆ.

ದಮಯಂತಿಯ ಮಗನಾದ ತ್ರಿಜಾತನ ಕಥೆ, ರೇವತೀ ಅಂಬೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಭಕ್ತಿಕಾತೀರ್ಥದ ಆವಿರ್ಭಾವ, ಕ್ಷೇಮಂಕರೀದೇವಿ, ಕೇದಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದ ಮುಖಾರಕ ತೀರ್ಥ, ಸತ್ಯಸಂಧೇಶ್ವರನ ಆಖ್ಯಾನ, ಕರ್ಣೋತ್ಪಲೆಯ ಕಥೆ, ಅಟೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯತೀರ್ಥ, ಗೌರೀಗಣೇಶತೀರ್ಥ, ವಾಸ್ತುಪದ ತೀರ್ಥದ ಆಖ್ಯಾನ, ಅಜಾಗೃಹಾ ದೇವಿಯ ಕಥೆ, ಸೌಭಾಗ್ಯಂಧತೀರ್ಥ, ಶೂಲೇಶ್ವರಲಿಂಗ, ಧರ್ಮರಾಜನ ಕಥೆ, ಮಿಷ್ಟಾನ್ನ ದೇವೇಶ್ವರನ ಆಖ್ಯಾನ, ಮೂರು ಗಣಪತಿಗಳ ಆವಿರ್ಭಾವ, ಜಾಬಾಲಿಚರಿತ, ಮಕರೇಶನ ಕಥೆ, ಕಾಲೇಶ್ವರೀ ಮತ್ತು ಅಂಧಕನ ಆಖ್ಯಾನ, ಅಪ್ಸರಸ್ ಕುಂಡ, ಪುಷ್ಪಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥ, ರೋಹಿತಾಶ್ವತೀರ್ಥ, ನಾಗರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಭಾರ್ಗವ ಚರಿತ್ರೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಾರಸ್ವತ ತೀರ್ಥ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ ತೀರ್ಥ, ಕಂಸಾರೀಶ್ವರ ತೀರ್ಥ ಪಿಂಡಾರಕತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನ, ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಕಥೆ, ರೈವತನ ಆಖ್ಯಾನ, ಭರ್ತೃಯಜ್ಞನ ವೃತ್ತಾಂತ, ಮುಖ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಣ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಪುಷ್ಕರಾರಣ್ಯ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ಮತ್ತುಧರ್ಮಾರಣ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ, ವಾರಾಣಸೀ, ದ್ವಾರಕಾ, ಅವಂತೀ ಎಂಬ ಮೂರು ಪುರಿಗಳ ವರ್ಣನೆ, ವೃಂದಾವನ, ಖಾಂಡವವನ, ದ್ವೈತವನಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಕಲ್ಪಗ್ರಾಮ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ, ನಂದಿಗ್ರಾಮಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ಅಸಿತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ, ಪಿತೃತೀರ್ಥಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಶ್ರೀ ಶೈಲ, ಅರ್ಬುದಗಿರಿ, ರೈವತಗಿರಿಗಳ ವರ್ಣನ, ಗಂಗಾಯಮುನಾ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಗಳ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರವೂ ಮೂರುವರೆ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನ. ಕೂಪಿಕಾ ತೀರ್ಥ. ಶಂಖತೀರ್ಥ, ಚಾಮರತೀರ್ಥ, ಬಾಲಮಂಡನತೀರ್ಥ ಈ ನಾಲ್ಕರ ಉಚ್ಚಾರಣವು ಹಾಟಕೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯ. ಇದರ ನಂತರ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯ ಮಹಿಮೆ. ಶ್ರಾದ್ಧಕಲ್ಪ ನಿರೂಪಣ. ಯುದಿಷ್ಠಿರ ಭೀಷ್ಮ ಸಂವಾದ. ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಂಧಕ ನರಕ. ಜಲಶಾಯಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತ, ಅಶೂನ್ಯಶಯನ ವ್ರತ, ಮಂಕಣೇಶನ ಮಹಿಮೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ತುಲಾಪುರುಷದಾನ, ಪೃಥ್ವೀದಾನ, ಬಾಲಕೇಶ್ವರ, ಕಪಾಲಮೋಚನೇಶ್ವರ, ಪಾಪಪಿಂಡ. ಸಪ್ತಲಿಂಗ, ಯುಗಪ್ರಮಾಣ ವರ್ಣನ, ನಿಂಬೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಶಾಕಂಭರಿಯರ ಕಥೆಗಳು. ಏಕಾದಶ ರುದ್ರ ಆವಿರ್ಭಾವ. ದಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರ ಕೀರ್ತನ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದೇ ನಾಗರಖಂಡವು.

ಪ್ರಭಾಸ ಖಂಡ

ಇನ್ನು ಪ್ರಭಾಸ ಖಂಡದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸೋಮನಾಥ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಅರ್ಕಸ್ಥಲ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಥೆಯು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅನಂತರ ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥ. ಕಪರ್ದೀಶ್ವರ, ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ

ಕೇದಾರೇಶ್ವರ. ಭೀಮೇಶ್ವರ. ಭೈರೇಶ್ವರ. ಚಂಡೀಶ್ವರ. ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರ, ಚಂದ್ರೇಶ್ವರ ಮಂಗಲೇಶ್ವರ. ಬುಧೇಶ್ವರ.

ಬೃಹಸ್ಪತೇಶ್ವರ, ಶುಕ್ರೇಶ್ವರ. ಶನೈಶ್ವರೇಶ್ವರ. ರಾಜೇಶ್ವರ. ಕೇಶೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಶಿವವಿಗ್ರಹಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತೆ ಐದು ಈಶ್ವರರ ಸ್ಥಿತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ವರಾರೋಹಾ, ಅಜಾಪಾಲಾ ಮಂಗಲಾ, ಲಲಿತೇಶ್ವರೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ ಬಾಡಬೇಶ್ವರ, ಉರ್ವೀಶ್ವರ, ಕಾಮೇಶ್ವರ, ವರುಣೇಶ್ವರ, ದುರ್ವಾಸೇಶ್ವರ, ಗಣೇಶ್ವರ ಕುಮಾರೇಶ್ವರ ಚಂಡಕಲ್ಪ, ಶಕುಲೀಶ್ವರ, ಕೋಟೀಶ್ವರ, ಬಾಲರೂಪಾಧಾರಿ ಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ತಮ ಕಥೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ನರಕೇಶ್ವರ, ಸಂವರ್ತೇಶ್ವರ, ನಿಧೀಶ್ವರ, ಬಾಲ ಭದ್ರೇಶ್ವರ, ಗಂಗಾ, ಗಣಪತಿ, ಜಾಂಬವತೀ ನದೀ. ಪಾಂಡುಕೂಪ, ಶತಮೇಧ, ಲಕ್ಷಮೇಧ ಮತ್ತು ಕೋಟಿ ಮೇಧಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥೆಯಿದೆ. ದುರ್ವಾಸಾದಿತ್ಯ, ಘಟ ಸ್ಥಾನ, ಹಿರಣ್ಯಾಸಂಗಮ, ನಾಗರಾದಿತ್ಯ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಸಮುದ್ರ ಕುಮಾರೀ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ, ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ, ಪಿಂಗಲಾಸಂಗಮೇಶ್ವರ, ಶಂಕರಾದಿತ್ಯ, ಘಟೇಶ್ವರ, ಋಷಿತೀರ್ಥ, ನಂದಾದಿತ್ಯ, ತ್ರಿಟಕೂಪ ಸೋಮಪಾನ, ಪರ್ಣಾದಿತ್ಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಂಕುಮತಗಳ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಥೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಅನಂತರ ವಾರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ವೃತ್ತಾಂತ, ಛಾಯಾಲಿಂಗ, ಗುಲ್ಪ, ಕನಕ, ನಂದಾ, ಕುಂತೀ ಮತ್ತು ಗಂಗೇಶ್ವರರ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಚಮಸೋದ್ಬೇದೇಶ್ವರ, ವಿದುರೇಶ್ವರ, ತ್ರಿಲೋಕೇಶ್ವರ, ಮಂಕಣೇಶ್ವರ, ತ್ರೈಪುರೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಷಂಡತೀರ್ಥಗಳ ಕಥೆಯಿದೆ, ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯಪ್ರಾಚೀ. ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮತ್ತು ಉಮಾನಾಥರ ಕಥೆಯಿದೆ. ಪೃಥಿವ್ಯುದ್ಧಾರ ಶುಚಿಸ್ಥಳ. ಚ್ಯವನಾದಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಚ್ಯವನೇಶ್ವರರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದೆ. ಅದರ ನಂತರ ಅಜಾಪಾಲೇಶ್ವರ, ಬಾಲಾದಿತ್ಯ, ಕುಬೇರಸ್ಥಲ ಮತ್ತು ಋಷಿತೋಯದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಶೃಂಗಾರೇಶ್ವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕೀರ್ತನವಿದೆ. ಅನಂತರ ನಾರದಾದಿತ್ಯ ಕಥೆ. ನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಣ, ಸಪ್ತಮಂಡ ಮಹಿಮಾ, ಮೂಲಚಂಡೀಶ್ವರ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ.

ಚತುರ್ಮುಖ ಗಣೇಶ ಮತ್ತು ಕಲಂಬೇಶ್ವರರ ಕಥೆ, ಗೋಪಾ ಸ್ವಾಮೀ ಬಕುಲಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಮರುದ್ಗಣರ ಕಥೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಕ್ಷೇಮಾದಿತ್ಯ, ಉನ್ನತ ವಿಘ್ನೇಶ, ತಲಸ್ವಾಮೀ ಕಾಲಮೇಧ, ರುಕ್ಮಿಣೀ. ದುರ್ವಾಸೇಶ್ವರ. ಭದ್ರೇಶ್ವರ, ಶಂಖಾವರ್ತ, ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಗೋಷ್ಪದ ತೀರ್ಥ, ಅಚ್ಯುತಗೃಹ ಜಾಲೇಶ್ವರ, ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ, ಚಂಡೀಶ್ವರ, ಆಶಾಪುರ ನಿವಾಸೀ ವಿಘ್ನೇಶ ಮತ್ತು ಕಲಾಕುಂಡದ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಯಿದೆ. ಕಪಿಲೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಜಗದ್ಗವ ಶಿವ, ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇದೆ. ನಲೇಶ್ವರ, ಕರ್ಕೋಟಕೇಶ್ವರ. ಹಾಟಕ್ಲೇಶ್ವರ, ನಾರದೇಶ್ವರ, ಯಂತ್ರಭೂಷಾ, ದುರ್ಗಕೂಟ ಮತ್ತು ಗಣೇಶಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇದೆ. ಸುಪರ್ಣಾಭೈರವೀ, ಏಲಾಭೈರವೀ ಮತ್ತು ಭಲ್ಲತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಕರ್ದಮಾಲತೀರ್ಥ, ಗುಪ್ತಸೋಮನಾಥಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಬಹುಸ್ವರ್ಣೇಶ್ವರ, ಶೃಂಗೇಶ್ವರ, ಕೋಟೀಶ್ವರ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರ, ಕೋಟೀಶ ಮತ್ತು ದಾಮೋದರಗೃಹ ಇವುಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕಥೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಣರೇಖಾ. ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡ, ಕುಂತೇಶ್ವರ, ಭೀಮೇಶ್ವರ, ಮೃಗೀಕುಂಡ ಮತ್ತು ಸರ್ವಸ್ವ ಇವುಗಳು ವಸ್ತ್ರಾಪಥಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಅನಂತರ ದುರ್ಗಾಭಲ್ಲೇಶ, ಗಂಗೇಶ, ರೈವತೇಶ, ಅರ್ಬುದೇಶ್ವರ, ಅಚಲೇಶ್ವರ ನಾಗತೀರ್ಥ, ವಸಿಷ್ಠಾಶ್ರಮ, ಭದ್ರಕರ್ಣ, ತ್ರಿನೇತ್ರ, ಕೇದಾರ, ತೀರ್ಥಾಗಮನ, ಕೋಟೀಶ್ವರ, ರೂಪತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಹೃಷಿಕೇಶ ಇವುಗಳ ಅದ್ಭುತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕಥೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಶುಕ್ರೇಶ್ವರ, ಮಣಿಕರ್ಣೀಶ್ವರ. ಪಂಗುತೀರ್ಥ, ಯಮತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವಾರಾಹೀ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸ. ಪಿಂಡೋದಕ, ಶ್ರೀಮಾತಾ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ, ಮಾನುಷತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲಾಗ್ನಿ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ರಕ್ತಾನುಬಂಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅನಂತರ ಗಣೇಶತೀರ್ಥ, ಪಾರ್ಥೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಉಜ್ವಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಂಡೀಸ್ಥಾನ, ನಾಗೋದ್ಭವ, ಶಿವಕುಂಡ, ಮಹೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮೇಶ್ವರಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕಥೆಯಿದೆ.

ಅನಂತರ ಉದ್ದಾಲಕೇಶ ಮತ್ತು ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಇದರ ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ದೇವ ಮಾತೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ವ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಗೌತಮ ತೀರ್ಥಗಳ ಕಥೆ, ಕುಲಸಂತಾರ ತೀರ್ಥದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ. ರಾಮ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಚಂದ್ರೋದ್ಭೇದ ತೀರ್ಥ, ಈಶಾನ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಅದ್ಭುತ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ. ತ್ರಿಪುಷ್ಕರ, ರುದ್ರಹ್ರದ ಮತ್ತು ಗುಹ್ಯೇಶ್ವರಗಳ ಪವಿತ್ರ ಕಥೆಯಿದೆ, ಅನಂತರ ಅವಿಮುಕ್ತ ಮಹಿಮಾ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಮಹೌಜೇಯ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಜಂಬೂ ತೀರ್ಥದ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಗಂಗಾಧರ ಮತ್ತು ಮಿಶ್ರಕರ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಫಲಸ್ತುತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಅನಂತರ ದ್ವಾರಕಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಶರ್ಮನ ಕಥೆಯಿದೆ.

ಜಾಗರಣೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕಥೆ, ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತಮಹಿಮೆ, ಮಹಾದ್ವಾದಶಿಯ ಅಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳ ಸಮಾಗಮ, ದುರ್ವಾಸರ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಯಾತ್ರೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಧಿ, ಗೋಮತಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಥೆ, ಅದರ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳ ಫಲ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಗೋಮತೀ ಸಾಗರ ಸಂಗಮ, ಸನಕಾದಿ ಕುಂಡದ ಆಖ್ಯಾನ, ನಗ್ನ ತೀರ್ಥದ ಕಥೆ, ಗೋಪ್ರಚಾರದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆ, ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಗೋಪಿಯರ ಆಗಮನ, ಗೋಪೀ ಸರೋವರದ ಕಥೆ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆ. ಐದು ನದಿಗಳ ಕಥೆ, ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು, ಶಿವಲಿಂಗ, ಗದಾ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪೂಜೆಯ ವರ್ಣನ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆ, ದುರ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರ ಸಂವಾದ, ಕುಶದೈತ್ಯನ ವಧದ ಕಥೆ, ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯ ಫಲ. ಗೋಮತೀ ಮತ್ತು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಆಗಮನ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮಂದಿರದ ದರ್ಶನ, ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕ, ಅಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಗಳ ನಿವಾಸದ ಕಥೆ ಮತ್ತು ದ್ವಾರಕೆಯ ಪುಣ್ಯವರ್ಣನ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. ಈ ರೀತಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಶಿವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದು ಏಳನೆಯದಾದ ಪ್ರಭಾಸಖಂಡದ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಯು. ಯಾವನು ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ತ್ರಿಶೂಲ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಸತ್ಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ವಾಮನ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯ ಸೂಚೀ ಮತ್ತು ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ ಪಠನ ಮತ್ತು ದಾನದ ಹಿರಿಮೆ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ವತ್ಸ, ಕೇಳು ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಮನ ಪುರಾಣವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತ ಮತ್ತು ತ್ರಿವರ್ಣ ಕಥೆಯಿದೆ. ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಪುರಾಣವು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಶುಭಕರವಾಗಿದೆ, ಮೊದಲು ಪುರಾಣ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಛೇದದ ಕಥೆ, ಕಪಾಲ ಮೋಚನದ ಕಥೆ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ವಿಧ್ವಂಸದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಭಗವಂತನಾದ ಹರನಿಗೆ ಕಾಲರೂಪ ಸಂಜ್ಞೆ, ಮದನ ದಹನ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನಾರಾಯಣ ಯುದ್ಧ, ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧ, ಸುಕೇಶೀ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯರ ಕಥೆ, ಕಾಮ್ಯ ವ್ರತವರ್ಣನ, ದುರ್ಗಾ ಚರಿತ್ರ. ತಪತೀ ಚರಿತ್ರ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನ, ಅನುಪಮವಾದ ಸತ್ಯಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಪಾರ್ವತೀ ಜನ್ಮ ಕಥೆ, ತಪತೀ ವಿವಾಹ, ಗೌರೀ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಕೌಶಿಕಿಯ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಕುಮಾರ ಚರಿತ್ರ, ಅಂಧಕವಧ ಕಥೆ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಜಾಬಾಲಿಚರಿತ, ಅರಜೆಯ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆ, ಅಂಧಕಾಸುರ ಮತ್ತು ಶಂಕರರ ಯುದ್ಧ, ಅಂಧಕನಿಗೆ ಗಣತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಮರುದ್ಗಣಗಳ ಜನ್ಮಕಥೆ, ಬಲಿಚರಿತ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಚರಿತ್ರ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಚರಿತ್ರ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಆ ಸಂದರ್ಭದ ಅನೇಕ ಮಂಗಳಕರ ಕಥೆಗಳು. ಧುಂಧು ಚರಿತ್ರ. ಪ್ರೇತೋಪಾಖ್ಯಾನ. ನಕ್ಷತ್ರ ಪುರಷನ ಕಥೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚರಿತ್ರ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಚರಿತ್ರದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರ. ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಬಲಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸುತಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರ ಭಾಗ

ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಹಿತೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಮಾಹೇಶ್ವರೀ, ಭಾಗವತೀ, ಸೌರೀ, ಗಾಣೇಶ್ವರೀ ಎಂದು ಆ ನಾಲ್ಕು ಸಂಹಿತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು. ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅವನ ಭಕ್ತರ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ಭಾಗವತೀ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದಂಬೆಯ ಅವತಾರದ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಯಿದೆ. ಸೌರೀ ಸಂಹಿತೆಯ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಸೂರ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನವಿದೆ. ಗಾಣೇಶ್ವರೀ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವ ಮತ್ತು ಗಣೇಶ್ವರರ ಚರಿತ್ರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಅದ್ಭುತವಾದ ಈ ವಾಮನ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ನಾರದರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾರದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ, ವ್ಯಾಸರಿಂದ ರೋಮಹರ್ಷಣರಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣವು ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಯಿತು. ಈ ರೀತ ಪರಂಪರಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಾಮನ ಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾರು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಶರತ್ಕಾಲದ ವಿಷುವತ್ ಪುಣ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ (ತುಲಾ ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ) ಘೃತಧೇನು ಸಹಿತವಾಗಿ ವೇದಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು

ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಾನೂ ಇಹದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ದೇಹ ತ್ಯಾಗದ ಅನಂತರ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೈಕುಂಠ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಕೂರ್ಮ ಪುರಾಣ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಮಗೂ ಮರೀಚಿಯೇ! ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕೂರ್ಮರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಕಥೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಹಿತೆಗಳು. ಹದಿನೇಳು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳು. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದ ಉಪಕ್ರಮವಿದೆ. ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನರ ಸಂವಾದ. ಕೂರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವೃತ್ತಾಂತ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು, ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವರ್ಣನ. ಸಂಕ್ಷೇಪ್ತವಾಗಿ ಕಾಲ ಸಂಖ್ಯಾ ನಿರೂಪಣ, ಪ್ರಲಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರ, ಸಂಕ್ಷೇಪ್ತದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನ, ಶಂಕರ ಚರಿತ್ರೆ, ಪಾರ್ವತೀ ಸಹಸ್ರನಾಮಯೋಗ ನಿರೂಪಣ, ಭೃಗುವಂಶವರ್ಣನ, ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳೇ ಮುಂತಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ದಕ್ಷ ಯಜ್ಞ ಧ್ವಂಸ. ದಕ್ಷಸೃಷ್ಟಿ, ಕಶ್ಯಪ ವಂಶವರ್ಣನ. ಅತ್ರಿವಂಶದ ಪರಿಚಯ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಚರಿತ್ರೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸಂವಾದ. ವ್ಯಾಸ ಪಾಂಡವರ ಸಂವಾದ. ಯುಗಧರ್ಮ ವರ್ಣನ. ವ್ಯಾಸಜೈಮಿನಿಕಥೆ. ಕಾಶೀ ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನ ಮತ್ತು ವೇದ ಶಾಖೆಗಳ ನಿರೂಪಣವಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಈಶ್ವರ ಗೀತಾ ಅನಂತರ ನಾನಾ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಗರ್ಭಿತವಾದ ವ್ಯಾಸಗೀತೆಯಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರತಿ ಸರ್ಗ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಸಂಹಿತಾ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಭಾಗವತೀ ಸಂಹಿತೆ

ಇದರ ಅನಂತರ ಭಾಗವತೀ ಸಂಹಿತೆಯ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಭೋಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸದಾಚಾರವನ್ನು, ಎರಡನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯರ ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಅದರ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಶೂದ್ರ ವೃತ್ತಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಭಾಗವತೀ ಸಂಹಿತೆಯ ಐದನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ ಜಾತಿಗಳ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಅವನು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿ ಐದು ಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎರಡನೆಯ

ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಪುರಾಣದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೌರೀ ಸಂಹಿತೆಯಿದೆ. ಅದು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕವಾಗಿದೆ. ಅದು ಸಕಾಮನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಷಟ್‌ಕರ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ವೈಷ್ಣವೀ ಸಂಹಿತೆ

ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವೈಷ್ಣವೀ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಇದು ದ್ವಿಜಾತಿಗಳಿಗೆ ವೇದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೬, ೪, ೨, ಮತ್ತು ಐದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಈ ಕೂರ್ಮ ಪುರಾಣವು ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಆಯನಾರಂಭದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಆಮೆಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮತ್ಸ್ಯ ಪುರಾಣ

ಪಾರಾಯಣ, ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ದಾನಗಳ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಇದರಲ್ಲಿ ವೇದಜ್ಞರಾದ ವ್ಯಾಸರು ಏಳು ಕಲ್ಪಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನೃಸಿಂಹ ವರ್ಣನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಮತ್ಸ್ಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಮನು ಮತ್ತು ಮತ್ಸ್ಯ ಸಂವಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವರ್ಣನ, ಬ್ರಹ್ಮ, ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಸುರರ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಮರುದ್ಗಣಗಳ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಮದನದ್ವಾದಶೀ, ಲೋಕಪಾಲಪೂಜಾ, ಮನ್ವಂತರ ವರ್ಣನ, ಪೃಥುರಾಜನ ರಾಜ್ಯದ ವರ್ಣನ, ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಬುಧಸಂಗಮ, ಪಿತೃವಂಶ ವರ್ಣನ, ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲ, ಪಿತೃತೀರ್ಥ ಪ್ರಚಾರ, ಚಂದ್ರನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಚಂದ್ರವಂಶ ವರ್ಣನ, ಯಯಾತಿ ಚರಿತ್ರ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಚರಿತ್ರ, ಸೃಷ್ಟಿ ವಂಶವರ್ಣನ, ಭೃಗುಶಾಪ, ನಾರಾಯಣನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಪೂರು ವಂಶ ವರ್ಣನ, ಅಗ್ನಿ ವಂಶವರ್ಣನ, ಕ್ರಿಯಾಯೋಗ, ಪುರಾಣಕೀರ್ತನ, ನಕ್ಷತ್ರವ್ರತ, ಪುರುಷವ್ರತ, ಮಾರ್ತಂಡ ಶಯನವ್ರತ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತ, ರೋಹಿಣೀ ಚಂದ್ರವ್ರತ, ತಡಾಗನಿರ್ಮಾಣ ಮಹಿಮಾ, ವೃಕ್ಷದಾನ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ಶಯನ ವ್ರತ, ಅಗಸ್ತ್ಯ ವ್ರತ, ಅನಂತ ತೃತೀಯಾವ್ರತ, ರಸಕಲ್ಯಾಣಿನೀವ್ರತ, ಆನಂದಕರೀವ್ರತ, ಸಾರಸ್ವತವ್ರತ, ಗ್ರಹಣಸ್ನಾನ ವಿಧಿ, ಸಪ್ತಮೀ ಶಯನವ್ರತ, ಭೀಮದ್ವಾದಶೀ, ಅನಂತಶಯನವ್ರತ, ಅಶೂನ್ಯ ಶಯನ ವ್ರತ, ಅಂಗಾರಕ ವ್ರತ, ಸಪ್ತಮೀಸಪ್ತಕ ವ್ರತ, ವಿಶೋಕ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತ, ಹತ್ತು ರೀತಿಯ ಮೇರುಪ್ರದಾನ, ಗ್ರಹಶಾಂತಿ, ಗ್ರಹಸ್ವರೂಪ ಕಥೆ, ಶಿವಚತುರ್ದಶೀ, ಸರ್ವಫಲತ್ಯಾಗ, ರವಿವಾರವ್ರತ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಸ್ನಾನ, ವಿಭೂತಿದ್ವಾದಶೀವ್ರತ, ಷಷ್ಠೀವ್ರತ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಸ್ನಾನವಿಧಿ ವರ್ಣನ, ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಹ್ಮಾತ್ಯ, ದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನ, ಅಂತರಿಕ್ಷ ಗಮನ, ಧ್ರುವ ಮಹಿಮಾ, ದೇವೇಶ್ವರರ ಭವನಗಳು, ತ್ರಿಪುರಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಪಿತೃಗಳ ಮಹಿಮೆ, ಮನ್ವಂತರ ನಿರ್ಣಯ, ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಯುಗಧರ್ಮ ನಿರೂಪಣಗಳಿವೆ.

ವಜ್ರಾಂಗನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ತಾರಕಾಸುರನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ತಾರಕಾಸುರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅನುಕೀರ್ತನ, ಪಾರ್ವತೀ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ, ಶಿವತಪೋವನ, ಮನ್ಮಥದಹನ. ರತಿವಿಲಾಪ ಗೌರೀತಪೋನುಷ್ಠಾನ, ಶಿವನು ಗೌರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗುವುದು, ಪಾರ್ವತಿ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳ ಸಂವಾದ, ಪಾರ್ವತೀ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹೋತ್ಸವ, ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಜನ್ಮ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ವಿಜಯ, ತಾರಕಾಸುರನ ಭಯಂಕರ ವಧ, ನರಸಿಂಹ ಕಥೆ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಅಂಧಕಾಸುರ ಸಂಹಾರ, ವಾರಾಣಸೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ನರ್ಮದಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಪ್ರವರ ಗಣನೆ, ಪಿತೃಗಾಥಾ ಕೀರ್ತನ, ಉಭಯ ಮುಖೀ ಗೋವಿನ ದಾನ, ಕಪ್ಪಾದ ಮೃಗಚರ್ಮದ ದಾನ, ಸಾವಿತ್ರೀ ಕಥೆ, ರಾಜಧರ್ಮ ವರ್ಣನ. ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳ ವರ್ಣನ, ಗ್ರಹಣಾಂತ - ಯಾತ್ರೆಯ ನಿಮಿತ್ತ (ಶಕುನ) ಸ್ವಪ್ನಮಂಗಲ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ವಾರಾಹ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನ, ಕಾಲಕೂಟ ಶಾಂತಿ, ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧ ವಾಸ್ತುವಿದ್ಯೆ, ಪ್ರತಿಮಾಲಕ್ಷಣ, ದೇವಮಂದಿರ ನಿರ್ಮಾಣ, ಪ್ರಾಸಾದ ಲಕ್ಷಣ, ಮಂಟಪಲಕ್ಷಣ, ಭವಿಷ್ಯದ ರಾಜರ ವರ್ಣನೆ, ಮಹಾದಾನ ವರ್ಣನೆ, ಕಲ್ಪಕೀರ್ತನ, ಈ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಪವಿತ್ರ ಕಲ್ಯಾಣಕರ, ಆಯುಸ್ಸು ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವಂತಹ, ಈ ಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ, ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಸುವರ್ಣಮಯ ವಾದ ಮೀನು ಮತ್ತು ಗೋವಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಷುವ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಪರಮಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಗರುಡ ಪುರಾಣ

ಪಾರಾಯಣ - ಶ್ರವಣ - ದಾನ - ಮಹಿಮೆಗಳು

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು:- ಮರೀಚಿಯೇ ಕೇಳು - ಗರುಡನಿಗೆ ಗರುಡಾಸನನಾದ ವಿಷ್ಣುವು, ಗರುಡಕಲ್ಪದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮೊದಲು ಪುರಾಣಾರಂಭ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಅನಂತರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನೆ, ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳ ಪೂಜಾವಿಧಿ, ದೀಕ್ಷಾವಿಧಿ. ಶ್ರಾದ್ಧಪೂಜಾ, ನವವ್ಯೂಹಪೂಜಾವಿಧಿ, ವೈಷಣವ ಪಂಜರ. ಯೋಗಾಧ್ಯಾಯ, ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ ಕೀರ್ತನ, ವಿಷ್ಣು ಧ್ಯಾನ. ಸೂರ್ಯಪೂಜಾ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಪೂಜಾ. ಮೂಲಮಂತ್ರ. ಶಿವಪೂಜಾ, ಗೋಪಾಲ ಪೂಜಾ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮೋಹನ ಶ್ರೀಧರ ಪೂಜಾ, ವಿಷ್ಣು ಪೂಜಾ, ಪಂಚತತ್ವಪೂಜಾ, ಚಕ್ರಪೂಜಾ, ದೇವಪೂಜಾ, ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳು, ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನ, ದೇವಾರ್ಚನ ಮಹೇಶ್ವರ ಪೂಜಾ, ಪವಿತ್ರಾರೋಪಣ ಪೂಜಾ, ಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನ, ವಾಸ್ತುಮಾನ, ಪ್ರಾಸಾದ ಲಕ್ಷಣ, ಸರ್ವದೇವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜಾ ವಿಧಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗ, ದಾನಧರ್ಮ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ವಿಧಿ, ದ್ವೀಪೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ನರಕಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಸೂರ್ಯವ್ಯೂಹ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸ್ವರಜ್ಞಾನ, ನೂತನ ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಾ, ತೀರ್ಥ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಗಯಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವಿಭಾಗ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನ್ವಂತರ ವರ್ಣನ, ಪಿತೃಗಳ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ವರ್ಣ ಧರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಶುದ್ಧಿ, ಸಮರ್ಪಣ, ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮ, ವಿನಾಯಕ ಪೂಜಾ, ಗೃಹಯಜ್ಞ, ಆಶ್ರಮ ಜನನಾಶೌಚ, ಪ್ರೇತಶುದಧಿ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ವ್ರತಕಥೆ, ಸೂರ್ಯವಂಶ, ಚಂದ್ರವಂಶ, ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅವತಾರ ಕಥೆ,

ರಾಮಾಯಣ, ಹರಿವಂಶ, ಭಾರತಗಳ ಆಖ್ಯಾನ, ಆಯುರ್ವೇದ ವಿದಾನ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ, ದ್ರವ್ಯಗುಣನಿರೂಪಣ, ರೋಗ ನಾಶಕ ವಿಷ್ಣು ಕವಚ, ತ್ರೈಪುರ ಮಂತ್ರ, ಪ್ರಶ್ನ ಚೂಡಾಮಣಿ, ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣದ ಊಹಾಪೋಹ, ಛಂದಶ್ಯಾಸ್ತ್ರ, ಸದಾಚಾರ, ಸ್ನಾನವಿಧಿ, ತರ್ಪಣ, ಬಲಿ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಸಂಧ್ಯೆ, ಪಾರ್ವಣಕರ್ಮ, ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧ, ಸಪಿಂಡನ, ಧರ್ಮಸಾರ, ಪಾಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮ, ಯುಗಧರ್ಮ, ಕರ್ಮಫಲ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ, ಶ್ರೀಹರಿನಮಸ್ಕಾರಫಲ, ವಿಷ್ಣು ಮಹಿಮಾ, ನರಸಿಂಹಸ್ತೋತ್ರ, ಜ್ಞಾನಾಮೃತ. ಗುಹಾಷ್ಟಕ ಸ್ತೋತ್ರ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಚನ ಸ್ತೋತ್ರ, ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ, ಆತ್ಮಾನಂದ, ಗೀತಾಸಾರ ಮತ್ತು ಫಲ ವರ್ಣನ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಗರುಡಪುರಾಣದ ಪೂರ್ವ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

ಉತ್ತರ ಖಂಡ

ಇದರ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಪ್ರೇತ ಕಲ್ಪದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಗರುಡನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ವಿಷ್ಣುವು ಧರ್ಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಪರಮಗತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದನು, ಅನಂತರ ದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಫಲ, ಮತ್ತು ಔರ್ಧ್ವದೇಹಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಯಮಲೋಕದ ಮಾರ್ಗದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಷೋಡಶ (೧೬) ಮಾಸಿಕಗಳ ಫಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವೃತ್ತಾಂತದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಯಮ ಲೋಕಮಾರ್ಗದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮರಾಜನ ವೈಭವ ವರ್ಣನೆ, ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪೀಡೆಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಪ್ರೇತಚಿಹ್ನ ನಿರೂಪಣ, ಪ್ರೇತಚರಿತ ವರ್ಣನೆ, ಪ್ರೇತಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ ಇವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರೇತಕೃತ್ಯದ ವಿಚಾರ, ಸಪಿಂಡೀಕರಣ, ಪ್ರೇತತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವದು, ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕ ದಾನ, ಆವಶ್ಯಕ ಉತ್ತಮದಾನ, ಪ್ರೇತಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಊಹಾಪೋಹ, ಶಾರೀರಿಕ ನಿರ್ದೇಶ, ಯಮಲೋಕ ವರ್ಣನೆ, ಪ್ರೇತತ್ವದಿಂದ ಉದ್ಧಾರದ ವರ್ಣನೆ, ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕಥನ, ಮರಣಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ. ಮರಣದ ಅನಂತರ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಮಧ್ಯದ ಷೋಡಶ ಶ್ರಾದ್ಧ ಸ್ವರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಸೂತಕ ದಿನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ನಾರಾಯಣಬಲಿಕರ್ಮ, ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮತ್ಯಾಗ, ದುರ್ಮರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳು, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ದೊರಕುವ ಕರ್ಮದ ಫಲಗಳು, ವಿಷ್ಣುಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಕೋಸ್ಕರ ಕರ್ತವ್ಯ ಅಕರ್ತವ್ಯಗಳು, ಸ್ವರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳು, ಸ್ವರ್ಗಸುಖವರ್ಣನ ಭೂಲೋಕ ವರ್ಣನೆ, ಕೆಳಗಿನ ಏಳು ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಮೇಲಿನ ಐದು ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸ್ಥಿತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಅನೇಕ ಚರಿತ್ರೆ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಜೀವರ ನಿರೂಪಣ, ಆತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಲಯದ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಫಲಸ್ತುತಿ. ಇವಿಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳು ಸಮಸ್ತಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಹಂಸ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವಿಷುವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣ ಪರಿಚಯ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಷಯ ಸೂಚಿ, ಪುರಾಣ ಪರಂಪರಾ, ಪಾರಾಯಣ ಶ್ರವಣ ದಾನಗಳ ಫಲ.

ನಾನು ಈಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದು ಭವಿಷ್ಯ ಕಲ್ಪದ ಕಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ನಾಲ್ಕುಪಾದಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಪಾದ, ಎರಡನೆಯದು ಅನುಷಂಗಪಾದ, ಮೂರನೆಯದು ಉಪೋದ್ಘಾತ, ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಉಪಸಂಹಾರಪಾದ. ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಭಾಗವೆಂದೂ ಮೂರನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಮಧ್ಯಭಾಗವೆಂದೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಉತ್ತರ ಭಾಗವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವಭಾಗದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯೋಪದೇಶ, ನೈಮಿಷದ ಆಖ್ಯಾನ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಲೋಕರಚನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅನುಷಂಗಪಾದದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ಮನ್ವಂತರಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಅನಂತರ ಲೋಕಜ್ಞಾನ, ಮನುಷ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಕಥನ, ರುದ್ರ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನ, ಮಹಾದೇವ ವಿಭೂತಿ, ಋಷಿಸರ್ಗ, ಅಗ್ನಿವಿಜಯ, ಕಾಲಸದ್ಭಾವವರ್ಣನ, ಪ್ರಿಯವ್ರತವಂಶ ಪರಿಚಯ, ಭೂಮಿಯ ಉದ್ದ ಅಗಲ, ಭಾರತ ವರ್ಷವರ್ಣನ, ಇತರ ವರ್ಷಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಜಂಬೂ ಮೊದಲಾದ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳ ಪರಿಚಯ, ಕೆಳಗಿನ ಲೋಕಗಳ ಅಂದರೆ ಅತಲಾದಿ ಪಾತಾಲಾಂತ ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನ, ಭೂಃಭುವಃ ಮೊದಲಾದ ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಗ್ರಹಗತಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣ, ಸೌರವ್ಯೂಹ ಕಥನ, ದೇವಗ್ರಹಗಳ ಅನುಕೀರ್ತನ, ಶಿವನಿಗೆ ನೀಲಕಂಠನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣ, ಮಹಾದೇವನ ವೈಭವ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಯುಗತತ್ತ್ವ ನಿರೂಪಣ, ಯಜ್ಞ ಪ್ರವರ್ತನೆ, ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಯುಗಗಳ ಕಾರ್ಯ, ಯುಗಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಋಷಿಪ್ರವರವರ್ಣನ, ವೇದಗಳ ವಿಭಾಗ ವರ್ಣನೆ, ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರ ನಿರೂಪಣ, ಇತರ ಮನ್ವಂತರಗಳ ನಿರೂಪಣ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕರೆಯುವುದು (ದೋಹನ) ಚಾಕ್ಷುಷ ಮತ್ತು ಈಗ ಇರುವ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವರ್ಣನೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗವು ಮುಗಿದಿದೆ.

ಸಪ್ತರ್ಷಿವರ್ಣನ, ಪ್ರಜಾಪತಿ ವಂಶ ನಿರೂಪಣ, ಅದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನಂತರ ವಿಜಯಾಭಿಲಾಷೆ ಮತ್ತು ಮರುದ್ಗಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನವಿದೆ. ಕಶ್ಯಪರ ಸಂತಾನದ ವರ್ಣನ, ಋಷಿವಂಶ ನಿರೂಪಣ, ಪಿತೃಕಲ್ಪ ಶ್ರಾದ ಕಲ್ಪ, ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಮನುಪುತ್ರ ವಂಶ, ಗಾಂಧರ್ವ ನಿರೂಪಣ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶ ಮತ್ತು ಅತ್ರಿ ವಂಶ ಕಥನ, ಅಮಾವಸುವಿನ ವಂಶ, ಅದ್ಭುತವಾದ ರಜಿಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಯಯಾತಿ ಚರಿತ್ರೆ, ಯದುವಂಶ ನಿರೂಪಣ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಚರಿತ ಪರಶುರಾಮ ಚರಿತ, ವೃಷ್ಣಿವಂಶ ವರ್ಣನೆ, ಸಗರನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಭಾರ್ಗವ (ಪರಶುರಾಮ) ಚರಿತ್ರ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ವಧೆಯ ಕತೆ, ಸಗರ ಚರಿತ್ರೆ, ಭೃಗುವಂಶದ ಔರ್ವನ ಕಥೆ, ದೇವಾಸುರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಕಥೆ, ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರ, ವಿಷ್ಣುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಕಥನ, ಬಲಿವಂಶ ನಿರೂಪಣ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ, ಇವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಉಪೋದ್ಘಾತಪಾದದ ವಿಷಯಗಳು.

ಉಪಸಂಹಾರ ಪಾದ

ಈಗ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ಉಪಸಂಹಾರ ಪಾದದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು - ಇದರಲ್ಲಿ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರದ ಕಥೆಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿದೆ, ಹಿಂದೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಕಥೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮನುಗಳ ಚರಿತ್ರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅನಂತರ ಕಲ್ಪ ಪ್ರಲಯದ ನಿರ್ದೇಶ, ಕಾಲಮಾನ ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನ, ವಿರುದ್ಧಕರ್ಮಾಚರಣದಿಂದ ಬರುವ ನರಕಗಳ ವರ್ಣನ, ಮನೋಮಯಪುರದ ಆಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಾಕೃತ ಪ್ರಲಯ ಪ್ರತಿಪಾದ, ಶಿವಲೋಕ ಶಿವಮಂದಿರಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಸತ್ವ ರಜಸ್ ತಮೋಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವರಿಗೆ ಬರುವ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಗತಿ, ಅನಂತರ ಅನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕಗಳಿಂದ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯ ಅತರ್ಕ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಉಪಸಂಹಾರಪಾದವು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ನಿನಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಪುರಾಣವು ಸಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾರತರ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಮೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ಪುರಾಣ ವಾಙ್ಮಯ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹೀತ ಆಗಿದ್ದು ಅದನ್ನೇ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪರಾಶರನಂದನರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದೀನಾನುಕಂಪಿಗಳಾದ. ಧರ್ಮಶೀಲರಾದ ಮುನಿಗಳು ನನ್ನಿಂದಲೂ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕದ ಜನರ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ನಾನು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ವಸಿಷ್ಠರು ಶಕ್ತಿಪುತ್ರರಾದ ಪರಾಶರರಿಗೆ, ಪರಾಶರರು ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯನಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಜಾತೂಕರ್ಣ್ಯರಿಂದ ವಾಯುದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಕಟವಾದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವತ್ಸ, ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣದ ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ, ರೋಗ ಶೋಕ ರಹಿತವಾದ ಉತ್ತಮ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು, ಸುವರ್ಣಮಯ ವಾದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಮರೀಚಿಯೇ, ನಿನಗೆ ನಾನು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮಾನವನು ಈ ಪುರಾಣಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಯಾವ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಮಾನವನು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾನೋ, ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ ಪುರಾಣಗಳ ಸೂಚನಾ ರೂಪವಾದ ಸೂತ್ರ ಮಾತ್ರ. ಪುರಾಣ ಫಲಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಆವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಡಾಂಭಿಕನೂ ಪಾಪಕರವಾದ ಆಚಾರವುಳ್ಳವನೂ ದೇವತಾಗುರುನಿಂದೆ

ಮಾಡುವವನೂ, ಸಜ್ಜನರ ಮತ್ತು ಮಹಾತ್ಮರ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವವನೂ, ಮೋಸಗಾರನಾದವನೂ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕೇಳಬಾರದು, ಅಂತಹವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬಾರದು. ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದ ಮನೋನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಲೋಕ ಸೇವಾ ಪರಾಯಣನಾದ, ದ್ವೇಷರಹಿತನಾದ ಪವಿತ್ರನಾದ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರುಷನಿಗೆ ಪುರಾಣಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳೂ ಪ್ರತಿಪದಾದಿಪಾಡ್ಯಾತಿಥಿಗಳ ವ್ರತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

ನಾರದ:- ಮಹಾನುಭಾವ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮರೀಚಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪುರಾಣಗಳ ಸೂತ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ವ್ರತಗಳ ಸರಿಯಾದ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕಾಗಿ, ತಿಥಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು-ಯಾವ ರೀತಿಯ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ? ಮಾಡಬೇಕು? ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಧಾನವೇನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೌರಿ ವ್ರತ ಅಥವಾ ಆರೋಗ್ಯ ವ್ರತ

ಸನಾತರು:- ನಾರದ! ಕೇಳು, ಈಗ ನಾನು ತಿಥಿಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆಯಾತಿಥಿಗಳ ದೇವತೆಗಳ ಕ್ರಮದಿಂದ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ರತಗಳ ವಿಧಾನವಿದೆ. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯಾದ ದಿನದಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ವರ್ಷದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವಸಂತ ಋತುವಿನ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬಲಿರಾಜ್ಯದ ದಿನ (ಬಲಿ ಪಾಡ್ಯ)ದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪದಾ ತಿಥಿಯು ಬಂದಾಗ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಪದಾ ತಿಥಿಯು ಪೂರ್ವವಿದ್ದವಾದಾಗಲೇ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿವಸ ಮಹಾಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಮಹಾ ಶಾಂತಿಯು ಪಾಪನಾಶಕ, ಉತ್ಪಾತ ಶಾಂತಿಕಾರಕ, ಮತ್ತು ಕಲಿಯುಗದ ಎಲ್ಲ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳ ಪರಿಹಾರಕವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಆಯುಷ್ಯಪ್ರದ ಪುಷ್ಟಿಕಾರಕ, ಮತ್ತು ಧನ ಸೌಭಾಗ್ಯವರ್ಧಕವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪರಮ ಮಂಗಲಮಯ, ಶಾಂತಿಕರ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ, ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಪಾಡ್ಯಾ ತಿಥಿ ದಿವಸ, ಮೊದಲು ಅಗ್ನಿರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ 'ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ' ಅಥವಾ 'ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ 'ಓಂನಮಃ' ಶಬ್ದ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜಲ, ತಿಲ, ಕುಶ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷತ ಸಹಿತವಾಗಿ ವಸ್ತ್ರ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ವೇದಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಈ ವ್ರತವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸೌರಿ ವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮೋತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ತಿಥಿಯಂದು ಆರೋಗ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ) ಈ ದಿವಸ ವಿದ್ಯಾವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ದಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ತಿಲವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ (ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿಶೇಷ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ).

ಕರವೀರವ್ರತ

ಅನಂತರ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಕರವೀರವ್ರತ. ಪ್ರತಿಪದೆಯ ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಮಂದಿರದ ಪುಷ್ಪವಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಣಗಿಲೆ ಗಿಡದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ದಾರವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಗಂಧ, ಚಂದನ, ಧೂಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಗಳ ಅಂಕುರ, ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು, ಬೀಜೌರ ಮತ್ತು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣುಗಳ ನಿವೇದನ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅಕ್ಷತ ಜಲಗಳಿಂದ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಿ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರವೀರವೃಷಾವಾಸ ನಮಸ್ತೇ ಭಾನುವಲ್ಲಭ ।
ಮೌಲಿಮಂಡನ ದುರ್ಗಾದಿ ದೇವಾನಾಂ ಸತತಂ ಪ್ರಿಯ ॥

(ನಾ. ಪು. ೯೧೦ - ೧೭)

ಕರವೀರ ನೀನು ಧರ್ಮದ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನನಾಗಿದ್ದಿ. ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರ (ಪುತ್ರ) ನಾಗಿರುವೆ. ದುರ್ಗಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವೆ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಅದರ ನಂತರ ಆಕೃಷ್ಣೇನ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಕೃಷ್ಣೇನ ರಜಸಾ ವರ್ತಮಾನೋ ನಿವೇಶಯನ್ನಮೃತಂ ಮರ್ತ್ಯಂ ಚ
ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಸವಿತಾ ರಥೇನ ದೇವೋ ಯಾತಿ ಭುವನಾನಿ ಪಶ್ಯನ್ ॥

ಈ ರೀತಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ವೃಕ್ಷದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಕರವೀರ ವ್ರತ ಎಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ರೋಚಕ ವ್ರತ

ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ರೋಚಕ ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರದ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಪ್ರದ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಚತುಷ್ಟಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಸೋಮವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅಥವಾ ಶ್ರಾವಣದ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮವಾರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಮೂರೂವರೆ ತಿಂಗಳೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯ ವರೆಗೆ ಈ ನಿಯಮದಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ವ್ರತಪಾರಾಯಣಗೈದ ಪುರುಷನು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಪುನಃ ಶಂಕರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬಿದಿರಿನ ಮೊರದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ಸಹಿತ ಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಅಧಿಕವಾದ ವಾಯನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ದೇವತೆಯ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಉಪಾಯವು. ಮುನೀಶ್ವರನೇ ಈ ದಾನವು ಧನವೃದ್ಧಿಕರವಾಗಿದೆ.

ಮೌನವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮಹತ್ತಮವ್ರತ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ''ಮೌನವ್ರತ''ವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸ್ಕಂದ

ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡು ವ್ರತಗಳ ವಿಶೇಷವಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ನೈವೇದ್ಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಯಾರಿಸಬೇಕು. ನಲವತ್ತು ಎಂಟು ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ ಹದಿನಾರನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಹದಿನಾರನ್ನು ತಾನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಶಿವನಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕಲಶದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಒಂದು ಗೋವಿನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು, ದೇವ ದೇವ ಮಹಾದೇವನ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಶಿವ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಅಶೋಕ ವ್ರತ

ಅಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಅಶೋಕ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಶೋಕ ರಹಿತನಾಗಿ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ನಿಯಮ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿದ್ದು ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಗುರುವಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಶಿವಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ''ನವರಾತ್ರ ವ್ರತ'' ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವಾಹದಲ್ಲಿ ಕಲಶ ಸ್ಥಾಪನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಗೋಧಿ ಮತ್ತು ಯವದ ಅಂಕುರವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಪ್ರತಿದಿನ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಉಪವಾಸ, ಅಯಾಚಿತ ಅಥವಾ ಏಕಭುಕ್ತದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಪೂಜಾಪಾರಾಯಣ ಅಥವಾ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು. ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದೇವಿಯ ಮೂರು ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಕುಮಾರೀ ಪೂಜನವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವು, ಈ ರೀತಿ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ದುರ್ಗೆಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತಿಕಶುಕ್ಲ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನ್ನಕೂಟವೆಂಬ ಕಾರ್ಯವೂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಗೊವರ್ಧನ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪಾಕ ಮತ್ತು ಹಾಲು ಮೊಸರು ಮುಂತಾದ ಗೋರಸವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ (ಅನ್ನಕೂಟ) ಅನ್ನದರಾಶಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮನೋರಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಗೋವುಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರ್ವತದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಧನವ್ರತ

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯ ದಿನ ''ಧನವ್ರತ''ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಯ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ

ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಎರಡು ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಧನ ಧಾನ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿಯು ಭಕ್ತನ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಭಕ್ತನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಏಕಭುಕ್ತ ವ್ರತ

ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಪಾಡ್ಯ ದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಏಕಭುಕ್ತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವನು ಸೂರ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯುಳ್ಳ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿದವನು ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ. ಫಾಲ್ಗುನ ಶುಕ್ಲ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ಧೂಲಿಧೂಸರಿತನಾದ ದಿಗಂಬರನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕವಾದ ಅಭಿಷೇಕದಿಂದಲೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಯಾವುದು ತಾನೇ ದುರ್ಲಭವು? ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭೋಜನ, ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ರೀತಿ ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯ ದಿನ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಶ್ರೀ ಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ದಯ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ನಾರದನೇ, ಈ ರೀತಿ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಎರಡನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತವೆ.ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನ ಮತ್ತು ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಭೋಜನವು ಉತ್ತಮವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಬಿದಿಗೆಯ ವ್ರತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಸನಾತರು:- ನಾರದನೇ ಕೇಳು, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಬಿದಿಗೆಯ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು, ಈ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಶಕ್ತಿ ಸಹಿತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಮತ್ತು ಗಂಧ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವ್ರತ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಇದೇ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಂದ್ರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. (ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮೋತ್ತರ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಬಾಲೇಂದು ವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ) ಅಥವಾ ಅದೇ ದಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ನೇತ್ರವ್ರತ (ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ನೇತ್ರವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ) ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಮೊಸರು ಅಥವಾ

ತುಪ್ಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಒಂದು ದಿನವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಭೂಮಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಯುಕ್ತವಾದ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಬಯಸಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ಬಿದಿಗೆಯ ದಿನ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆ, ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಬಿದಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸುಭದ್ರಾ ಸಹಿತರಾದ ಬಲರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಲಂಕೃತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಲಕರು ಮುಂತಾದವರ ಜೊತೆಗೆ ವಾದ್ಯಘೋಷ ಸಹಿತವಾಗಿ, ನಗರ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಜಲಾಶಯದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ (ಕೆರೆ, ಬಾವಿ ನದಿಗಳ ಬಳಿಹೋಗಿ) ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉತ್ಸವ ಸಹಿತವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಆ ದೇವ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಇಟ್ಟು ವ್ರತದ ಸಂಪೂರ್ಣಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರಾವಣ ಕೃಷ್ಣ ದ್ವಿತೀಯಾ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಪ್ರಜಾಪತಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಶಯನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ತಿಥಿಯನ್ನು ಅಶೂನ್ಯ ಶಯನ ವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಚತುರ್ಭುಜಧಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪರಾಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಆ ಜಗದೀಶ್ವರನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನವನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿನವು ಬಹಳ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ದಾನವು ಅನಂತರ ಫಲಪ್ರದವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ತನ್ನ ಸಹೋದರಿಯಾದ ಯಮುನೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿವಸ ಸಹೋದರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವುದು ಆಯುಷ್ಯವರ್ಧಕವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಹೋದರಿಗೆ ಆ ದಿನ ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರು ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸ ಸಹೋದರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರತ್ನ ಧನ, ಮತ್ತು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ಬಿದಿಗೆಯ ದಿನ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಪುತ್ರ, ಪೌತ್ರಾದಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಬಿದಿಗೆ ದಿನ ಗೋವಿನ ಕೊಂಬಿನಲ್ಲಿ

ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ದಿನ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಹೂವುಗಳಿಂದ ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯಾದಿನ ಸೂರ್ಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಿಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕೆಂಪು ಹೂವುಗಳು, ಕೆಂಪು ಚಂದನ ಇವುಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸೂರ್ಯನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜೆಗೆ ಇಡಬೇಕು. ತಾಮ್ರ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋದಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸೂರ್ಯ ದೇವನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪ್ರತಿ ಮಾಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದ್ವಿಜನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯನಾಗಿಯೂ ದುರ್ಧರ್ಷನಾಗಿಯೂ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂತೆ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಫಾಲ್ಗುನ ಶುದ್ಧ ಬಿದಿಗೆಯ ದಿನ ಪವಿತ್ರನಾದ ದ್ವಿಜನು ಬಿಳಿಯ ಮತ್ತು ಸುವಾಸನೆಯ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೂವುಗಳಿಂದ ಮೇಲು ಚಪ್ಪರ ಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪುಷ್ಪಗಳ ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೇ - ಅದನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು, ಈಶ್ವರನನ್ನು ಅದರ ಕೆಳಗೆ, ಪ್ರತಿಮಾ, ಚಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ರೀತಿ ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ರೋಗರಹಿತನಾಗಿ, ಧನಧಾನ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ, ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಿತೀಯಾತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಿತೀಯಾ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿನ ಹೇಳಿದ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಅಗ್ನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪೂಜಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಾ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮುಂತಾದ ನಿಯಮಗಳ ಪಾಲನವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ತೃತೀಯಾ (ತದಿಗೆ) ತಿಥಿಯ ವ್ರತಗಳು

ಸನಾತನರು:- ನಾರದ ಕೇಳು, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ತದಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು, ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಬೇಗನೆ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವರನನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿವಾಹಿತಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯುಳ್ಳ ಕನ್ಯೆಯೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಪುತ್ರಪತಿಗಳ ಮಂಗಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಿವಾಹಿತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಗೌರೀಶಂಕರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು

ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದವುಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಗರಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣವಂತೆಯರಾದ ಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ಕರೆದು, ಕುಂಕುಮ, ಕಾಡಿಗೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರೀದೇವಿಗೆ ಸಮಾನರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಅಕ್ಷಯಾ - ತೃತೀಯಾ

ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿನ ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯಾ, ಅದು ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಮೊದಲನೆಯದಿನ. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ, ಅದು ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ ಮತ್ತು ಚಂದನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದೂ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಂದಿತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ರಂಭಾ ತೃತೀಯಾ

ಜೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತದಿಗೆಯು ''ರಂಭಾತೃತೀಯಾ'' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾದ ದ್ವಿಜನನ್ನು ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ವಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು, ಈ ವ್ರತವು ಧನ ಮತ್ತು ಪುತ್ರಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಷಾಢ ಶುದ್ಧ ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾದ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರ, ಭೋಜನ, ಗೋವು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯು ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ.

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ವ್ರತ

ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿವಸ ಹೆಂಗಸರು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭವಾನೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಹರಿತಾಲಿಕಾ ವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯಾ ದಿನ ''ಹರಿತಾಲಿಕಾ ವ್ರತ''. ಆ ದಿನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗೌರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪಾದ್ಯ, ಅರ್ಘ್ಯ, ಆಚಮನ, ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ತಾಮ್ರ, ಬಿದಿರು ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಸಹಿತವಾಗಿ ಪಕ್ವಾನ್ನ (ಭಕ್ಷ)ವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಫಲ ಮತ್ತು ವಸ್ತ್ರ

ಸಹಿತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮನಃಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಹದಲ್ಲಿ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗೌರಿದೇವಿಯ ಸಹಚರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಬೃಹದ್ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

ವಿಷ್ಣು - ಗೌರೀ ವ್ರತ

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯಾದಿವಸ 'ವಿಷ್ಣುಗೌರಿ' ವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸುವಾಸಿನಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮಂಗಲದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಅವಳಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಹರಗೌರೀ ವ್ರತ

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯಾ 'ಹರಗೌರೀವ್ರತ.' ಆ ದಿನ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನದಿಂದ ಜಗದಂಬೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಂಗಲಮಯ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನೋರಮ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ದೇವೀಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತು ದೇವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯಾದಿನ ನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನದಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸುಂದರಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸುಂದರಿಯು ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ಲೋಕವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿನ ಸೌಖ್ಯದಾ - ವ್ರತ. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತಳಾದ ದೇವಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಂಗಲವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಮುನಿಯೇ, ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃತೀಯಾ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ದೇವೀ ಪೂಜಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂಜಾ, ಸುವಾಸಿನೀಪೂಜಾ, ದಾನ, ಹೋಮ, ವಿಸರ್ಜನ, ಇವು ಸಾಧಾರಣ ವಿಧಿಗಳು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ತದಿಗೆಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚತುರ್ಥೀವ್ರತಗಳ ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಸನಾತರು:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಚತುರ್ಥೀ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬಯಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಚತುರ್ಥೀದಿನ ವಾಸುದೇವ ವಿಶ್ವಂಭರ ರೂಪಿಯಾದ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಾನ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥೀ ದಿವಸ ಸಂಕರ್ಷಣ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಧಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಗೃಹಸ್ಥನು ಶಂಖದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆಈದಾನಮಾಡಿದಫಲವಾಗಿಮತ್ತುಸಂಕರ್ಷಣ

ಗಣಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಾಗಿ ಸಂಕರ್ಷಣಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಲ್ಪಗಳ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ವ್ರತಕರ್ತನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತ ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಗಣಪತಿ ವ್ರತ

ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ಥೀದಿನ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಗಣಪತಿವ್ರತ. ಆ ದಿವಸ ಗಣೇಶಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಫಲ ಮತ್ತು ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಷಾಢಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥೀದಿನ ಅನಿರುದ್ಧ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿವಸ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬೀ ಫಲದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು (ಸೋರೆ ಬುರುಡೆಯ ಕಮಂಡಲಗಳು) ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಮನೋಭೀಷ್ಟ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥೀದಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ವ್ರತವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸತೀವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗಣೇಶನ ತಾಯಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಉತ್ತಮವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಆಷಾಢ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ವ್ರತವಿದೆ. ಅದು ರಥಂತರ ಕಲ್ಪದ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ, ಆ ದಿನ, ಮಾನವನು ಶ್ರದ್ಧಾಭರಿತವಾದ ಹೃದಯದಿಂದ ವಿಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯವಾದಾಗ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಮೊದಲು ಗಣೇಶನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅನಂತರ ಆವಾಹನಾದಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಲಡ್ಡು ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಲಡ್ಡುಭಕ್ಷ್ಯವು ಗಣೇಶನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿದಾಯಕವಾದುದು. ಈ ರೀತಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಲಡ್ಡುವನ್ನು ತಾನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಬೇಕು, ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದು ಸುಖವಾಗಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ರತವಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನ ಬಹುಳಾ ಗಣೇಶನ ವ್ರತವು ಅನುಷ್ಠಿಸ ಬೇಕಾದುದು, ಅಂದು ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಹೂಮಾಲೆ, ಗರಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಗೋದಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಪಿಲಾಗೋವಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಐದು, ಹತ್ತು ಅಥವಾ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅನಂತರ ಉದ್ಯಾಪನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಗೋವನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮನೋರಮವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸಿ, ಅನಂತರ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧಿ ವಿನಾಯಕ ಚತುರ್ಥಿ ಪೂಜಾ ವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ, ಸಿದ್ಧಿ ವಿನಾಯಕ ಚತುರ್ಥೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಆವಾಹನಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಗಣೇಶನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಗಣೇಶನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

''ಗಣೇಶನು ಏಕದಂತ-ಒಂದು ಹಲ್ಲುಳ್ಳವನು, ಶೂರ್ಪಕರ್ಣ-ಕಿವಿಗಳು ಮೊರದಂತೆ ಅಗಲವಾಗಿವೆ, ಗಜಮುಖ-ಅವನ ಮುಖವು ಆನೆಯ ಮುಖದಂತಿದೆ. ಅವನು ಚತುರ್ಭುಜ-ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳು, ಅವನು ಪಾಶಾಂಕುಶಧಾರಿ-ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶ ಮತ್ತು ಅಂಕುಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಯಿಸಿದ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಅವನ ಅಂಗಕಾಂತಿಯು ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಹೆಸರುಗಳಿವೆ, ಅವನ ಇಪ್ಪತ್ತು ಒಂದು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪತ್ರಗಳನ್ನಾಗಲೀ (ಎಲೆ) ಗರಿಕೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು.

೧) ಓಂ ಸುಮುಖಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶಮೀ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ

೨) ಗಣಾಧೀಶಾಯ ನಮಃ ಭೃಂಗಾರ ಪತ್ರ

೩) ಉಮಾಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ ಬಿಲ್ವ ಪತ್ರ,

೪) ಗಜಮುಖಾಯ ನಮಃ ದೂರ್ವಾ ಪತ್ರ (ಗರಿಕೆ),

೫) ಲಂಬೋದರಾಯ ನಮಃ ಬದರೀ ಪತ್ರ

೬) ಹರಸೂನವೇ ನಮಃ ಧತ್ತೂರ ಪತ್ರ,

೭) ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಾಯ ನಮಃ ತುಲಸೀದಲ,

೮) ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ನಮಃ ಸೇವಂತಿಕೆಯ ಪತ್ರ

೯) ಗುಹಾನುಜಾಯ ನಮಃಅಪಾಮಾರ್ಗಪತ್ರ

೧೦) ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ ವನಭಂಟಾ ಪತ್ರ

೧೧) ಹೇರಂಬಾಯ ನಮಃ ಸಿಂದೂರ ಪತ್ರ

೧೨) ಚತುರ್ಹೋತ್ರೇ ನಮಃ ತೇಜ ಪತ್ರ,

೧೩) ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಅತಸೀ ಪತ್ರ,

ಇಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಒಂದು ಒಂದು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಒಂದು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಹದಿಮೂರು ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಹದಿಮೂರು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹದಿಮೂರು ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಎಂಟು ಹೆಸರುಗಳು ಎಂಟು ಪತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೧೪) ವಿಕಟಾಯ ನಮಃ

೧೫) ಇಭತುಂಡಾಯ ನಮಃ ಅಶ್ಮಾತೆ ಪತ್ರ

೧೬) ವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಕ ಪತ್ರ

೧೭) ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಜುನ ಪತ್ರ,

೧೮) ವಿಟವೇ ನಮಃ ದೇವದಾರು ಪತ್ರ

೧೯) ಭಾಲಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಮರುಗ ಪತ್ರ

೨೦) ಸುರಾಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ ಗಾಂಧಾರೀ ಪತ್ರ,

೨೧) ಸಿದ್ಧಿ ವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಕೇತಕೀ ಪತ್ರ.

ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಗಣೇಶನು ಈ ಪತ್ರ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಎರಡು ದೂರ್ವಾದಲಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಗಣೇಶನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ನೈವೇದ್ಯ ರೂಪವಾಗಿ ಐದು ಲಡ್ಡುಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪುನಃ ಅಚಮನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು, ಆ ದಿನ ಗಣೇಶನ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು, ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು, ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಈ ರೀತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಉಪಾಸನೆ ಯನ್ನೂ ವ್ರತವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶುಭಕರವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರನ ಕಡೆಗೆ ಸರ್ವಥಾ ನೋಡಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದ (ಸುಳ್ಳಾದ ಆರೋಪ) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಚಂದ್ರನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಆ ದೋಷ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬವತಾ ಹತಃ ।
ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾ ರೋದೀಃ ತವಹ್ಯೇಷಸ್ಯಮಂತಕಃ ॥

ಸಿಂಹವು ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕೊಂದಿತು. ಸಿಂಹವನ್ನು ಜಾಂಬವಂತನು ಕೊಂದನು. ಜಾಂಬವಂತನು ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತಂದು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಬಾಲಕನೇ! ಅಳಬೇಡ, ಈ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯು ನಿನ್ನದು. (ಇದರ ಕಥೆಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಗಣೇಶ ವ್ರತ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ) ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಪರ್ದೀಶ ವಿನಾಯಕನ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರ್ಕಚತುರ್ಥೀ ವ್ರತ

ಕಾರ್ತಿಕ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಕರ್ಕಚತುರ್ಥಿ ವ್ರತವಿದೆ. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರ, ಅದರ ವಿಧಿಯು ಹೀಗಿದೆ, ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಗಣೇಶನ ಎದುರು ಪಕ್ವಾನ್ನಭರಿತವಾದ ಹತ್ತು ಕರವೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರ ಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಗಣೇಶನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. 'ಭಗವಂತನಾದ ಕಪರ್ದಿ ಗಣೇಶನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಅನಂತರ ಸುವಾಸಿನೀ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕರವೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಬೇಕು.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ವಿಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು, ವ್ರತದ ಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ತಾನೂ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರಿಯರು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉದ್ಯಾಪನ ಮಾಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಇರಬಹುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಈ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ವ್ರತವು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

ಮುನೀಶ್ವರನೇ! ಮಾರ್ಗಸಿರ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸವೂ ಏಕಭುಕ್ತ (ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ)ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರು ವರ್ಷ ಆ ತಿಥಿಯಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷ ಅಯಾಚಿತ (ಬೇಡಿದೆ ಸಿಕ್ಕದ ವಸ್ತು) ದಿಂದ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷ ಆ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ವ್ರತಪಾಲನ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ರತ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ವ್ರತ ಸಮಾಪ್ತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಬಂಗಾರದ ಗಣೇಶನನನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾದರೆ ಅರಿಸಿನ ಪುಡಿಯಿಂದ ಗಣೇಶ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು. ಅನಂತರ ನಾನಾವರ್ಣಗಳಿಂದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟದಲ ಸಹಿತವಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ತುಂಬಿಸಿ ಅದರಮೇಲೆ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಗಣೇಶನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಗಣೇಶನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಗಣೇಶನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ಲಡ್ಡುವಿನ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ, ಪುರಾಣ, ಹರಿಕಥೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನಂತರ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಎಳ್ಳು, ಅಕ್ಕಿ, ಜವೆಗೋಧಿ, ಹಳದಿಸಾಸಿವೆ, ತುಪ್ಪ, ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ, ಸಹಿತವಾಗಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಣ, ಗಣಾಧಿಪ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ, ಲಂಬೋದರ, ಏಕದಂತ, ರುಕ್ಮದಂಷ್ಟ್ರ, ವಿಘ್ನಪ, ಬ್ರಹ್ಮಯಮ, ವರುಣ, ಸೋಮ, ಸೂರ್ಯ, ಹುತಾಶನ, ಗಂಧಮಾದೀ, ಪರಮೇಷ್ಠೀ, ಎಂಬ ಹದಿನಾರು ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವ (ಓಂಕಾರ) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಃ ಶಬ್ದ ಜೋಡಿಸಿ ಶಬ್ದಗಳ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಸ್ವಾಹಾಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾರು ಆಹುತಿಗಳ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರ ಅನಂತರ 'ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಹುಂ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ನೂರು ಎಂಟು (೧೦೮) ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳ (ಭೂ, ಭುವಃ, ಸ್ವಃ) ಮೂಲಕ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಲಡ್ಡು

ಮತ್ತು ಪಾಯಸದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದರ ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗೋವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ತಾನು ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಗಣೇಶನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಗಣೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಭೋಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಅನಂತರ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ನಾರದನೇ, ಕೆಲವರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ವರವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಫಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ.

ಪುಷ್ಯ ಮಾಸ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನಾದ ಗಣೇಶನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಲಡ್ಡುವಿನಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಧನ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಕಷ್ಟಿ ವ್ರತ, ಮಾಘ, ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥೀ ದಿನ - 'ಸಂಕಷ್ಟಿ ವ್ರತ'ವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಉಪವಾಸದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯದವರೆಗೆ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವವನು ನಿಯಮದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಣ್ಣಿನ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮೋದಕ ಮತ್ತು ಎಳ್ಳಿನ ಲಡ್ಡುವಿನ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಗಣೇಶನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಚಂದನ, ದರ್ಭೆ, ಗರಿಕೆ, ಹೂವು, ಅಕ್ಷತೆ, ಶಮೀಪತ್ರ, ಮೊಸರು ಮತ್ತು ನೀರು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು - ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಗಗನಾರ್ಣವ ಮಾಣಿಕ್ಯ ಚಂದ್ರ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀಪತೇ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗಣೇಶ ಪ್ರತಿರೂಪಕ ॥

ನಾ. ಪು. ೧೧೩-೭೭

''ಆಕಾಶವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದ ಮಾಣಿಕ್ಯದಂತಿರುವ ಚಂದ್ರನೇ, ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ ರೋಹಿಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೇ, ಗಣೇಶನ ಪ್ರತಿ ಬಿಂಬದಂತಿರುವವನೇ, ನೀನು ಈಗ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.'' ಈ ರೀತಿ ಈ ದಿವ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಾನೂ ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಸಾದ ರೂಪವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಈ ರೀತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ಸಂಕಷ್ಟಿ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಗಣೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಧನ ಧಾನ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎಂದೂ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೌರೀ ವ್ರತ

ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನ 'ಗೌರೀವ್ರತ'ವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರೂ ವಿಶೇಷತಃ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಕುಂದ (ಮಾಗಿ) ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂವು ಮತ್ತು ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳೂ, ಕುಂಕುಮ, ಕೆಂಪಾದ ದಾರ, ಕೆಂಪು ಹೂವು, ಕೆಂಪು ಅರಗು, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಬಲಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಶುಂಠಿ, ಹಾಲು, ಹಾಲಿನ ಪಾಯಸ, ಉಪ್ಪು ಪಾಲಕ (ತರಕಾರಿ) ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಗೌರೀ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರಿಯು ತನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಸುಮಂಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೂ ಬಂಧು, ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಇದೇ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ 'ಗೌರೀ ವ್ರತವು'. ಹೆಂಗಸರು ಮತ್ತು ಗಂಡಸರು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು 'ಢುಂಢಿವ್ರತ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ 'ಕುಂಡ ವ್ರತ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಲಲಿತಾ ವ್ರತ ಅಥವಾ ಶಾಂತಿ ವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾರದ ಮುನಿಯೇ, ಈ ವ್ರತದ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ ಮತ್ತು ಹೋಮ ಎಲ್ಲವೂ ಗಣೇಶನ ದಯೆಯಿಂದ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚು ಫಲದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಢುಂಡಿರಾಜ ವ್ರತ

ಫಾಲ್ಗುನ ಮಾಸದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಮಂಗಲಕರವಾದ 'ಢುಂಡಿರಾಜ ವ್ರತ'ವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಳ್ಳಿನ ಉಂಡೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಣೇಶನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ದಿನ ಆಸಕ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಎಳ್ಳಿನಿಂದಲೇ, ದಾನ, ಹೋಮ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು, ಗಣೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಗಣೇಶನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ದಾನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಚತುರ್ಥೀ ತಿಥಿಯು ಮಂಗಳವಾರ ಅಥವಾ ಭಾನುವಾರ ಬಂದರೆ ಅದು ವಿಶೇಷ ಫಲಪ್ರದವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷವಾಗಲೀ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷವೇ ಆಗಲಿ, ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದವನು ಗಣೇಶನ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಎಲ್ಲ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪಂಚಮಿತಿಥಿಯು ವ್ರತಗಳು, ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ

ಸನಾತರು:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಕೇಳು. ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪಂಚಮೀ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತಕಾಮಿತಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಮತ್ಸ್ಯಜಯಂತಿ

ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮೀ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಮತ್ಸ್ಯಜಯಂತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣಭಕ್ತರು ಆ ದಿನ ನಾರಾಯಣನ ಮತ್ಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ದಿನವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪಂಚಮೀ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ದಿನ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ ಮುಂತಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರಪಾಯಸ ಮೊದಲಾದ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರು ಆ ದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎಂದೂ ಕೈ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ದಿನ ಪೃಥ್ವೀ ವ್ರತ, ಚಾಂದ್ರವ್ರತ, ಮತ್ತು ಹಯಗ್ರೀವ ವ್ರತಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ವ್ರತಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಆಯಾ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ವೈಶಾಖಪಂಚಮೀ

ವೈಶಾಖ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಎಲ್ಲ ನಾಗಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶೇಷನೆಂಬ ನಾಗರಾಜನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಮಸ್ತವಾದ ಮನೋಭಿಲಾಷೆ ಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದ ಪಂಚಮಿತಿಥಿಯ ದಿನ ಪಿತೃಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಶುಭಾಶುಭ ನಿದರ್ಶನ ವ್ರತ

ಮಹಾಮುನಿಯಾದ ನಾರದನೇ ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ವಾಯುವಿನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ದಿನ, ಆ ದಿನ ಊರಿನ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಸಮತಲವಾದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಬಿದಿರಿನ ಉದ್ದವಾದ ಒಂದು ಕೋಲನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಅದರ ತುದಿಗೆ ಐದು ಭಾಗವುಳ್ಳ ಐದು ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬಿದಿರುಕೋಲಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಸಾವಧಾನ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ವಾಯುವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತದೆಯೋ ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ದಿಕ್ಪಾಲಕನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ನಾಲ್ಕು ಯಾಮಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿರಾಹಾರನಾಗಿದ್ದು ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು ಸಾಯಂಕಾಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಪಾಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಮಲಗಬೇಕು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ ಇದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ವಾಣಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ದಿವಸ ಅಶುಭ ಸ್ವಪ್ನವಾದರೆ ಭಗವಂತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮರುದಿನದ ಎಂಟು ಜಾವಗಳನ್ನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಅಶುಭ ಸ್ವಪ್ನದ ಅಶುಭ ಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶುಭ

ಫಲಗಳೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಶುಭಾಶುಭ ನಿದರ್ಶನವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಇದು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ವ್ರತವು.

ಅನ್ನವ್ರತ

ಶ್ರಾವಣಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿನ ಹಗಲು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಉಳಿದಿರುವಾಗ, ಹಸಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು (ಆರ್ದ್ರದ್ರವ್ಯ) ದಾನಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಆ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲಬೇಕು. ಮರುದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತೊಳೆದಿರುವ ಹಸಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಅಥವಾ ನೂರು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ವಿದ್ಯೆಯ (ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ) ಜಪಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಶಿವನ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ತದನಂತರ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಪಕ್ವ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ಮೌನವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಅನ್ನವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಯಾವ ಮಾನವನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಗರ ಪಂಚಮೀ

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮೀ ದಿನ ಆಸ್ತಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸುವ ನಾಗ ಪಂಚಮೀವ್ರತ. ಆ ದಿನ ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನ ಎರಡೂ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸರ್ಪಗಳ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ನಾಗ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಇಂದ್ರಾಣೀ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಮೊಸರು, ಅಕ್ಷತೆ, ದರ್ಭೆ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಈ ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ದ್ರವ್ಯದಾನ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಧನಾಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ಕುಬೇರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸುವರ್ಣ ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ತಾನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನದ ನಂತರ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೊಡನೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಹಾಲಿನಿಂದ ನಾಗಗಳಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಹಾಲನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ನಾಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮುಂದಿನ ಏಳು ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮೀ ದಿನವು 'ಋಷಿಪಂಚಮಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿವಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನದೀ ಕೆರೆ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮವಾದ ಇಳಿಯುವ ಭಾವಿಗಳ ಬಳಿಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶೀತಜಲದಿಂದ ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಣ್ಣಿನ ವೇದಿಕೆ (ಜಗಲಿಯನ್ನು) ಮಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಅದರನಂತರ ಆ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹರಡಬೇಕು. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ದರ್ಭಪುಂಜವನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಧೂಪ, ಸುಂದರವಾದ ದೀಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗೌತಮ, ಜಮದಗ್ನಿ ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠ ಇವರೇ ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳು. ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವ್ರತವಿಧಾನವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನು ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಉತ್ತು ಕೃಷಿಮಾಡಿದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾಸಿವೆ ಧಾನ್ಯದ (ಶ್ಯಾಮಾಕ) ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸಬೇಕು. ಆ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಋಷಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಋಷಿಗಳ ಪ್ರಸಾದರೂಪವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು, ಈ ವ್ರತದ ಪಾಲನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಉಷಾಂಗ ಲಲಿತಾವ್ರತ

ಆಶ್ವಿನ ಶುಕ್ಲಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಉಪಾಂಗಲಲಿತಾವ್ರತ ಎಂಬ ಉತ್ತಮ ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ, ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಲಲಿತಾದೇವಿಯ ಸುವರ್ಣಮಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು, ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ವ್ರತದ ಪೂರ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಮಧುರವಾದ ಕಜ್ಜಾಯ, ಹಣ್ಣು, ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಲಲಿತಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ಸವಾಹನಾ ಶಕ್ತಿಯುತಾ ವರದಾ ಪೂಜಿತಾ ಮಯಾ।
ಮಾತರ್ಮಾಮನುಗೃಹ್ಯಾಥ ಗಮ್ಯತಾಂ ನಿಜಮಂದಿರಂ

ನಾ.ಪು. ೧೧೪-೫೨

ವಾಹನ, ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವರಪ್ರದಳಾದ ಲಲಿತಾದೇವಿಯನ್ನು ನಾನು ಪೂಜೆಮಾಡಿದೆ. ಅಮ್ಮಾ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ನಿನ್ನ ನಿಜಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವವಳಾಗು.

ಜಯಾವ್ರತ

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲಪಂಚಮಿಯದಿನ 'ಜಯಾವ್ರತ'ವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳ

ನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಜಯಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು (ಮೊದಲೇ) ಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾಗಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ತಾನು ಮೌನಿಯಾಗಿದ್ದು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು, ಜಯಾವ್ರತದ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆಯೋ, ಜಯಾ ಪಂಚಮೀ ದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಂತಹ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾಗಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಆ ಪೂಜಕನಿಗೆ ಸರ್ಪಗಳ ಭಯ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೊಡನೆ ಆ ವ್ರತನಿಷ್ಠನು ಸುಖವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ. ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಭಗವಂತನಾದ ಮಧುಸೂಧನನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯ ಫಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಮಾಘ ಮತ್ತು ಫಾಲ್ಗುನಗಳ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಧುಸೂಧನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ನಾರದನೇ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮಿಯಂದು ನಾಗಪೂಜಾ, ಕೃಷ್ಣ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ರತಗಳು, ದೇವ ಪೂಜೆ, ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆಗಳು

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನಾನು ಈಗ ಷಷ್ಠೀ ವ್ರತಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠೀ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವನು ತನ್ನ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ವ್ರತ. ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಪರಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕುಮಾರ (ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ) ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಪೂಜಾ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ಷಣ್ಮುಖ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸರ್ವಗುಣ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಹಾಗೂ ಚಿರಂಜೀವಿಯಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಮಾತೃ ಸುಖ ಲಾಭ (ತಾಯಿಯ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ)ಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ಕಂದ ವ್ರತ

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ದಿನ ಷಷ್ಠೀ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪೂಜಕನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಯಸಿದ ಭೋಗವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಪರಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ಕಂದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಶಿವ

ಪಾರ್ವತಿಯರ ಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಸ್ಕಂದನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತಾನವನ್ನೂ ಬಯಸಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಶರಜನ್ಮನಾದ (ಮೆದೆ ಹುಲ್ಲುಗಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ) ಭಗವಂತನಾದ ಸ್ಕಂದನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಷಣ್ಮುಖನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಯಸಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಲಲಿತಾವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯನ್ನು ಲಲಿತಾ ವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಶ್ವೇತ (ಬಿಳಿ) ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ಬಿಳಿಯ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮುಡಿದು ನದೀ ಸಂಗಮ ಮರಳನ್ನು ತಂದು ಅದನ್ನು ಉಂಡೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಇದೇ ರೀತಿ ಮರಳಿನ ಐದು ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವನವಿಲಾಸಿನೀ ಲಲಿತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಕಮಲ, ಕಣಗಿಲೆ, ಕಾಡುಮಲ್ಲಿಗೆ, ತಾಳೆಹೂವು (ಕೇದಗಿ) ಜಾಜಿ, ನೀಲಕಮಲ, ತಗರ, ಎಂಬ ಹೂವು, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿಯ ೧೦೮ ಅಥವಾ ೨೭ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಆ ಹೂವುಗಳ ಹದವಾಗಿ ಅರಳಿರುವ ಮೊಗ್ಗುಗಳಿಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪೂಜೆಯ ನಂತರ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ದೇವಿಯ ಎದುರು ಶಿವಪ್ರಿಯಳಾದ ಲಲಿತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಗಂಗಾದ್ವಾರೇ ಕುಶಾವರ್ತೇ, ಬಿಲ್ವಕೇ ನೀಲಪರ್ವತೇ ।
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕನಖಲೇ ದೇವಿ ಹರಂ ಲಬ್ಧವತೀ ಪತಿಂ ॥
ಲಲಿತೇ ಸುಭಗೇ ದೇವಿ ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನಿ ।
ಅನಂತಂ ದೇಹಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಮಹ್ಯಂ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ ನಮಃ ॥
(ನಾರ.ಪೂರ್ವ, ೧೧೫-೧೩-೧೫)

ದೇವಿ! ನೀನು ಗಂಗಾದ್ವಾರ, ಕುಶಾವರ್ತ, ಬಿಲ್ವಕ, ನೀಲಪರ್ವತ ಮತ್ತು ಕನಖಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ತಪಿಸಿ ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವೆ, ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನಿಯಾದ ಲಲಿತಾದೇವಿ! ನಿನಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರ, ನೀನು ನನಗೆ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವಳಾಗು.

ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಂಪಿಗೆಯ ಸುಂದರವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಲಲಿತಾದೇವಿಗೆ ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವಿಯ ಎದುರು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಸೌತೆಕಾಯಿ, ಮುಳ್ಳು ಸೌತೇಕಾಯಿ, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ದಾಳಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಬಹುಬೀಜ ಫಲ (ಚೇಪೆಕಾಯಿ) ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣು, ತುಂಡೀರ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಚಿರ್ಭಟ ಮೊದಲಾದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದೇವಿಯ ಎದುರು ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳೆದ ಧಾನ್ಯದ ಮೊಳಕೆ, ದೀಪಗಳ ಸಾಲು, ಅಗುರು, ಧೂಪ, ಸೌಹಾಲಕ,

ಕರಂಜಕ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂವು, ಕಿವಿಯ ಆಭರಣ, ಮೋದಕ, ಉಪಮೋದಕ ಮತ್ತು ತನ್ನ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಲಲಿತಾದೇವಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸಪ್ತಮೀ ದಿನ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲ ಲಲಿತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ನದೀ ತಟಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪ ವಾದ್ಯಘೋಷ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕೆಲವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ ಸುವಾಸಿನೀ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಕನ್ಯೆಯರು ಮತ್ತು ಹದಿನೈದು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಹಳವಾದ ದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕಳುಹಿಸ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನೇಕ ವ್ರತಗಳು, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಮತ್ತು ನಿಯಮದಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಅದು ಈ ವ್ರತ ಒಂದರಿಂದಲೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಲಲಿತಾದೇವಿಯ ಸಖಿಯಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಪರ್ಯಂತ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಪುರುಷನು ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದು ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಚಂದನಷಷ್ಠೀ ಮತ್ತು ಕಪಿಲಾಷಷ್ಠೀ

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯನ್ನು 'ಚಂದನಷಷ್ಠೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಷಷ್ಠಿಯು ರೋಹಿಣೀ ನಕ್ಷತ್ರ, ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗ, ಮಂಗಳವಾರ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕಪಿಲಾಷಷ್ಠೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಪಿಲಾ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಮಾನವನು ವ್ರತನಿಯಮ ತತ್ಪರನಾಗಿ ಸೂರ್ಯ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತನಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ಸೂರ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ದೇವರ್ಷಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾರದನೇ, ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನದಾನ, ಹೋಮ, ಜಪ ಹಾಗೂ ದೇವತಾ ಋಷಿ ಪಿತೃಗಳ ತರ್ಪಣ ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಪಿಲಾಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯ ಭಗವಂತನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ವಸ್ತ್ರ, ಹೂಮಾಲೆ, ಗಂಧ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಕಪಿಲೆ ಗೋವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅದನ್ನು ವೇದಜ್ಞನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾರದನೆ ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಗಂಧ ಮುಂತಾದ ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ದೇವೇಶ್ವರಿಯಾದ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ದೇವಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲು ಮರಳಿನಿಂದ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕನ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ವಿವಾಹಿತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಯಸಿದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಷಣ್ಮುಖನು ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ಸೇರಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದೇವಸೇನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ದೇವಸೇನೆ ಮತ್ತು ಷಣ್ಮುಖನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮನೋನುಕೂಲವಾದ ಅನುಪಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ದಿನ ಅಗ್ನಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಬೇಕು.

ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆ, ಫಲ, ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಧದ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ವಾಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಷಷ್ಠಿಯು ರವಿವಾರ ಶತಭಿಷಾ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ದಿನ ಪಾಪನಾಶಕ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂಜೆ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಮಹತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ, ಸ್ಮರಣಗಳು ಆ ದಿನ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಎಲ್ಲ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಕ್ಷಯ ಫಲವಿದೆ. ಪುಷ್ಯ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಸುಖಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ದಿನ ಗಂಧ ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ನೈವೇದ್ಯಗಳೂ, ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಆದಿತ್ಯರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವರುಣಷಷ್ಠೀ

ಮಾಘ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯನ್ನು ವರುಣಷಷ್ಠಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಕೆಂಪು ಚಂದನ, ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರ, ಹೂವು, ಧೂಪ, ದೀಪ - ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು - ವರುಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಏನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಿಸುತ್ತಾನೋ ಆ ಫಲವೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠೀದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಶುಪತಿ ಮಹಾದೇವನ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಿ ವಿವಿಧ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಷಮಾಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಶತರುದ್ರೀಯ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ಜಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಳಿಯ ಚಂದನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಅಕ್ಷತೆ ಬಿಳಿಯ ಹೂವು, ನಾನಾವಿಧ ಫಲಗಳು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರವೇ ನೀರಾಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಪುರುಷನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಇಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಶಿವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಸಪ್ತಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನದಿ ಅಥವಾ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಚೌಕವಾದ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಮರಳನ್ನು ಹರಡಬೇಕು.

ಆದರ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟದಲ ಪದ್ಮವನ್ನು ಬರೆದು ಆದರ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯಜ್ಞಸಾಧಕರಾದ ಇಬ್ಬರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಗ್ನೇಯ ಕೋಣದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಸಾಧಕರಾದ ಇಬ್ಬರು ಗಂಧರ್ವರನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣ ದಲದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಅಪ್ಸರಸ್ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು, ನೈಋತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಪಶ್ಚಿಮ ದಲದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಕಾದ್ರವೇಯರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ನಾಗರನ್ನು, ವಾಯವ್ಯದಲದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಉತ್ತರದಲದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಋಷಿಗಳನ್ನು, ಈಶಾನ್ಯದಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರಹವನ್ನು ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. (ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಬೇಕು) ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಗಂಧಾಢ್ಯ ಪುಷ್ಪ ಮಾಲೆ, ಗಂಧ, ಧೂಪ, ದೀಪ ನೈವೇದ್ಯ, ತಾಂಬೂಲ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ತುಪ್ಪದಿಂದ ೧೦೮ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಾಮ ಮಂತ್ರದಿಂದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಎಂಟು ಎಂಟು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗದ ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಪರಮ ಪದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಗಂಗಾವ್ರತ ಮತ್ತು ಕಮಲವ್ರತ

ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಜಹ್ನುವು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕುಡಿದ ದಿನ, ಅವನು ಅನಂತರ ಶಾಂತನಾಗಿ ಬಲಕಿವಿಯಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಅಕ್ಷತ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಉಪಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಗಂಗಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು ಸಾವಿರ ಜಲಕುಂಭ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ಗಂಗಾವ್ರತ. ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಏಳು ತಲೆ ಮಾರಿನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಮಾನವನು ಸ್ವರ್ಗ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲ ವ್ರತವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಆದರಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ಕಮಲವನ್ನಿಟ್ಟು ಆದರ ಮೇಲೆ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಗಂಧ ಏರಿಸಿ ಆದರ ನಂತರ.

ನಮಸ್ತೇ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಧಾರಿಣೇ
ದಿವಾಕರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರಭಾಕರ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ನಾ. ಪೂರ್ವ. ೧೧೬-೧೫-೧೬

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಭಗವಂತನಾದ ಸೂರ್ಯನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಸವಿತೃವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ದಿವಾಕರನೇ. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಭಾಕರನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಈ ರೀತಿ ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿಲಪೂರ್ಣವಾದ ಆ ಕುಂಭವನ್ನು ಕಮಲ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಪಿಲೆಯಾದ ಗೋವನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಅಖಂಡ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಮರು ದಿವಸ ವ್ರತಕರ್ತನು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ರತವು

ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ದಿನ ನಿಂಬ ಸಪ್ತಮೀ ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ 'ಓಂ ಖರೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬೇವಿನ ಎಲೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬೇವಿನ ಎಲೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಮೌನಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು, ಮರು ದಿವಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಕೂಡ ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ನಿಂಬ ಪತ್ರವ್ರತ, ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರು ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶರ್ಕರಾ ಸಪ್ತಮೀ ವ್ರತ

ಈ ದಿನ ಶರ್ಕರಾ ಸಪ್ತಮೀವ್ರತವೂ ಬರುತ್ತದೆ, ಈ ವ್ರತವು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ದೂರ ಮಾಡಿ ಸಂತಾನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯ ದಾನ, ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಭುಜಿಸುವುದು. ಸಕ್ಕರೆಯ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ, ಈ ವ್ರತವು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಇಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ದಿನ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಯಾರು ಇಂದ್ರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ದೇವ ರಾಜನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ ದಿನ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸೂರ್ಯ ಸಾಯುಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಅವ್ಯಂಗ ವ್ರತ

ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿ ದಿನ ಅವ್ಯಂಗವೆಂಬ ಮಂಗಳಕರವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ಹತ್ತಿಯದಾರ ದಿಂದ ಮಾಡಿದ ನಾಲ್ಕು ಮೊಳ ಉದ್ದದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಪ್ತಮಿಯ ಹಸ್ತ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಪಾಪನಾಶಿನೀ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ಮಾಡಿದ ದಾನ, ಹೋಮ, ಜಪ ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಮುಕ್ತಾಭರಣ ವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಅಮುಕ್ತಾಭರಣ ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ಶಂಕರನ ಪೂಜೆಯ ವಿಧಾನವಿದೆ. ಗಂಗಾಜಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮತ್ತು ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನೋರಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪೂಜೆಗೈದು ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಇದನ್ನೇ ಫಲಾಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಗುಳ್ಳದಕಾಯಿ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಸೀಬೆಹಣ್ಣು, ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ (ಕಾಡು ಬದನೆಕಾಯಿ) ಅಡಿಕೆ ಈ ಏಳು, ಹಣ್ಣು ಮಹಾದೇವನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಏಳು ಎಳೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಏಳು ಗಂಟುಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ದಾರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪುನಃ ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ದಾರವನ್ನು ಹೆಂಗಸರು

ಎಡಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಡಸರು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ಏಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕ್ಷೀರಪಾಯಸ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ವ್ರತ ಪರಿಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ತಾನೂ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಏಳು ಫಲಗಳನ್ನು ಏಳು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ, ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈಶ್ವರನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ವ್ರತಧಾರಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಮಹಾದೇವನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶುಭ ಸಪ್ತಮೀ

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿಯನ್ನು ಶುಭಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿವಸ ಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ರತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಕಪಿಲೆಗೋವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ತ್ವಾಮಹಂ ದದ್ಮಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಪ್ರೀಯತಾಮರ್ಯಮಾ ಸ್ವಯಂ।
ಪಾಲಯ ತ್ವಂ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಯತೋಽಸಿ ಧರ್ಮಸಂಭವಾ ॥
ನಾರ.ಪೂ. ೧೧೬-೪೧-೪೨

ಕಲ್ಯಾಣಿ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಈ ದಾನದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಳಾದ ನೀನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿನ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡು,'' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ವೇದಜ್ಞನಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಅವನಿಗೆ ಗೋದಾನಮಾಡಿ, ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತಾನು ಆ ದಿನ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಮರುದಿವಸ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿಪ್ರನಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ, ಅನಂತರ ಉಳಿದ ಅನ್ನಾದಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಶ್ರದ್ಧಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಶುಭಸಪ್ತಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವವನು ದೇವ ದೇವ ಮಹಾದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿ-ಶಾಕಸಪ್ತಮಿ, ಆ ದಿನ ಸುವರ್ಣಕಮಲ ಸಹಿತವಾಗಿ ಏಳು ಬಗೆಯ ತರಕಾರಿ ಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಶಾಕಭೋಜನ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿ ಆ ದಿನವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು, ಮರುದಿನ ಸದಾಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು, ಮೌನವಾಗಿ ತಾನು ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಿತ್ರವ್ರತ

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ 'ಮಿತ್ರವ್ರತ' ವಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಬಲಗಣ್ಣು ಆಕಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಶ್ಯಪರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮಿತ್ರನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಿತ್ರನ ಪೂಜೆಯಾಗಬೇಕು. ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಧುರ (ಸಿಹಿ) ಹುಳಿ ಮುಂತಾದ ರಸಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಏಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಭಯವ್ರತ

ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯದಿನ ಅಭಯವ್ರತವಿದೆ. ಈ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ ಪ್ರಾತಃ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಲು ಅನ್ನ ಸಹಿತವಾದ ಒಂದು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಬೇಕು. ಏಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭಯಕೊಡುವ ವ್ರತ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಅದೇ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾರ್ತಾಂಡವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎರಡಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬನೇ ದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ಒಂದೇ ವ್ರತವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಸರ್ವಾಪ್ತಿ ವ್ರತ

ಮಾಘ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ 'ಸರ್ವಾಪ್ತಿ' ಎಂಬ ವ್ರತವು ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ಏಳು ಮಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹಾಲು ಪಾಯಸದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಅಗುರುಚಂದನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ದಕ್ಷಿಣಾಸಹಿತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಮೆ ಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಈ ವ್ರತವು ಶುದ್ಧವೇದಾಂತ ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಪ್ರದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವಾಪ್ತಿ, ತ್ರಿಲೋಚನ ಜಯಂತೀ ಮತ್ತು ಅಚಲಾ ಸಪ್ತಮಿ

ಮಾಘ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ 'ಸರ್ವಾಪ್ತಿ' ಎಂಬ ವ್ರತವು ಇದೆ ತ್ರಿಲೋಚನ ಜಯಂತೀ ಎಂದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿದೆ. ಇದು ಸರ್ವಪಾಪಪರಿಹಾರಕ, ಅಚಲಾವ್ರತಕ್ಕೆ ರಥಸಪ್ತಮೀ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ವ್ರತ. ಆ ದಿನ ಚಿನ್ನದ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಚಿನ್ನದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ಚಿನ್ನದ ರಥದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸುವರ್ಣದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭಾಸ್ಕರ ಸಪ್ತಮೀ, ಈ ದಿನ ಅರುಣೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲಚಿಯ ಏಳು ಏಳು ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಪುತ್ರದಾಯಕ ವ್ರತವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವತಃ ಸೂರ್ಯನೇ - ಹೇಳಿದ ಮಾತಿದು - ಯಾವನು ಮಾಘಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ನನ್ನ ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದಲೇ ಅವನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ದಿನ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಮರುದಿನ ಜ್ಞಾನಿಗೆ, ಮೊಸರು, ಅನ್ನ, ಹಾಲು ಮತ್ತು ಖೀರುಗಳಿಂದ ಊಟಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಅರ್ಕಪುಟ ವ್ರತ

ಫಾಲ್ಗುನ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯದಿನ ಅರ್ಕಪುಟವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಕ (ಎಕ್ಕ)ದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಕ (ಸೂರ್ಯನ) ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರ್ಕದ ಎಲೆಗಳನ್ನೇ ತಿಂದು 'ಅರ್ಕ ಅರ್ಕ ಅರ್ಕ' ಎಂದೇ ಆ ದಿನ ಜಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ಅರ್ಕಪುಟ ವ್ರತವು ಧನ, ಪುತ್ರಪ್ರದದ ವ್ರತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆಗಿದೆ. ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಇದನ್ನೇ ಯಜ್ಞವ್ರತವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಪ್ತಮೀ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯು ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಂದು ತಿಳಿ, ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅಷ್ಟಮಿಗಳ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತಗಳ ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಸನಾತನರು ನಾರದರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನಾರದರೇ, ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಭವಾನೀವ್ರತವು ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ದಿನ ನೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ಭವಾನಿಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಜಗದಂಬೆಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಅಶೋಕ ಪುಷ್ಪದ ಮೊಗ್ಗನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದೂ ವಿಧಿಯಿದೆ. ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಅಶೋಕದ ಎಂಟು ಮೊಗ್ಗಗಳನ್ನು ತಿಂದವರು ಶೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ದೇವಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಹಾಷ್ಟಮೀ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮೀ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಅಪರಾಜಿತಾದೇವಿಯನ್ನು ಜಟಾಮಾಂಸಿ ಮತ್ತು ಲಾವಂಚಗಳ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಗಂಧ ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದೇವಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮರುದಿನ ನವಮಿ ಪಾರಣೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಕುಮಾರಿಯರಿಗೆ ದೇವಿಯ ಸಕ್ಕರೆಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ದಿವ್ಯಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಂದಿತನಾಗಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವನು ಗಂಧರ್ವ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಜೊತೆಗೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆಷಾಢ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಅರಿಶಿನದಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಅಂತಹ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ದೇವಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಶುದ್ಧ ಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಕರ್ಪೂರ ಮತ್ತು ಗಂಧದ ಲೇಪವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಶರ್ಕರಾಯುಕ್ತವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಆಚಮನ ಮುಂತಾದ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ತಾನೂ ಮೌನವಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವಿಯ ಲೋಕವನ್ನೇ

ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ದೇವಿಗೆ ಕ್ಷೀರದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಮರು ದಿವಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ವ್ರತ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ರತವಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತ

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ದಶಾ ಫಲ ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. (ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗೆ ಮಾಸ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮೀ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೆ ಮಾಸ ಗಣನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇದು ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯಾಗುತ್ತದೆ). ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹತ್ತು ತುಳಸಿ ದಳಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು (೧) ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ (೨) ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ (೩) ಅನಂತಾಯ ನಮಃ (೪) ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ (೫) ಗರುಡಧ್ವಜಾಯ ನಮಃ (೬) ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ (೭) ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ (೮) ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ (೯) ಹರಯೇ ನಮಃ (೧೦) ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ಎಂಬ ಹತ್ತು ನಾಮಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹತ್ತುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನೂರ ಎಂಟು ಬಾರಿ ಚರುಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೋಮದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಚಿನ್ನ, ತಾಮ್ರ, ಅಥವಾ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ತುಲಸೀದಲ ಸಹಿತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕರು ಮತ್ತು ಹಸುವನ್ನು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹತ್ತುದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹತ್ತು ಪೂರಿಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಬೇಕು. ಆ ಪೂರಿಗಳನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ತಾನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹತ್ತನೆಯ ದಿನ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಶಯ್ಯಾ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸುವರ್ಣಮಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ವ್ರತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಹತ್ತು ಪೂರಿಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಅಷ್ಟಮೀ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಇದೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯು. ಇದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ನಾಶಕ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಕೇವಲ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಭಕ್ತನು ನದೀ ತಟಾಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಲ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದರ ಒಳಗಡೆ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಂಡಲ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ತಾಮ್ರ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಒಳಗೆ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು

ವಾದ್ಯಘೋಷ ಸ್ತೋತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೃದಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕಲಶದ ಸುತ್ತಲೂ ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇವಕಿ, ವಾಸುದೇವ, ಯಶೋದಾ, ನಂದಿ ವ್ರಜ, ಗೋಪ ಸಮೂಹ, ಗೋಪಿಕಾ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ಗೋಪ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನಂತರ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಪರಾಧ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ, ಶುದ್ಧ ಜಲ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪುನಃ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಶ್ರೀ ಹರಿಭಕ್ತನು, ಜೀರಿಗೆ (ಓಮ) ಶುಂಠಿ, ಕಲ್ಲು, ಸಕ್ಕರೆ, ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ, ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತ ಆರತಿ ಮಾಡಿ, ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು . ಅನಂತರ ದೇವ ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಬಳಿ ಪುನಃ ಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ, ವ್ರತನಿಷ್ಠನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಪೌರಾಣಿಕ ಸ್ತೋತ್ರ ಪಾಠ, ಗೀತವಾದ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಉಳಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಜಾಗರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ, ಅನಂತರ ಭಗವಂತನ ಸುವರ್ಣಮಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸುವರ್ಣ, ಹಸು, ಭೂಮಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಚಾರ್ಯನನ್ನೂ ಕಳಿಹಿಸಿ, ತಾನೂ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ನೇಹಿತರು ಮತ್ತು ಸೇವಕರ ಜತೆಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಉತ್ತಮ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವ್ರತವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ರಾಧಾ ವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ರಾಧಾ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ರಾಧಾ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರಾಧಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಏಕಭುಕ್ತದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಮರುದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ರಾಧಾಷ್ಟಮಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತನು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಲೀಲೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು, ಗೋಕುಲ ವ್ರಜಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ರಾಧೆಯ ಅನುಚರರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಇದೇ ದಿನ ದೂರ್ವಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತ ಗರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಮೊಸರು,

ಅಕ್ಷತೆ, ಫಲ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂಜೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಫಲ, ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ತಾನೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಈ ದೂರ್ವಾಷ್ಟಮಿಯು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪುಣ್ಯದಾಯಕ ಮತ್ತು ಪಾಪನಾಶಕ ವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವಶ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ರತ. ನಾರದನೇ, ಈ ಅಷ್ಟಮಿಯು ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರ ದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು 'ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಅಷ್ಟಮೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವಪಾಪನಾಶಕ ವಾದ ಆ ದಿನದಅಷ್ಟಮಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಹದಿನಾರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಆ ವ್ರತಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರಿಷ್ಯೇಽಹಂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ವ್ರತಂ ತೇ ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಃ ।
ತದವಿಘ್ನೇನ ಮೇ ಯಾತು ಸಮಾಪ್ತಿಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದತಃ ॥

ನಾ.ಪೂ. ೧೧೭-೫೫

"ದೇವಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸೇವಾತತ್ಪರನಾಗಿ ಈ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಈ ವ್ರತವು ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಲಿ" ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಎಳೆ ಮತ್ತು ಗಂಟುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ವ್ರತ ಮಾಡುವವನು ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಶ್ವಿನ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮಿಯವರೆಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅನಂತರ ಉದ್ಯಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಲಶ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ, ದೀಪವನ್ನು ಉರಿಸಬೇಕು, ಅನಂತರ ತೋಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ದಾರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಲಶದ ಬುಡದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಾಲ್ಕು ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರದಿಂದ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಖಂಡಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಚಂದ್ರಮಂಡಲಾಂತರ್ಗತಳಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅನಂತರ ದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಚೂರ್ಣ, ಅರಗು, ಕಾಡಿಗೆ, ಮೊದಲಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬಿಲ್ವ, ಕಮಲ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರಪಾಯಸದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ನವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸಮಿಧ ಮತ್ತು ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ರೋಗ ಪರಿಹಾರದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಮಹಾರುದ್ರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿಯೂ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಂದನ, ತಾಲಪತ್ರ, ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ, ಅಕ್ಷತ, ಗರಿಕೆ, ಕೆಂಪುದಾರ, ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಮತ್ತೂ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಸ ಮೊರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಮೊರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥವೂ ಹದಿನಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು, ಅನಂತರ ವ್ರತಕರ್ತನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಮೇಲಿನ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವ ಸಂಭೂತಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚಂದ್ರ ಸಹೋದರಾ ।
ವ್ರತೇನಾನೇನ ಸಂತುಷ್ಟಾ ಭವತಾದ್ವಿಷ್ಣು ವಲ್ಲಭಾ ॥

ನಾ.ಪೂ.೧೧೭-೭೦-೭೧

ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಚಂದ್ರನ ಸಹೋದರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಲಿ'' ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಹದಿನಾರು ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೀಳ್ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ವ್ರತದ ನಿಯಮವನ್ನು ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರರು, ಸಹೋದರರು ಬಂಧುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಈ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಅನಂತರ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಮಹಾಷ್ಟಮೀ

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯು 'ಮಹಾಷ್ಟಮಿ'. ಆ ದಿನ ಎಲ್ಲ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಹುಕಾಲ ಆನಂದ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಕರ್ಕಅಷ್ಟಮಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಗುಣ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರ ಸುಖವನ್ನೂ ಬಯಸುವವನು ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಗೋಪಾಷ್ಟಮೀ

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೋಪಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಗೋಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಗೋಗ್ರಾಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಗೋವುಗಳ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆದು ಗೋದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವು ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯು ಅನಘಾಷ್ಟಮಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನಘ ಮತ್ತು ಅನಘಾ ಎಂಬ ಪತಿಪತ್ನಿಯರಾದ ದೇವತೆಗಳ ದರ್ಭಮಯವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸಿದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ಜೋಡಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಪುರುಷರು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯದಿನ ಕಾಲಭೈರವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜಾಗರಣಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ 'ಅಷ್ಟಕಾ' ಎಂಬ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂತತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ, ಮಾಘಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯದಿನ ಅಭೀಷ್ಟ ದಾಯಕಳಾದ ಭದ್ರಕಾಳಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಂತತಿಯ ವಿಚ್ಛೇದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿ

ಮಾಘಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿ ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿ, ಆ ದಿನ ಭೀಷ್ಮ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಫಾಲ್ಗುನ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ವ್ರತಪರಾಯಣನಾದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಅಭೀಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಭೀಮಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಫಾಲ್ಗುನ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿದಿನ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಮಾಸಗಳ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟಮೀ ದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ಪೂಜೆಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನು ಎಲ್ಲ ಮನೋಽಭಿಲಾಷೆಯನ್ನುಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ನವಮೀತಿಥಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತ ತಿಥಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆ

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಈಗ ನಾನು ನವಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿ ರಾಮನವಮಿ, ಆ ದಿನ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು, ಅಶಕ್ತನಾದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರಾಮ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಗೋವು, ಭೂಮಿ, ತಿಲ, ಸುವರ್ಣ ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನವಮೀವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ನವಮಿಯ ದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಂಡಿಪೂಜೆ ಮಾಡಿದವನು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲನವಮಿಯದಿನ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನು ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು,

ಅವರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಾರ್ಗಶಿರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಭತ್ತದ ಅಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಹಾಲನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ಉಮಾವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ನಾರದನೇ, ಆಷಾಢಮಾಸದ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ನವಮಿಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಐರಾವತದ ಮೇಲೆ ಆರೂಢಳಾದ ಶುಕ್ಲವರ್ಣದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವವನು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದಿವ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳ ನವಮೀಯ ದಿನ ಕುಮಾರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನಾನಾವಿಧ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಚಂಡಿಕೆಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು, ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವವನು ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ದೇವಿಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯ ದಿನ ನಂದಾನವಮಿ, ಆ ದಿನ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದು, ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯು 'ಅಕ್ಷಯನವಮಿ' ಆ ದಿನ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಕೊಟ್ಟು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಅಕ್ಷಯ ನವಮಿಯದಿನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಜಪ, ದಾನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜಾ ಹೋಮ, ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯು ನಂದಿನೀನವಮಿ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಜಗದಂಬೆಯ ಪೂಜೆಮಾಡುವವನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮೀದಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಭೋಜನ. ಮಹಾ ಮಾಯಾ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ, ಇವೆರಡು ವಾಜಪೇಯ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಮಾಘ ಶುಕ್ಲನವಮೀ ದಿನ ಆನಂದದಾಯಕವಾದ 'ಮಹಾನಂದಾ ನವಮೀ' ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಉಪವಾಸ ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತವೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯು ಆನಂದಾನವಮಿಯು. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ 'ಆನಂದಾ' ದೇವಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಯಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ದಶಮೀ ವ್ರತಗಳ ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆ

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವ ದಶಮೀ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಈಗ ಕೇಳು, ಚೈತ್ರ, ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಫಲ, ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮರಾಜನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವ್ರತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ

ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಮ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ಸುವಾಸನೆಯ ಹೂವುಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ದಶಹರಾವ್ರತ

ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಜಹ್ನು ಪುತ್ರಿಯಾದ ಗಂಗೆಯು ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಾ ದಿನ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ದಿನವು ಪರಮಪುಣ್ಯದಾಯಕ ವಾಗಿದೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಹಸ್ತಾನಕ್ಷತ್ರ ಬುಧವಾರ, ದಶಮಿಾ ಶುಭಕರಣ, ಆನಂದಯೋಗ (ವ್ಯತೀಪಾತ) ಕನ್ಯಾರಾಶಿಯ ಚಂದ್ರಮತ್ತು ವೃಷಭರಾಶಿಯ ಸೂರ್ಯ ಈ ಹತ್ತರ ಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ದಶಹರಾ ವ್ರತ, ಇದು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕ, ಈ ದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಮನು ಮುಂತಾದ ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರ ದಿನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ದಾನ ಮತ್ತುಹೋಮಗಳು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯು ಸಮಸ್ತ ಆಶೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ದಿನ. ಆ ದಿನ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶಂಕರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನ ವ್ರತ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ, ಜಪ, ಸುವರ್ಣದಾನ, ಗೋವು ಮುಂತಾದ್ದರ ದಾನ ಎಲ್ಲವೂ ಪಾಪನಾಶಕ.

ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ, ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲದಶಮಿಾ 'ದಶಹರಾವ್ರತ'ದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ದೇವತಾ, ಋಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಕೊಟ್ಟು, ಅನಂತರ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ದಶಾವತಾರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ, ನರಸಿಂಹ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ, ವಾಮನ, ಪರಶುರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಬುದ್ಧ, ಕಲ್ಕಿ ಈ ಹತ್ತು ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನು ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮುಂದೆ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ವಿಜಯದಶಮಿ

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲದಶಮಿಯನ್ನು 'ವಿಜಯದಶಮಿಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಗಣೆಯ ನಾಲ್ಕು ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಗಣಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿರುವ ಮುಚ್ಚಳವಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿದ ಭತ್ತ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಒಗೆದಿರುವ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಂದೆ,

ತಾಯಿ, ಸಹೋದರರು, ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಸೇವಕ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಆ ಧಾನ್ಯದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾರದನೇ, ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀ-ಸಾರ್ವಭೌಮವ್ರತ'. ಆ ದಿನ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಅಥವಾ ಊರಿನ ಹೊರಗೆ ಯಾಜ್ಞಿಕರ ಮೂಲಕ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಬಲಿ ಕೊಡಬೇಕು, ಸಗಣಿ ಸಾರಿಸಿದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟದಲ ಕಮಲವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗಣೇಶಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀ ದಿನ ಆರೋಗ್ಯ ವ್ರತ, ಆ ದಿನ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ತಾನು ಆ ದಿನ ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಮಾನವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮರಾಜನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯ ದಿನ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕ್ರತು, ದಕ್ಷ, ವಸು, ಸತ್ಯ, ಕಾಲ, ಕಾಮ, ಮುನಿ ಗುರು ವಿಪ್ರ ರಾಮ ಇವರೇ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳ ದರ್ಭ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕುಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು, ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಲಿ, ಗುರುವಿಗಾಗಲೀ ಕೊಡಬೇಕು, ಏಕಸಮಯ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಈ ವ್ರತ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಭೋಗಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದನೇ, ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀ ದಿನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಅಂಗೀರಸ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಹತ್ತುದೇವತೆಗಳ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಗಂಧಾದಿ ಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆತ್ಮಾ, ಆಯು, ಮನ, ದಕ್ಷ, ಮದ, ಪ್ರಾಣ, ಬರ್ಹಿಷ್ಮಾನ್, ಗವಿಷ್ಠ, ದತ್ತ, ಸತ್ಯ ಇವರೇ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಅಂಗೀರಸರು, ಪೂಜಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಯಮರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಮ, ಧರ್ಮರಾಜ, ಮೃತ್ಯು, ಅಂತಕ, ವೈವಸ್ವತ, ಕಾಲ, ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯ, ಔದುಂಬರ, ದಧ್ನ, ನೀಲ, ಪರಮೇಷ್ಠಿ, ವೃಕೋದರ, ಚಿತ್ರ, ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ ಇವರೇ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಯಮರು, ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಇವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕುಶ, ತಿಲಸಹಿತವಾದ ಜಲದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಮೂರು ಮೂರು ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಾಮ್ರದ

ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಚಂದನ, ಎಳ್ಳು, ಅಕ್ಷತೆ, ಜವೆಗೋದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು.

ಏಹಿ ಸೂರ್ಯ ಸಹಸ್ರಾಂಶೋ ತೇಜೋರಾಶೇ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾದತ್ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಮನುಕಂಪಯ ॥

ನಾ.ಪೂ. ೧೧೯-೬೩

''ಸಾವಿರಾರು ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸುಶೋಭಿತನಾದ ತೇಜೋರಾಶಿಯಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವ! ದಯವಿಟ್ಟು ಬಾ, ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿನ್ನವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ.'' ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದವನಿಗೆ ಧರ್ಮರಾಜನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನ, ಪುತ್ರ, ಮೊದಲಾದ ದೇವದುರ್ಲಭ ಭೋಗಗಳೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ದೇಹಾವಸಾನದ ನಂತರ ಆ ಭಕ್ತನು ಉತ್ತಮ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಏಕಾದಶಿ ವ್ರತವಿಧಿ ಮಹಿಮೆ, ದಶಮ್ಯಾದಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳು

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನಾರದ ಮುನಿಯೇ, ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಮಾನವನು ನಿರಾಹಾರನಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಉಪವಾಸ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಉಪಚಾರ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ಸ್ತೋತ್ರಪಾಠ, ದಂಡವತ್ ಪ್ರಣಾಮ, ಮಧುರ ಸ್ವರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜಯ ಜಯಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ವಿಷ್ಣುಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಕಾಮದಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದಶಮೀ ಏಕಾದಶಿ ದ್ವಾದಶಿ ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಯಮದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಏಕಾದಶಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸದ ಅನಂತರ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸನಾತನನಾದ ವಿಷ್ಣು ನಾಮಕ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭೂಸುರರ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ವೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ವರೂಥಿನೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ವೈಶಾಖ ಮಧುಸೂದನನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸುವರ್ಣ, ಧಾನ್ಯ, ಅನ್ನ, ಧೇನುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ವರೂಥಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ವಿಷ್ಣು ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಮೋಹಿನೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ಸ್ನಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪುರುಷಪೋತ್ತಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಕೃಷ್ಣ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಅಪರಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ನಿಯಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶೀ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉತ್ತಮರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ನಿರ್ಜಲಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಆ ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಮರುದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯದವರೆಗೆ ನಿರ್ಜಲ ನಿರಾಹಾರ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಮಾಡಿ ವಿವಿಧ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಹೃಷೀಕೇಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಯೋಗ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವು ೨೪ ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸಗಳ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಯೋಗಿನೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕಾನಂತರದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳ ಫಲವೂ ಬರುತ್ತದೆ, ಭಕ್ತನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಆನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುನಿಯೇ, ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯು ಪ್ರಥಮೈಕಾದಶೀ, ಶಯನೀ ಏಕಾದಶೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಸುಂದರವಾದ ಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಮೆಯು ಚಿನ್ನ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ಪರಮಸುಂದರ ವಾಗಿರಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಗಳಿರಬೇಕು. ಪೀತಾಂಬರ ವನ್ನುಟ್ಟಿರುವ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಂಚದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ. ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಜಲಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತದ ಹದಿನಾರು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಪಾದ್ಯದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ನೀರಾಜನ (ಮಂಗಳಾರತಿ) ದವರೆಗೆ ಹದಿನಾರು ಉಪಚಾರ ಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಸುಪ್ತೇ ತ್ವಯಿ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಗತ್ ಸುಪ್ತಂ ಭವೇದಿದಂ ।
ವಿಬುದ್ಧೇ ತ್ವಯಿ ಬುದ್ಧಂ ಚ ಜಗತ್ ಸರ್ವಂ ಚರಾಚರಂ ॥

ನಾ. ಪೂರ್ವ ೧೨೦ -೨೩

''ಜಗನ್ನಾಥ ನಾರಾಯಣ, ನೀನು ಶಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಶಯನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನೀನು ಎಚ್ಚತ್ತಾಗ ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.'' ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನಂತರ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ

ದ್ವಾದಶಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಭಗವಂತನಾದ ಶೇಷಶಾಯಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ತಾನೂ ಮೌನವಾಗಿ ಭೋಜನಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಶಯನೀ ಏಕಾದಶಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಶ್ರಾವಣ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಕಾಮಿಕಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ನಿಯಮಪೂರ್ವಕ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಷೋಡಶೋಪಚರಾಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಧರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನ ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರಧಾನಗಳ ಅನಂತರ ತಾನೂ ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಇಹಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಕೈಗೂಡುವುದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಪುತ್ರದಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶೀ ನಿಯಮದಿಂದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರದಿಂದ ಜನಾರ್ದನನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸದಾಚಾರಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವರು. ಮುಂದೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣ ಏಕಾದಶಿಯು 'ಅಜಾ'. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮರು ದಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಉಪೇಂದ್ರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಅಜಾ ಏಕಾದಶಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉತ್ತಮ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ, 'ಪದ್ಮಾ ಏಕಾದಶಿ'. ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ನಿತ್ಯಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಘಟವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಜಲಾಶಯದ ಹತ್ತಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದು ಎಡಮಗ್ಗುಲಾಗಿ ಮಲಗಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ದ್ವಾದಶೀ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ವಾಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಪದ್ಮಾ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಶ್ವಯುಜ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಇಂದಿರಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ (ಶ್ರಾದ್ಧ ಸಂಕಲ್ಪ)ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶೀ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ತಾನೂ ಭೋಜನಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಇಂದಿರಾವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಭೀಷ್ಟ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ತಾನೂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯು 'ಪಾಶಾಂಕುಶಾ' ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು, ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾಶಾಂಕುಶಾ ಏಕಾದಶೀಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದನೇ, 'ರಮಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಕಾರ್ತಿಕ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಕಾಲಕೇಶಿದಾನವನ ವಧೆಮಾಡಿದ ದೇವ ದೇವನಾದ ಕೇಶವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿಯ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಇವೇ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಫಲಗಳು. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯು 'ಪ್ರಬೋಧಿನೀ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ, ಉತ್ಸವಗಳಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಕಬ್ಬು, ದಾಳಿಂಬೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ನಿತ್ಯಾಹಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಮಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೇಷ್ಠಭೋಗಾನುಭವ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇವುಗಳೇ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಫಲಗಳು. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಉತ್ಪನ್ನಾ, ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶೀದಿನ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜಾ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ, ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನ, ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವದು, ತಾನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಭೋಜನಮಾಡುವುದು, ಎಂಬ ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವನು ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮೋಕ್ಷದಾ ಏಕಾದಶಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶೀ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವಿಶ್ವರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಪುಷ್ಯಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯು ಸಫಲಾ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶೀ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎಲ್ಲ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ, ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಾನುಭವ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಇದರ ಫಲ, ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯು ಪುತ್ರದಾ ಆಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ, ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಅರ್ಘ್ಯಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಚಕ್ರಧಾರಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ, ವಿಪ್ರಭೋಜನ, ದಕ್ಷಿಣಾ ಪ್ರದಾನ, ಇಷ್ಟ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಸ್ವಯಂ ಶೇಷಾನ್ನ

ಭೋಜನ. ಈ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಇಹದಲ್ಲಿ ಹರಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಕಲ ಭೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಪರದಲ್ಲಿ ಹರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಷಟ್ ತಿಲಾ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ತಿಲಸ್ನಾನ, ತಿಲದಾನ, ತಿಲತರ್ಪಣ, ತಿಲಹೋಮ, ತಿಲಭೋಜನ, ತಿಲಪೂಜನ ಎಂಬ ಆರು ತಿಲವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ವೈಕುಂಠನ ಪೂಜೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ, ದಕ್ಷಿಣಾದಾನ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರಸ್ಥಾನ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಸಾದ ಭೋಜನ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸುಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರು 'ಜಯಾ' ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿ - ಪರಮ ಪುರುಷ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ದ್ವಿಜ ಭೋಜನ, ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನ, ದ್ವಿಜ ಪ್ರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಅನ್ನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತನ್ನ ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ತಾನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೇಶವನಿಗೆ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೂ ಇಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸುಖ ಭೋಗಗಳು, ಪರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಫಲವು. ಫಾಲ್ಗುನ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶಿ 'ವಿಜಯಾ'. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಯೋಗೀಶ್ವರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಮೌನವಾಗಿ ಶೇಷಾನ್ನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಭೀಷ್ಟ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ದೇಹಾಂತದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಫಾಲ್ಗುನ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆಮಲಕೀ ಏಕಾದಶೀಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎಲ್ಲ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಫಾಲ್ಗುನ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಮಲಕೀ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚೈತ್ರ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ 'ಪಾಪಮೋಚನೀ' ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ, ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ ಪೂಜೆ, ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಭೋಜನ, ದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನೂ ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವನು ಈ ರೀತಿ 'ಪಾಪಮೋಚನೀ' ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಈ ರೀತಿ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಎರಡು ಏಕಾದಶಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಉತ್ತಮವ್ರತ, ಸಮಸ್ತ, ಪಾಪನಾಶಕ, ಆದುದರಿಂದ ಇದರ ಫಲವನ್ನು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದಶಮಿ,

ಏಕಾದಶಿ, ದ್ವಾದಶಿ ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳನ್ನು ದಿನ ತ್ರಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ದಶಮಿ ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬಾರದು. ದಶಮೀ ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಎರಡು ಬಾರಿಯೂ ಭೋಜನವು ವರ್ಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಥ ತೇ ನಿಯಮಾನ್ ವಚ್ಮಿ ವ್ರತೇ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ದಿನತ್ರಯೇ ।
ಕಾಂಸ್ಯಂ ಮಾಂಸಂ ಮಸೂರಾನ್ನಂ ಚಣಕಾನ್ ಕೋದ್ರವಾಂಸ್ತಥಾ ॥
ಶಾಕಂ ಮಧು ಪರಾನ್ನಂ ಚ ಪುನರ್ಭೋಜನ ಮೈಥುನೇ ।
ದಶಮ್ಯಾಂ ದಶವಸ್ತೂನಿ ವರ್ಜಯೇದ್ವೈಷ್ಣವಃ ಸದಾ ॥
ದ್ಯೂತಂ ಕ್ರೀಡಾಂ ಚ ನಿದ್ರಾಂ ಚ ತಾಂಬೂಲಂ ದಂತಧಾವನಂ ।
ಪರಾಪವಾದಂ ಪೈಶುನ್ಯಂ ಸ್ತೇಯಂ ಹಿಂಸಾಂ ತಥಾ ರತಿಂ ॥
ಕೋಪಂ ಹ್ಯನೃತವಾಕ್ಯಂ ಚ ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ ।
ಕಾಂಸ್ಯಂ ಮಾಂಸಂ ಸುರಾಂ ಕ್ಷೌದ್ರಂ ತೈಲಂ ವಿತಥ ಭಾಷಣಂ ॥
ವ್ಯಾಯಾಮಂ ಚ ಪ್ರವಾಸಂ ಚ ಪುನರ್ಭೋಜನ ಮೈಥುನೇ ।
ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಸೂರೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ದ್ವಾದಶ ತ್ಯಜೇತ್ ॥
ನಾ.ಪೂರ್ವ ೧೨೦-೮೬-೯೦

ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು, ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆ, ಮಾಂಸ, ಚನ್ನಂಗಿಬೇಳೆ, ಕಡಲೆ, ಹಾರಕ ಸೊಪ್ಪು, ಜೇನು, ಪರಾನ್ನ, ಪುನರ್ಭೋಜನ (ಎರಡು ಬಾರಿ ಊಟ ಮಾಡುವುದು) ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಈ ಹತ್ತು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಾದ ಏಕಾದಶೀ ಪರಾಯಣರಾದ ಭಕ್ತರು ಬಿಡಬೇಕು. ಜೂಜು, ನಿದ್ದೆ, ತಾಂಬೂಲ, ದಂತಕಾಷ್ಠ, ಪರನಿಂದೆ, ಚಾಡಿಹೇಳುವುದು, ಕಳ್ಳತನ, ಹಿಂಸೆ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಸಿಟ್ಟು, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವದು. ಈ ಹನ್ನೊಂದನ್ನು ಏಕಾದಶಿ ದಿವಸ ಬಿಡಬೇಕು. ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆ, ಮಾಂಸ, ಮದ್ಯ, ಜೇನು, ಎಣ್ಣೆ, ಸುಳ್ಳು ವ್ಯಾಯಾಮ, ಪ್ರವಾಸ, ಪುನರ್ಭೋಜನ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಸ್ಪರ್ಶ, ಚನ್ನಂಗಿಬೇಳೆ, ಈ ಹನ್ನೆರಡನ್ನು ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಬಿಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಾರದನೇ, ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಶಕ್ತನಾದವನು ಏಕಾದಶಿ ದಿನ ನಿರ್ಜಲ ಶುದ್ಧ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅತ್ಯಂತ ಅಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿ ಏನನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು.ಈ ದಿನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಯಾಚಿತ (ಬೇಡದೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಸ್ತುಗಳು) ವಸ್ತುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸರ್ವಥಾ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು. (ಇದು ನಿತ್ಯ ವ್ರತವು).

ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತವು ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆ ಎಂಟು ಮಹಾ ದ್ವಾದಶೀಗಳು

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಪಾಪ ರಹಿತನಾದ ನಾರದನೇ, ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಈ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪಾಲನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನ ಮದನ ವ್ರತವಿದೆ. ಹೊಸದಾದ ತೂತಿಲ್ಲದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕ ಫಲಗಳು, ಕಬ್ಬಿನ ಕೋಲುಗಳೆರಡು, ಎರಡು ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಇರಬೇಕು. ಬಿಳಿಯ ಗಂಧವನ್ನು ಕಲಶಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಬೇಕು. ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಭಕ್ಷ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಆ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಬೆಲ್ಲ ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮಾಂತರ್ಗತ ಅಚ್ಯುತನನ್ನು ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ ದ್ವಾದಶೀ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದ್ವಿಜನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ವಿದ್ವಾಂಸರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಈ ರೀತಿ ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೂ ಪ್ರತಿ ದ್ವಾದಶೀದಿನ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಘೃತಧೇನು ಸಹಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಯ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣದ ಕಾಮಾಂತರ್ಗತ ಅಚ್ಯುತ ಪ್ರತಿಮೆ, ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಬಿಳಿ ಗೋವು ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ದಾನ ಮಾಡುವಾಗ 'ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಮದನ ದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಇದೇ ತಿಥಿಯನ್ನು 'ಭರ್ತೃ ದ್ವಾದಶೀ' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ವ್ರತ ಮಾಡುವವನು ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಂಗಲಗೀತ, ವಾದ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಶಯ್ಯಾ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು, ಈ ರೀತಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನ ದಾಂಪತ್ಯ ಸುಖವು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ವರೆಗೆ ಇಹಪರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವೈಶಾಖ ಮಾಧವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಸಿಹಿ ಸಿಹಿಯಾದ ಕಜ್ಜಾಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ನೀರುತುಂಬಿದ ಕೊಡ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದ್ವಿಜನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನಾದ ಮಾಧವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದ್ವಿಜನಿಗೆ ಕಜ್ಜಾಯ ತುಂಬಿದ ಗಿಂಡಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ

ಭೋಗ ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಬೆತ್ತ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಉಂಗುರ, ಜಲಪಾತ್ರ ಈ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನಕೊಡಬೇಕು. 'ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಲಿ' ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ದಾನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಭಗವತ್ಪರಾಯಣನಾದ ವ್ರತನಿಷ್ಠನು ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಧರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಮೊಸರು ಅನ್ನ ಊಟ ಮಾಡಿಸಿ, ಬೆಳ್ಳಿ ರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು - 'ನನ್ನ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಂತ ಶ್ರೀಧರ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ' ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ವ್ರತನಿಷ್ಠನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ವಾಮನ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಎದುರು ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಕ್ಷೀರಪಾಯಸ (ಹಾಲುಪಾಯಸ) ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಎದುರು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸುವರ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ. ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಪದ್ಮನಾಭನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ 'ಗೋವತ್ಸ ದ್ವಾದಶೀ' ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಕರುವಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಹಸುವಿನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಸುಗಂಧಯುಕ್ತವಾದ ಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವು, ಅಕ್ಷತೆ, ಎಳ್ಳುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ಹಸುವಿನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತೇ । ಸುರಾಸುರನಮಸ್ಕೃತೇ ।
ಸರ್ವದೇವಮಯೇ ದೇವಿ ಸರ್ವ ದೇವೈರಲಂಕೃತೇ ॥
ಮಾತರ್ಮಾತರ್ಗವಾಂ ಮಾತರ್ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಾರ.ಪೂ. ೧೨೧-೩೦-೩೧

''ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಳಾದ, ದೇವ-ಅಸುರ ನಮಸ್ಕೃತಳಾದ, ಸರ್ವದೇವ ಸನ್ನಿಧಾನಯುಕ್ತಳಾದ ದೇವಿ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಅಮ್ಮಾ ಗೋಮಾತೆ, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಉದ್ದು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಡೆಯನ್ನು, ತನ್ನ ವೈಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಹತ್ತು, ಐದು ಅಥವಾ ಒಂದನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಸುರಭೇ ತ್ವಂ ಜಗನ್ಮಾತಃ ನಿತ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಪದೇ ಸ್ಥಿತಾ ।
ಸರ್ವದೇವ ಮಯೀ ಗ್ರಾಸಂ ಮಯಾ ದತ್ತಮಿಮಂ ಗ್ರಸ ॥

ಸರ್ವದೇವಮಯೇ ದೇವಿ ಸರ್ವದೇವೈರಲಂಕೃತೇ ।
ಮಾತರ್ಮಮಾಭಿಲಷಿತಂ ಸಫಲಂ ಕುರು ನಂದಿನಿ ॥

ನಾ.ಪೂರ್ವ. ೧೨೧-೩೨-೩೪

ಸುರಭಿ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ತಾಯಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಭಗವಂತನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತೀಯೇ, ಸರ್ವದೇವಮಯಿಯಾದ ದೇವಿ! ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ದೇವೀ! ನೀನು ಸರ್ವದೇವಸ್ವರೂಪಳಾಗಿದ್ದೀ. ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತೆ ನಂದಿನಿ! ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು.'' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹಸುವಿನ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಗಂಧ ಮುಂತಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ದಾಮೋದರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನ ಎದುರು ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಪಕ್ವಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕೊಡಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಪೂಜಿಸಿ ಅಡಿಕೆ, ಲಡ್ಡು ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಜತೆಗೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸಾಧ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮನೋಭವಸ್ತಥಾ ಪ್ರಾಣೋ ನರೋಽಪಾನಶ್ಚ ವೀರ್ಯವಾನ್ ।
ಚಿತಿರ್ಹಯೋ ನಯಶ್ಚೈವ ಹಂಸೋ ನಾರಾಯಣಸ್ತಥಾ ॥

ವಿಭುಶ್ಚಾಪಿ ಪ್ರಭುಶ್ಚೈವ ಸಾಧ್ಯಾ ದ್ವಾದಶ ಕೀರ್ತಿತಾಃ ॥

ನಾ.ಪೂರ್ವ ೧೨೧-೫೧-೫೨

ಮನೋಭವ, ಪ್ರಾಣ, ನರ, ಅಪಾನ, ವೀರ್ಯವಾನ್, ಚಿತಿ, ಹಯ, ನಯ, ಹಂಸ, ನಾರಾಯಣ, ವಿಭು, ಪ್ರಭು, ಇವರೇ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಸಾಧ್ಯಗಣಗಳು. ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಆವಾಹನಮಾಡಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು, ಈ ದಿನ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯ ವ್ರತ ಎಂಬ ವ್ರತವೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಜ್ಞಾನಿಯು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಧಾತಾಮಿತ್ರೋಽರ್ಯಮಾ ಪೂಷಾ ಶಕ್ರೋಽಂಶೋ ವರುಣೋ ಭಗಃ ।
ತ್ವಷ್ಟಾ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಸವಿತಾ ವಿಷ್ಣುರ್ದ್ವಾದಶ ಈರಿತಾಃ ॥

ನಾ.ಪು.ಪೂರ್ವ. ೧೨೧-೫೫-೫೬

ಧಾತಾ, ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮಾ, ಪೂಷಾ, ಶಕ್ರ, ಅಂಶ, ವರುಣ, ಭಗ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ಸವಿತಾ, ವಿಷ್ಣು, ಇವರೇ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಆದಿತ್ಯರು. ಪ್ರತಿಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆದಿತ್ಯರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಬೇಕು. ವ್ರತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಬಹುಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ರೋಗವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ವ್ರತದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪುನಃ ಅದೇ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪುನಃ ಅದರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ನಿರಂಜನನಾದ, ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ದಿನ ಅಖಂಡವೆಂಬ ವ್ರತವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ವ್ರತದ ದಿನ ಜನಾರ್ದನನ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿಂಗಳಿನ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ತಾನು ರಾತ್ರಿ ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿರಬೇಕು, ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಸುವರ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸುವಿನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದ್ವಿಜನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರಪಾಯಸದ ಊಟಮಾಡಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸುವರ್ಣಖಂಡಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವ್ರತವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಯಾವನು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸುವರ್ಣಮಯ ವಿಮಾನದಿಂದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ 'ರೂಪವ್ರತವು' ಬರುತ್ತದೆ. ವ್ರತಮಾಡುವವನು ಅದೇ ಹಿಂದಿನ ದಶಮಿಯದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಿಳಿಯ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಣ್ಣದ ಹಸುವಿನ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಸಗಣಿಯಿಂದ ನೂರು ಎಂಟು ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಾಮ್ರ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸುವರ್ಣಮಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಮನೋಹರ ಮಂಗಲಗೀತ, ವಾದ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಪಾಠ ಮತ್ತು ಜಪ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಸಫಲವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಎರಡು ಬನ್ನಿ ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತಿಲಘೃತ ಸಹಿತವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಸಗಣಿಯ ಉಂಡೆಯನ್ನು 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ

ವಾಸುದೇವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ'' ಎಂದು ವಿಷ್ಣು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಮಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನೂರ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೀರಪಾಯಸದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಕಲಶ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥಾ ಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷನಾಗಲೀ, ರೂಪ ಮತ್ತು ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾಘಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯದಿನ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲೆಯನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅದರ ವದನದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಆ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಎರಡು ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ವೇದಜ್ಞನಿಗೆ ಅದನ್ನು ದಾನಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರಪಾಯಸದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ತಾನು ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮನೋಽಭೀಷ್ಟ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸುವರ್ಣಮಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅದನ್ನು ವೇದಜ್ಞನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಾನು ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ತ್ರಿಸ್ಪೃಶಾ, ಉನ್ಮೀಲಿನೀ, ಪಕ್ಷವರ್ಧಿನೀ, ಮಂಜುಲೀ, ಜಯಾ, ವಿಜಯಾ, ಜಯಂತೀ, ಅಪರಾಜಿತಾ, ಇವು ಎಂಟು ದ್ವಾದಶಿಗಳು ಸಮಸ್ತಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕವಾದವುಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಪವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ನಾರದರು ಕೇಳಿದರು, ''ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯರೇ, ಈ ದ್ವಾದಶಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವೇನು? ಅವುಗಳ ಫಲವೇನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಇದಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪುಣ್ಯಪ್ರದತಿಥಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ದಯವಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡಿರಿ.'' ಸೂತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ''ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಸನಾತನರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ತನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಮಹಾಭಾಗವತನಾದ ನಾರದರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಸಹೋದರನೇ, ನೀನು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಶಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ಮಹಾದ್ವಾದಶಿಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಫಲಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾವ ದಿನ ಏಕಾದಶಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಅಂದರೆ ದಿನ ಪೂರ್ತಿ ದ್ವಾದಶೀ ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶಿ ಬಂದರೆ ಆ ದಿನ 'ತ್ರಿಸ್ಪೃಶಾ' ಎಂಬ ದ್ವಾದಶಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದ್ವಾದಶಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಗಳ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಗುತ್ತದೆ, ಯಾವಾಗ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ತಿಥಿಯು ದಶಮಿಯಿಂದ ವಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆಯೋ (ಮತ್ತು ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಪೂರ್ತಿ ಇದ್ದು ಮರುದಿನ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಏಕಾದಶೀ ಇರುತ್ತದೆಯೋ) ಆ ಮೊದಲಿನ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮರುದಿನ ಬರುವ 'ಉನ್ಮೀಲನೀ' ಎಂಬ ಮಹಾದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು,

ಆ ದಿನ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ವಾಸುದೇವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರಾಜಸೂಯಯಾಗಗಳ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಶಮಿಯು ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಮತ್ತು ದ್ವಾದಶಿಯು ವೃದ್ಧಿಯುಕ್ತ ವಾಗಿದೆಯೋ, ಆಗ ಆ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಂಜುಲೀ ಎಂಬ ಮಹಾದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು, ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಭಯಪ್ರದನಾದ ಸಂಕರ್ಷಣ ದೇವನನ್ನು ಆ ದಿನ ಗಂಧಾದ್ಯುಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲದಾಯಕ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ. ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾವಾಗ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಥವಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ವೃದ್ಧಿ ತಿಥಿಯಾಗಿವೆಯೋ ಆ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯು 'ಪಕ್ಷವರ್ದಿನೀ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳದ್ದು. ಮಹಾಫಲದಾಯಕ. ಆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರದ. ಹರಿಪೂಜೆ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪ್ರದ. ಜಗದೀಶ್ವರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಜಯಾ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಅದು ಶತ್ರುವಿನಾಶಕ, ಆ ದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ದ್ವಾದಶೀ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ 'ವಿಜಯಾದ್ವಾದಶೀ'. ಆ ದಿನ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ಸಮಸ್ತಭೋಗ ಪ್ರದ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೌಖ್ಯಪ್ರದ, ಅಂದು ಗದಾಧರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳ ಫಲವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯು ರೋಹಿಣೀ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದರೆ ಅದು ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಜಯಂತೀ, ಆ ದಿವಸ ವಾಮನಪೂಜೆ, ಉಪವಾಸಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ. ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶೀ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅಪರಾಜಿತಾ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ಉಪವಾಸವು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನಾಶಕನೂ, ಜ್ಞಾನಸಮುದ್ರನೂ, ರೋಗ ಶೋಕರಹಿತನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಆ ದಿವಸದ ಉಪವಾಸ ಮರುದಿವಸದ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭೋಜನಗಳ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನವೇ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶೀ ಅನುರಾಧಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಬಂದರೆ ಎರಡು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ದೇವತೆಯು ಒಬ್ಬನೇ ಆದುದರಿಂದ ಎರಡು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶೀ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ, ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶೀ ರೇವತೀ ನಕ್ಷತ್ರ, ಬಂದರೆ ಏಕಾದಶೀ ದ್ವಾದಶೀ ಎರಡೂ ದಿನ ವ್ರತಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಹೊರತು ಇತರ ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಭುಕ್ತದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತವು ಸ್ವಭಾವತಃ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವಾಗಿದೆ, ದ್ವಾದಶೀ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತಗಳು ನಿತ್ಯ ವ್ರತಗಳು, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉದ್ಯಾಪನ ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಜೀವನ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಏಕಾದಶೀ ದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು.

ತ್ರಯೋದಶಿ ವ್ರತಗಳ ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆ

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನಾರದನೇ, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ತ್ರಯೋದಶಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಚೈತ್ರ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಶನಿವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಮಹಾವಾರುಣೀ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಗಂಗಾ

ಸ್ನಾನವು ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಫಲ ಪ್ರದವು. ಚೈತ್ರ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶೀ ಶುಭಯೋಗ, ಶತಭಿಷಾನಕ್ಷತ್ರ, ಮತ್ತು ಶನಿವಾರ ಸೇರಿದರೆ ಮಹಾ ಮಹಾವಾರುಣೀ ಎಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶೀ ದಿನ 'ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಶಮನ ವ್ರತವು' ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ನದೀ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮಂದಾರ 'ಅರ್ಕ' (ಎಕ್ಕ) ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಕಣಗಿಲೆ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಮಂದಾರಾ ಕರವೀರಾರ್ಕಾ ಭವಂತೋ ಭಾಸ್ಕರಾಂಶಕಾಃ ।
ಪೂಜಿತಾ ಮಮ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ನಾಶಯಂತು ನಮೋಽಸ್ತು ವಃ ॥
ನಾ. ಪೂರ್ವ. ೧೨೨-೨೦-೨೧

''ಮಂದಾರವೇ, ಕಣಗಿಲೆಯೇ, ಅರ್ಕವೇ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸೂರ್ಯನ ಅಂಶದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನನ್ನಿಂದ ಪೂಜಿತರಾದ ನೀವು ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರಿ, ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.'' ಈ ರೀತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದೊಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಈ ವೃಕ್ಷಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದವನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿ ದಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಉಮಾ ದೇವಿಯು ಸಿಂಹಾರೂಢಳಾಗಿಯೂ, ಈಶ್ವರನು ವೃಷಭಾರೂಢನಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ನಾರದನ! ಈ ಎರಡು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ದೇವ ಮಂದಿರ, ಗೋಶಾಲೆ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಐದು ದಿವಸ ನಿರಂತರ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಐದು ವರ್ಷ ಪೂಜಿಸಿ ಐದನೆಯ ವರ್ಷ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಎರಡು ಹಸುಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ ಆಎರಡು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ವೇದ ವೇದಾಂಗಜ್ಞಾನಿಯಾದ ದ್ವಿಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪುರುಷ ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿ ದಿನ 'ಗೋ ತ್ರಿರಾತ್ರ ವ್ರತ' ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರ ಚಿನ್ನ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಅಷ್ಟದಲ ಪದ್ಮ ಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆರತಿ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಜಲ ಸಹಿತವಾದ ಘಟ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಮೂರು ದಿನ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಗೋಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಗೋವನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪಂಚಗಾವಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ಮಥ್ಯಮಾನೇ ಮಹೋದಧೌ ।
ತಾಸಾಂ ಮಧ್ಯೇ ತು ಯಾ ನಂದಾ ತಸ್ಯೈ ಧೇನ್ವೈ ನಮೋ ನಮಃ॥
ನಾ.ಪೂರ್ವ ೧೨೨-೩೬-೩

ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ಮಂಥನ ನಡೆದಾಗ ಐದು ಗೋವುಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ನಂದಾ ಎಂಬ ಧೇನುವಿಗೆ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಗೋಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಗೋವನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಗಾವೋ ಮಮಾಗ್ರತಃ ಸಂತು ಗಾವೋ ಮೇ ಸಂತು ಪೃಷ್ಠತಃ ।
ಗಾವೋ ಮೇ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ಸಂತು ಗವಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಸಾಮ್ಯಹಂ ॥
ನಾ.ಪೂರ್ವ ೧೨೨-೩೮

ಗೋವುಗಳು ನನ್ನ ಮುಂದಿರಲಿ, ನನ್ನ ಹಿಂದಿರಲಿ, ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿ, ನಾನು ಗೋವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುವಂತಾಗಲಿ.'' ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧ, ಸಾವಿರಾರು ರಾಜಸೂಯಯಾಗಗಳ ಫಲವು ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿಯಿಂದ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಅಶೋಕ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಿಯಿಂದ ಆ ಅಶೋಕದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ೧೦೮ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹರೇಣ ನಿರ್ಮಿತಃ ಪೂರ್ವಂ ತ್ವಮಶೋಕಃ ಕೃಪಾಲುನಾ ।
ಲೋಕೋಪಕಾರಕರಣಸ್ತತ್ ಪ್ರಸೀದ ಶಿವಪ್ರಿಯ ॥
ನಾ. ಪೂರ್ವ. ೧೨೨-೪೩

ಅಶೋಕ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪರಮದಯಾಲುವಾದ ಶಂಕರನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಲೋಕೋಪಕಾರಿಯಾದ ಶಿವಪ್ರಿಯನಾದ ಅಶೋಕವೇ! ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.'' ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಆ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಾರಿಯು ಎಂದೂ ವೈಧವ್ಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾದಿಗಳ ಜೊತೆಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ಬಹುಳ ತ್ರಯೋದಶೀ ದಿನ ಏಕಭುಕ್ತ ಮಾಡಿ ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಎರಡು ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಪೂಜಿಸಿ 'ಯಮರಾಜನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಮನೆಯ ಹೊರ ಬಾಗಿಲಿನ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಮ ಭಾದೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿ ದಿನ ಮಾನವನು ಏಕಭುಕ್ತ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮೌನಿಯಾಗಿದ್ದು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತ ದಿಂದ (೩೨) ಮೂವತ್ತು ಎರಡು ದೀಪಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದೀಪಗಳನ್ನು ತುಪ್ಪದಿಂದ ಉರಿಸಬೇಕು. ಶಿವನಿಗೆ ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಫಲ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ರುದ್ರ, ಭೀಮ, ನೀಲಕಂಠ ಮತ್ತು ವೇಧಸ್ಸಿಗೆ (ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನಿಗೆ) ನಮಸ್ಕಾರ.

ಕಪರ್ದೀ (ಜಟಾಧಾರಿ) ಸುರೇಶ, ವ್ಯೋಮಕೇಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವೃಷಧ್ವಜ ಸೋಮಸೋಮನಾಥರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ದಿಗಂಬರ, ಭೃಂಗ, ಉಮಾಕಾಂತ. ವರ್ಧೀ (ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವವನಿಗೆ) ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ತಪೋಮಯ ವ್ಯಾಪ್ತ, ಶಿಪಿವಿಷ್ಟ, (ತೇಜಸ್ವಿ) ಶಂಕರ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವ್ಯಾಲಪ್ರಿಯ (ಸರ್ಪ ಭೂಷಣ ಪ್ರಿಯ) ವ್ಯಾಲ (ಸರ್ಪ ಸ್ವರೂಪ) ಮತ್ತು ವ್ಯಾಲಪತಿ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮಹೀಧರ (ಪರ್ವತರೂಪ) ವ್ಯೋಮ (ಆಕಾಶರೂಪ) ಮತ್ತು ಪಶುಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ತ್ರಿಪುರಹಂತಾ, ಸಿಂಹ, ಶಾರ್ದೂಲ, ವೃಷಭರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಿತ, ಮಿತನಾಥ, ಸಿದ್ಧ, ಪರಮೇಷ್ಠೀ, 'ವೇದಗೀತ, ಗುಪ್ತ ಮತ್ತು ವೇದ ಗುಹ್ಯ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೀರ್ಘ, ದೀರ್ಘರೂಪ, ದೀರ್ಘಾರ್ಥ, ಮಹೀಯಾನ್ ಜಗದಾಧಾರ, ವ್ಯೋಮಸ್ವರೂಪ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕಲ್ಯಾಣ ಸ್ವರೂಪ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುರುಷ, ಶಿಷ್ಟ (ಮಹಾತ್ಮ) ಪರಮಾತ್ಮ, ಗಜಕೃತ್ತಿಧರ, ಅಂಧಕಾಸುರ ಸಂಹಾರಕ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನೀಲ ಲೋಹಿತ, ಶುಕ್ಲ, ಚಂಡ ಮುಂಡಪ್ರಿಯ, ದೇವ ಸ್ವರೂಪ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ನಾಶಕ, ಅವಿನಾಶಿ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮಹೇಶ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮಹಾದೇವ, ಸರ್ವ, ಸಂಹಾರಕರ್ತ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನಿನಗೆ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಿವೆ. ನೀನು ಮೂರು ವೇದಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದೀ. ವೇದಾಂಗ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನೇ ಅರ್ಥ, ಅರ್ಥ ಸ್ವರೂಪ ಪರಮಾರ್ಥ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವಿಶ್ವರೂಪ, ವಿಶ್ವಮಯ, ವಿಶ್ವನಾಥ, ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿ, ಕಾಲ ಸ್ವರೂಪ, ಕಲಾಕಾಷ್ಠಾದಿ ಕಾಲಾವಯವರೂಪ, ಅರೂಪ, ಅನೇಕ ರೂಪ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಭಗವನ್ ಶಿವನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಪ್ರಭುವೇ, ಶ್ಮಶಾನ ನಿವಾಸಿಯೇ, ಚರ್ಮ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮುಕುಟ ಶೋಭಿತನೇ, ಭಯಂಕರ ಶ್ಮಶಾನ ಭೂಮಿ ನಿವಾಸನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದುರ್ಗ, (ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯ) ದುರ್ಗ ಪಾರ, (ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಾರಿಗಾಣಿಸುವವನು) ದುರ್ಗಾಮಯ ಸಾಕ್ಷೀ (ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗ ಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನು) ಲಿಂಗರೂಪ, ಲಿಂಗಮಯ, ಲಿಂಗಾಧಿಪತಿ, ಆಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಭಾವರೂಪನಾದ, ಪ್ರಭಾವಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕನಾದ, ನಿನಗೆ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕಾರಣ ಕಾರಣನಾದ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮುಕ್ಕಣ್ಣ, ಶಿತಿಕಂಠ, ತೇಜೋನಿಧಿ, ಗೌರಿಯನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ, ಮಂಗಲ ಕಾರಣ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಪಿನಾಕಧಾರಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನ ಈ ಗುಣ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನು ಭಗವಂತನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ನಾರದನೇ, ಈ ರೀತಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶಿವಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ನಾರದನೇ, ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನ ಅಚ್ಯುತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಮೂರು ದಿನ ಮಾಘ ಸ್ನಾನ ವ್ರತವಿದೆ, ಇದು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಮನೋರಥ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕಂತಹುದು, ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂರು

ದಿನ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ದಾನ, ಎಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯ ಅನಂತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನಾದ ಜಗನ್ನಾಥನ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಧನದ ವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಬಟ್ಟೆ, ಅಥವಾ ಕಾಗದ (ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪಟದಲ್ಲಿ) ಯಕ್ಷಪತಿಯಾದ ಕುಬೇರನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಧನದ ವ್ರತವು. ನಾರದನೇ, ಪ್ರತಿ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶೀ ದಿನ ಮನುಷ್ಯನು ಕುಬೇರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ರತ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವಾಗ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ನವನಿಧಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕುಬೇರನ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಸ್ತ್ರ, ಹೂಮಾಲೆ, ಗಂಧ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕರು ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಸುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವೇದಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಹನ್ನೆರಡು ಅಥವಾ ಹದಿಮೂರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಬೀಳ್ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವ್ರತನಿಷ್ಠನು ಇದರ ನಂತರ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಇಷ್ಟ ಬಂಧುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತಾನೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಈ ರೀತಿ ವ್ರತವು ಪೂರ್ಣವಾದಾಗ ನಿರ್ಧನನಾದವನೂ ಧನವನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನಂತೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಚತುರ್ದಶಿ ವ್ರತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆ

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನಾರದನೇ ಕೇಳು. ಈಗ ಚತುರ್ದಶಿಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿ ದಿನ ಕುಂಕುಮ, ಅಗುರ ಗಂಧ ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರಗಳು, ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಈಶ್ವರನ ವೈಭವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು, ಧ್ವಜ, ಛತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉಪವಾಸ ಅಥವಾ ಏಕಭುಕ್ತದಿಂದ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ದಮನಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಶಿವನಿಗೆ ಆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ವೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ 'ಉಪವಾಸ'ವಿದ್ದು ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಶ್ವೇತ ವಸ್ತ್ರಧಾರಣ ಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗ ಪೂಜಾ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಲ್ವ ಪತ್ರದಿಂದಲೂ ಈಶ್ವರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆದು ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಮರು ದಿನ ತಾನು ಸ್ವತಃ

ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಿಜ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಈ ರೀತಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧನ ಮತ್ತು ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ ಮಾನವನು ಶಿವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವೈಶಾಖ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ನರಸಿಂಹ ಜಯಂತಿ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದವರು ಉಪವಾಸವಾಗಿ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರು ಏಕಭುಕ್ತ (ಫಲಾಹಾರ)ವನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ರತಮಾಡಬಹುದು. ಸಾಯಂಕಾಲ ದೈತ್ಯ ಸಂಹಾರಕ ಭಗವಾನ್ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ ಶುದ್ಧ ಜಲ ಸ್ನಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅನಂತರ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಬಳಿ ಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ತಪ್ತ ಹಾಟಕಕೇಶಾಂತ ಜ್ವಲತ್ ಪಾವಕಲೋಚನ ।
ವಜ್ರಾಧಿಕನಖಸ್ಪರ್ಶ ದಿವ್ಯಸಿಂಹ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ನಾ.ಪೂರ್ವ. ೧೨೩-೧೧

''ಅಲೌಕಿಕ ಅದ್ಭುತ ನರಸಿಂಹನೇ, ನಿನ್ನ ಕೇಸರಗಳು ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಿನ್ನ ನಖ (ಉಗುರು)ಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವು ವಜ್ರಾಯುಧದ ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಠೋರವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.'' ದೇವೇಶ್ವರ ಭಗವಾನ್ ನೃಸಿಂಹನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವ್ರತ ಪರಾಯಣನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಮಣ್ಣಿನ ವೇದಿಕೆಯ (ಜಗಲಿಯ) ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನರಸಿಂಹನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಮುನೀಶ್ವರನೇ, ಇದೇ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಪೂಜೆಗೆ ಅವಕಾಶವು ದುರ್ಲಭವು. ಆದರೆ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕವು. ಓಂಕಾರೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಜಪ, ದರ್ಶನ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದೇ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕ 'ಲಿಂಗ ವ್ರತ'ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಲೇಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಯಾವನು ಈ ರೀತಿ ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಪಿಷ್ಟಮಯ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಮಹಾದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ಸೇವನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ಸುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಉರಿಸಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು, ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುವರ್ಣಮಯ ಧೇನುವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ರುದ್ರ ವ್ರತವು. ಆಷಾಢ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಯಾವನು ಆಯಾ ದೇಶ, ಆಯಾ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠ, ಶ್ರಾವಣ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ತನ್ನ ಶಾಖೋಕ್ತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪವಿತ್ರರೋಹಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ಪವಿತ್ರವನ್ನು ನೂರು ಬಾರಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ದೇವದೇವನಿಗೆ (ಅಥವಾ ದೇವಿಗೆ) ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲೀ ಪುರುಷನಾಗಲೀ ಈ ಪವಿತ್ರಾರೋಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದೇವ ದೇವ ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಉತ್ತಮವಾದ 'ಅನಂತವ್ರತ'ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು ಸೇರು ಗೋದಿಯ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪಾಕ ಮಾಡಿ ಹೋಳಿಗೆ (ಒಬ್ಬಟ್ಟು) ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಹತ್ತಿ ಅಥವಾ ರೇಶ್ಮೆಯ ಸುಂದರವಾದ ದಾರದಿಂದ ಅನಂತನ ದಾರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು, ಅನಂತನ ದಾರಕ್ಕೆ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಳೆಯ ದಾರವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಬಿಚ್ಚಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೆರೆ ಅಥವಾ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಪೂಜಿಸಿದ ಹೊಸ ಅನಂತನ ದಾರವನ್ನು ಹೆಂಗಸರು ಎಡ ತೋಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಡಸರು ಬಲ ತೋಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ತಯಾರಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿವೇದಿತವಾದ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ತಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಉದ್ಯಾಪನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ರೇಶ್ಮೆಯ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಅನಂತ ಪದ್ಮನಾಭನ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಗಣೇಶ, ಮಾತೃಕಾ, ನವಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಲೋಕ ಪಾಲಕರನ್ನು ಅವರವರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನದಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವಶ್ಯಕ ಉಪಕರಣಗಳೊಡನೆ ಹಾಸಿಗೆ, ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸು ಮತ್ತು ಅನಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ, ಕೊಡಬೇಕು. ಆಚಾರ್ಯನ ಇತರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಮಧುರ ಪಕ್ವಾನ್ನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವು ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಕೂಡ ಭೋಗ - ಮೋಕ್ಷಗಳೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಆಶ್ವಯುಜ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ, ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ದಿನಗಳಂದು ವಿಷ, ಶಸ್ತ್ರ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ಸರ್ಪ ಇತರ ಕ್ರೂರ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಸಿಡಿಲು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸತ್ತವರಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಮಾಡಿದವರಿಗೂ ಸದ್ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ

ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟವಿಧಿ ಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನ ತರ್ಪಣ, ಗೋಗ್ರಾಸ, ಕುಕ್ಕುಟ ಬಲಿ, ವಾಯಸ ಬಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸಹೋದರ ಬಂಧುಗಳ ಜತೆಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವವನು ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ತಾನೂ ಸನಾತನ ದೇವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಅಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಧರ್ಮರಾಜನ ಸುವರ್ಣಮಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರದನೇ! ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನು ಸರ್ವದಾ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ವ್ರತಕರ್ತನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಧರ್ಮರಾಜನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೈಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಧರ್ಮರಾಜನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಾನವನಿಗೆ ನರಕಭಯ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಯಮರಾಜನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ರಸ್ತೆಗಳು ಸೇರುವ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ದೀಪದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೇಮಲಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಸಂಪತ್ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸ ಬಂದಾಗ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವನಾಥನು ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಭಸ್ಮದಿಂದ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ತನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾಶುಪತವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲನೆ ಮಾಡಿದ ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗದ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರ, ಅರ್ಕಪುಷ್ಪ, ಕೇತಕೀ ನಾನಾವಿಧ ಫಲಗಳೂ. ಮಧುರವಾದ ಕಜ್ಜಾಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಧ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತ ಮಾಡಿದವನು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಬಯಸಿದ ಇಷ್ಟವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಜನು ಆ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಕೂರ್ಚವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಗಲು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು, ರಾತ್ರಿ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿರಬೇಕು. ಕಪಿಲೆ ಗೋವಿನ ಮೂತ್ರ, ಕಪ್ಪುಗೋವಿನ ಸಗಣಿ, ಬಿಳಿಗೋವಿನ ಹಾಲು, ಕೆಂಪು ಗೋವಿನ ಮೊಸರು, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಗೋವಿನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಕುಶೋದಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. (ಇದೇ ಪಂಚಗವ್ಯ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಕೂರ್ಚ, ಹಗಲು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಇದನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು) ಅನಂತರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ದರ್ಭೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವತಾತರ್ಪಣ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ತಾನು ಮೌನವಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಕೂರ್ಚ ವ್ರತವು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯ, ತಾರುಣ್ಯ, ವಾರ್ಧಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾರದನೇ! ಅದೇ ದಿನ ಪಾಷಾಣ ವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಗಲು ಉಪವಾಸ, ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನವು ಈ ವ್ರತದ ಲಕ್ಷಣ. ರಾತ್ರಿ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಗೌರಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವಿಗೆ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿದ, ಕಲ್ಲಿನ ಆಕಾರದ ಪತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಾನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ಈ ದಿವ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸುಖ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯ ರೂಪಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿ ಶಿವವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ರತದ ದಿನ ನಿರಾಹಾರನಾಗಿದ್ದು ಸುವರ್ಣದ ಎತ್ತನ್ನು (ನಂದೀಶ್ವರನನ್ನು) ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧ, ಕಮಲ, ಪುಷ್ಪ, ಮಾಲೆ, ಅನುಲೇಪನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರ ನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಿವ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವರು, ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವರು, ಸಹಾಯಕರು, ಅನುಮೋದನ ಮಾಡುವವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿ ದಿನ 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ವ್ರತ' ವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನಾನು ಕಪರ್ದೀಶ್ವರ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವೆನು' ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಆಳವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧ, ಮಾಲೆ, ನಮಸ್ಕಾರ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಅನ್ನಸಂಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಶಿವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಿವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ವಸ್ತುವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಭಕ್ತನು ಆನಂದವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಯಮತರ್ಪಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನಾಮಗಳಿಂದ ಯಮತರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಳ್ಳು ದರ್ಭೆ ಮತ್ತು ನೀರಿನಿಂದ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹುಗ್ಗಿಯ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಮೌನಿಯಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಾರದನೇ, ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ (ಮಾಘ ಬಹುಳ) ದಿನವು 'ಶಿವರಾತ್ರಿವ್ರತ'ವೆಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಶಿವಭಕ್ತರು ಆ ದಿನ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ನಿರ್ಜಲ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳು, ಜಲ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರ, ಧೂಪ, ನೈವೇದ್ಯ ಸೋತ್ರಪಾಠ, ರುದ್ರಜಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸ್ವಯಂ ಭೂಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಪಾರ್ಥಿವ ಲಿಂಗದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ನಾನೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮನು ಮಹಾದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗಿ ದಿವ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ದುರ್ಗಾವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮಾನವನು ಇಹಲೋಕ-ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚೈತ್ರ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ದಿನ

ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಕೇದಾರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಚತುರ್ದಶಿ ವ್ರತಗಳ ಉದ್ಯಾಪನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳು, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಡಿಕೆ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಕ್ಷತೆ, ಮೋದಕ, ವಸ್ತ್ರ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಡಬೇಕು. ಕಲಶಗಳು ಹೊಸ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಹಳೆಯದು ತೂತುಬಿದ್ದಿರುವುದು ಆಗದು. ಬಿದಿರಿನ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಂಡಗಳು, ಅಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರಗಳು. ಆಸನ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಯಾ ವ್ರತಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೋ ಅದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳ ವ್ರತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆ

ಸನಾತನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನಾರದನೇ ಕೇಳು, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ವ್ರತಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಸುಖ ಸಂತತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಪ್ರವರನೇ ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯು 'ಮನ್ವಾದಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹಸಿ ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಕುಂಭವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ದಾನ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಪುನಃ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ದಿನ 'ಧರ್ಮರಾಜ' ವ್ರತವಿದೆ. ವೈಶಾಖ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಜಲ ಪೂರ್ಣವಾದ ಕುಂಭವನ್ನು ಮಧುರವಾದ ಕಜ್ಜಾಯವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಗೋದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಧರ್ಮರಾಜನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಸ್ವಚ್ಛ ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಸುವರ್ಣ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ 'ವಟಸಾವಿತ್ರೀ' ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ನಾರಿಯು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಅಮೃತದಂತೆ ಮಧುರವಾದ ಜಲದಿಂದ ಆ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇಚನ ಮಾಡಿ ದಾರವನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಆ ಮರಕ್ಕೆ ಒಂದುನೂರಎಂಟು ಬಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸಾವಿತ್ರೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯೇ ಜಗನ್ಮಾತಃ ಸಾವಿತ್ರಿ ಪತಿದೈವತೇ ।
ಪತ್ಯಾ ಸಹಾಽವಿಯೋಗಂ ಮೇ ವಟಸ್ಥೇ ಕುರು ತೇ ನಮಃ ॥
ನಾ.ಪೂರ್ವ ೧೨೪-೧೧

''ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ಸಾವಿತ್ರಿಯೇ, ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಪೂಜ್ಯಳಾಗಿದ್ದೀ, ಪತಿಯನ್ನೇ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದೀ. ವಟವೃಕ್ಷ ನಿವಾಸಿಯಾದ ದೇವಿ, ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ತೋರು. ನನಗೆ ನನ್ನ ಪತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ನಿತ್ಯ ಸಂಯೋಗವಿರಲಿ. ಎಂದೂ ವಿಯೋಗ ಉಂಟಾಗದಿರಲಿ. ನಿನಗೆ ಆದರಪೂರ್ವಕವಾದ

ನಮಸ್ಕಾರಗಳು,'' ಯಾವ ನಾರಿಯು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಮರುದಿನ ಸುವಾಸಿನಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅನಂತರ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆಯೋ ಅವಳು ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆಷಾಢದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ 'ಗೋಪದ್ಮವ್ರತ' ವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸ್ನಾನದ ಅನಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. 'ಪರಮಾತ್ಮನು ಚತುರ್ಭುಜಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಶರೀರವು ವಿಶಾಲ, ಉನ್ನತವಾಗಿದೆ. ಅವನ ದೇಹಕಾಂತಿಯು ಜಾಂಬೂನದ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಶ್ಯಾಮ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ ಪದ್ಮಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ಗರುಡರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸುತ್ತಲೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಕಿನ್ನರರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದಾರೆ,'' ಈ ರೀತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಸ್ತ್ರ ಅಲಂಕಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ, ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಧುರ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಈ ರೀತಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಕಮಲಾಪತಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಇಹಪರ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ 'ವೇದೋಪಾಕರ್ಮ' ವ್ರತವು. ಆ ದಿನ ಯಜುರ್ವೇದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದೇವತಾ ಋಷಿ ಪಿತೃಗಳ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಶಾಖೋಕ್ತವಾದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಋಷಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಋಗ್ವೇದಿಗಳು ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಮತ್ತು ಸಾಮವೇದಿಗಳು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಹಸ್ತ ನಕ್ಷತ್ರದ ದಿನ 'ವೇದೋಪಾಕರ್ಮ' ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ದಿನ ರಕ್ಷಾಬಂಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆಂಪಾದ ಬಟ್ಟೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಸಿವೆ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷತೆಯನಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಕೆಂಪಾದ ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಇದೇ ರಕ್ಷೆಯು, ಅದನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಣಿಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ರಕ್ಷಾಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕುಂಕುಮ, ಅರಿಶಿನ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಧರಿಸಿ, ಋಷಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ನಾರದನೇ, ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಯನೇ, ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲವು ವೈದಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತರೂ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆ, ಹೀನತೆ ಬಂದರೂ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ 'ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರ' ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ಹೀಗೆ

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. 'ಪ್ರಭುವೇ, ನಾನು ನಾಳೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು' ಈ ರೀತಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ದೇವತಾ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿ ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಭಸ್ಮರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉತ್ತಮ ಗಂಧ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರಿ, ಧೂಪ, ದೀಪ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ಶಂಕರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಸೋಮಾರಿತನವಿಲ್ಲದೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಮಾ ಮತ್ತು ಶಂಕರರ ಚಿನ್ನದ ಎರಡು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಹದಿನೈದು ಉತ್ತಮ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಪುನಃ ಶುದ್ಧಜಲಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹದಿನೈದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಹಿತ ಒಂದೊಂದು ಕಲಶವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಉಮಾ ಶಂಕರರ ಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಲಶವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯ ಊಮಾ ಮಹೇಶ್ವರ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೂ ಕುಬೇರನ ನಿಧಿಯಂತೆ ಆಶ್ರಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ದಿನ 'ಶಕ್ರವ್ರತ'ವನ್ನು ವಿಧಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಧಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯರಾಶಿಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಮಂತ್ರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಬೇರೆ ಜನರಿಗೂ, ದೀನ ಮತ್ತು ಅನಾಥರಿಗೂ, ಅದೇ ರೀತಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ವಿಪ್ರವರನೇ, ಧನಧಾನ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವ ರಾಜ ಅಥವಾ ಧನಿಕನು ಈ 'ಶಕ್ರವ್ರತ'ವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ 'ಕೋಜಾಗರ' ವ್ರತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಉಪವಾಸವಾಗಿರಬೇಕು. ತಾಮ್ರ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರಾಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಂದ್ರೋದಯವಾದಾಗ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಒಂದು ನೂರು ದೀಪಗಳನ್ನು ಉರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ ಸೇರಿಸಿ ದಿವ್ಯ ಖೀರನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅನೇಕ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತುಂಬಿ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಒಂದು ಯಾಮವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ

ಆ ಕ್ಷೀರಪಾಯಸದ ಊಟಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜೊತೆಗೆ ಮಂಗಲಗೀತ, ಇತರ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಪಾಠ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣಮಾಡಬೇಕು. ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಆ ಸುವರ್ಣಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತನ್ನ ಎರಡು ಕರಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ವರ ಮುದ್ರಾ ಮತ್ತು ಅಭಯ ಮುದ್ರಾ ಸಹಿತಳಾಗಿ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ''ಈಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದಾನೆ (ಕೋಜಾಗರ್ತಿ?) ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಆ ಮಾನವನಿಗೆ ನಾನು ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು'' ಇಂತಹ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಕೋಜಾಗರ ವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಮಾಡಬೇಕು, ಇದರಿಂದ ಆ ಮಂಗಲದೇವತೆಯು ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತಶತ್ರುಗಳ ವಿಜಯದ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇ ದಿನ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೂ ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ತ್ರಿಪುರೋತ್ಸವ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ದೀಪದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಹುಳುಗಳು, ಚಿಟ್ಟೆಗಳು, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಗಿಡಮರಗಳು ಮತ್ತು ಜಲಸ್ಥಲವಾಸಿಗಳಾದ ಇತರ ಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಾರದನೇ, ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರುಮಂದಿ ಕೃತ್ತಿಕಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಖಡ್ಗಧಾರಿಯಾದ ಕೃತ್ತಿಕಾಪುತ್ರ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ವರುಣ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ತಾದ ನೈವೇದ್ಯರಾಶಿ ಅನ್ನ, ಫಲ, ವಿವಿಧಶಾಕಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ದೇವತಾಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ದೀಪಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ದೀಪಗಳ ಹತ್ತಿರವೇ ಸುಂದರವಾದ ಚಚ್ಚೌಕವಾಗಿರುವ ಹಳ್ಳ (ಗುಂಡಿಯನ್ನು) ತೋಡಬೇಕು. ಅದರ ಉದ್ದ ಅಗಲ ಮತ್ತು ಆಳಗಳು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲಗಳಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಚಂದನ ಜಲದಿಂದ ಚಿಮಕಿಸಬೇಕು. ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾದ ಸುವರ್ಣಮಯ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಆ ಮೀನಿನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ 'ಮಹಾಮತ್ಸ್ಯಾಯನಮಃ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಗಂಧಾದಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಆ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಆ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಇದೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಾನ, ಇದರ ವಿಧಿಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈ ವ್ರತದಾನಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದನೇ, ಇದೇ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ 'ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ'ವ್ರತ ಮತ್ತು 'ನಕ್ಷತ್ರವ್ರತ' ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸುವರ್ಣಸಹಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಆಢಕ ಉಪ್ಪನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. (ಆಢಕಂ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ತೂಕ) ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮನೋರಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಹಳದಿ ಸಾಸಿವೆಯ ಲೇಪದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಸಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಎರಡು ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಪುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಗಂಧಾದಿ ಹದಿನಾರು ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅನಂತರ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕ್ಷೀರಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ವಿಪ್ರವರನೇ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರೀತಿಕರವಾದ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ನಾಶಕವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಇಹಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಘಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಎಳ್ಳು, ಹತ್ತಿಯ ಬಟ್ಟೆ, ಕಂಬಳಿ, ರತ್ನ ಕಂಚುಕ, ಅಂಗಿ, ಪೇಟಾ (ಟೋಪಿ) ಚಪ್ಪಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತಿಗನುಸಾರ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಶಂಕರ ಮಹಾದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಸೋಗೆ, ಬೆರಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಅಗ್ನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಕ್ಷೋಘ್ನಮಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿ ಹೋಲಿಕಾರಾಕ್ಷಸಿಯ ಮೇಲೆ (ಹೋಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಚಿತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ) ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬೆರಣಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹೋಳಿಸುಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗೀತನೃತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಸವ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಹೋಲಿಕಾ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವ ರಾಕ್ಷಸಿಯು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೀತಾದಿ ಮಂಗಳ ವೈಭವದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಆ ದಿವಸ ಕಾಮದಹನೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಸಮಾಧಿಭಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ದಹಿಸಿದ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ದಿನ ಕಾಮದಹನೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಕ್ಷದ ಕೊನೆಯ ತಿಥಿಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಎರಡು ತಿಥಿಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ನಾರದನೇ, ಕೇಳು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುದು. ಚೈತ್ರ ಮತ್ತು ವೈಶಾಖಗಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಪಿತೃಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಧನ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋವು ಮುಂತಾದ್ದರ ದಾನ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದವುಗಳು, ಎಲ್ಲ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಇವು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಪಿತೃಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ನಾರದನೇ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ 'ಬ್ರಹ್ಮಸಾವಿತ್ರೀವ್ರತವಿದೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದ ವ್ರತದಂತೆಯೇ ಇದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಆಷಾಢ, ಶ್ರಾವಣ ಮತ್ತು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನ, ಹೋಮ ಮತ್ತು ದೇವಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎಳ್ಳಿನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು.

ವಿರಿಂಚಿನಾ ಸಹೋತ್ಪನ್ನ ಪರಮೇಷ್ಠಿನ್ ನಿಸರ್ಗಜ ।
ನುದ ಸರ್ವಾಣಿ ಪಾಪಾನಿ ದರ್ಭ ಸ್ವಸ್ತಿ ಕರೋ ಭವ ॥

ದರ್ಭವೇ, ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಜತೆಗೆ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿದ್ದೀ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಷ್ಠೀ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸನ್ನಿದಾನ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದೀ. ನೀನು ಸ್ವಭಾವತಃ ಆವಿರ್ಭೂತನಾಗಿದ್ದೀ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು. ನಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ 'ಹುಂಫಟ್' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ರಕ್ಷಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಮೇಲೆ ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಆಶ್ವಯುಜ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಇದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿದೆ. (ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಸರ್ವಪಿತೃ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ) ಈ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಮಾಡಿದ ಶ್ರಾದ್ಧ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ದೇವಾಲಯ, ಉದ್ಯಾನವನ, ಪುಷ್ಕರಣಿ. ಚೈತ್ರ ವೃಕ್ಷ ಗೋಶಾಲೆ. ಮತ್ತು ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಗಳು ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು (ಇದೇ ದೀಪಾವಳಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ) ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ಆ ದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗೋವುಗಳ ಕೊಂಬು, ಮೈಗಳಿಗೆ ನಾನಾಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು, ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾನಾರೀತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನವೂ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಗಳ ಮೂಲಕ ಪಿತೃತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮುಂತಾದ ನಿಯಮಗಳು. ಜಪ, ಹೋಮ, ಪೂಜೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ವಿಪ್ರವರನೇ! ಪುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾಘಗಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧವು ಹೆಚ್ಚು ಫಲದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಶ್ರವಣ, ವ್ಯತೀಪಾತ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ಕೇವಲ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೂ, ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸೋಮವತೀ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಮಾಡಿದ ದಾನ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವಿದೆ. ಮುನಿಯೇ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ

ಆಯಾ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಎಲ್ಲ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಸೂತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ದೇವರ್ಷಿಗಳಾದ ನಾರದರು ಆ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಸನಕಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಕುಮಾರರು ಅವರಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಕುಮಾರರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಸರ್ವಜ್ಞರು, ನಾರದರು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಆ ಕುಮಾರರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾರದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಪೂಜಿತರಾಗಿ, ಶಂಕರನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ, ಕೈಲಾಸ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಾಧೀಶ್ವರರಿಂದಲೂ, ದಾನವಾಧೀಶ್ವರರಿಂದಲೂ ವಂದಿತ ಚರಣಾರವಿಂದನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವನ ಅಜ್ಞಾನಮಯ ಬಂಧನವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾರವನ್ನು ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ತಾವು ಸ್ವತಃ ಕೇಳಿದರು. ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಘನಸ್ವರೂಪರಾದ ಆ ಕುಮಾರರು ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಬಳಿ ಸಾರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಚರಣಕಮಲಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಅವರು ಇಂದೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಇರುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ತೀರ್ಥ ಸ್ವರೂಪರು. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವದೇವೇಶ್ವರರ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಸೇವಿತನಾದ, ಸರ್ವದಾ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ನಾರಾಯಣ ಮುನಿರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಕಾಲ ಕಳೆದರು, ಋಷಿಗಳೇ! ರಾಗರಹಿತರಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ನಿರಂತರ ಧ್ಯೇಯವಾದ ಹೇಯವರ್ಜಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನ ರೂಪವು ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೂ ಧ್ಯಾನ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಇತ್ತ ನಾರದರು ಸನಕಾದಿಕುಮಾರರಿಂದ ಬಯಸಿದ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಗಂಗಾತಟದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದರು. ತಂದೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ ನಂತರ ಅವರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ನಾರದರು ಅನಂತರ ಕುಮಾರರಿಂದ ತಾನು ಕೇಳಿದ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಎದುರು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಅನಂತರ ನಾರದರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಸೋಕಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ ಸೇವಿತವಾದ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಆ ಪರ್ವತವು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಜನಕ ದೃಶ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧಕಿನ್ನರರಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಲ್ಲಿಯ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಚಿನ್ನದ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಆ ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸರೋವರಗಳಿಂದ ಶೈಲ ಶಿಖರವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಗೆಯ ಪ್ರಪಾತದ ಕಲಕಲ ಧ್ವನಿಯು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸದ ಒಂದೊಂದು ಶಿಖರವೂ

ಬಿಳಿಯಾದ ಮೋಡದ ರಾಶಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಡಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಶಾಮವರ್ಣದ ಒಂದು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಟವೃಕ್ಷವಿದೆ. ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಯೋಗಿ ಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯಭಾಗಗದಲ್ಲಿ ಜಟಾಜೂಟಧಾರಿ ಯಾದ ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿಲೋಚನನು ವ್ಯಾಘ್ರ ಚರ್ಮಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸಮಸ್ತ ದೇಹವು ಭಸ್ಮಾಂಗರಾಗ ದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವ ಸರ್ಪಗಳು ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಯಿಂದ ಸದಾ ಶೋಭಾಯಮಾನನಾದ ಭಗವಾನ್ ಚಂದ್ರಶೇಖರನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರದರು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಆ ಜಗದೀಶ್ವರನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಎದ್ದು ನಿಂತು ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವೃಷಭಧ್ವಜನಾದ ವೃಷಭವಾಹನನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಶಿವ ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಯೋಗಿಗಳು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾರದರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಸದಾಶಿವನು ನಾರದರಿಗೆ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ನಾರದರು ನುಡಿದರು. ''ಭಗವಂತನೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದೆ.'' ಅನಂತರ ಯೋಗಿಗಳು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾರದರು ಎಲ್ಲ ಪಶು ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಜೀವರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪಶುಪತಿಯಾದ ಶಂಭುವಿನ ಶಾಂಭವ ಜ್ಞಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು, ಆಗ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲನಾದ ಶಿವನು ಅವರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾದರದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಯುಕ್ತವಾದ ಶಿವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ- ದನು, ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನಿಂದ ಶಾಂಭವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತರಾದ ನಾರದರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ನಾರದರು ನಾರಾಯಣ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸಿದ್ಧರು ಮುನಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾದ ನಾರಾಯಣ ಮುನಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಇದು ನಾರದೀಯ ಮಹಾಪುರಾಣವು. ನನ್ನಿಂದ ಈ ಪುರಾಣದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿದಿರಿ. ಈ ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣವು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ದಿಗ್ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವಂತಹುದು. ಈ ನಾರದೀಯಪುರಾಣದ ಉಪಾಖ್ಯಾನವು ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣವನ್ನು ಶಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಮಥುರಾ, ಪ್ರಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಗನ್ನಾಥನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ, 'ಸೇತುಬಂಧ', ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ, 'ಕಾಂಚೀ', 'ದ್ವಾರಕಾ', 'ಹರಿದ್ವಾರ', 'ಕುಶಸ್ಥಲ' (ದ್ವಾರಕಾ) 'ತ್ರಿಪುಷ್ಕರ ತೀರ್ಥ', ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವಭರಿತನಾಗಿ ಯಾವನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಕೀರ್ತನ ರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣಯಜ್ಞ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ

ತಪಸ್ಸುಗಳ ಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ಅಥವಾ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ ಅಥವಾ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಪುಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಠಿಸುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಪ್ರವಚನವು ಮಾನವರ ಕಲಿದೋಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ತಪಸ್ಸು ವ್ರತ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಮಂತ್ರ,ಯಂತ್ರ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೇದಾಂಗಗಳು, ಆಗಮ, ಸಾಂಖ್ಯ ಮತ್ತು ವೇದ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೇದ ಸಮ್ಮತವಾದ ಈ ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ಧನ, ರತ್ನ, ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪುರಾಣ ವಾಚಕನಾದ ಆಚಾರ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭೂಮಿದಾನ, ಗೋದಾನ, ರತ್ನದಾನ ಮತ್ತು ಆನೆ ಕುದುರೆ, ರಥಗಳ ದಾನದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.

ಈ ಪುರಾಣವು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮ ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪವಾದುದು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವಂತಹುದು. ಇದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಗುರುವು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಶರೀರ ಮನಸ್ಸು, ಮಾತು ಮತ್ತು ಧನ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕನಾದ ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಕೇಳಿ ದೇವ ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನೂರು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರಪಾಯಸದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾಧವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಗಂಗೆ', ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ 'ಪುಷ್ಕರ', ಪುರಿಗಳಲ್ಲಿ (ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ) 'ಕಾಶೀಪುರಿ', ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ 'ಮೇರು', ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ 'ನಾರಾಯಣನು', ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಲಿಯುಗವು', ವೇದಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಾಮ ವೇದವೂ', ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಾಮಧೇನವೂ', ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು'. ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯ ವಾದ ಮತ್ತು ಪೋಷಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ 'ಅನ್ನ, ಜಲಗಳು', ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಾರ್ಗ ಶೀರ್ಷವೂ', ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಿಂಹವೂ', ದೇಹಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಮನುಷ್ಯನೂ', ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಶ್ವತ್ಥ', ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಹ್ಲಾದನೂ', ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ 'ಮುಖವೂ' ಕುದುರೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಸ್ಸು' ಋತುಗಳಲ್ಲಿ 'ವಸಂತನೂ', ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ 'ಜಪಯಜ್ಞವೂ' ನಾಗಗಳಲ್ಲಿ 'ಅನಂತನೂ', ಪಿತೃಗಳಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಯಮನೂ', ಅಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ಧನುಸ್ಸು', ವಸುಗಳಲ್ಲಿ 'ಪಾವಕನೂ', ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ 'ವಿಷ್ಣುವೂ', ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಇಂದ್ರನೂ', ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ 'ಕಪಿಲನೂ', ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ 'ಬೃಹಸ್ಪತಿ'. ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು', ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಜುನನು', ದಾಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ 'ಹನುಮಂತನು', ತೃಣಗಳಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಭವು',

ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಮನಸ್ಸು', ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ರರಥನು', ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಮಲವೂ', ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ 'ಊರ್ವಶಿಯೂ', ಎಲ್ಲಾ ಲೋಹಗಳಲ್ಲಿ 'ಸುವರ್ಣವೂ' ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಜಾತೀಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿವೆಯೋ ಅದರಂತೆ 'ನಾರದೀಯ ಮಹಾಪುರಾಣವು' ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಂತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ, ಕಲ್ಯಾಣವು ಉಂಟಾಗಲಿ. ಈಗ ನಾನು ಅಪಾರ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವ್ಯಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು.'' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಸೂತ ಪುರಾಣಿಕರು ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರಾಗಿ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಶೌನಕಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರಾಗಿ ತಾವು ಕೇಳಿದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲಿಯುಗದ ಪಾಪವು ಯಾವ ಔಷಧದಿಂದಲೂ ನಿವಾರಣೆಯಾಗಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ರೋಗವು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮಜಪ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಯೇ ದಿವ್ಯವಾದ ಔಷಧವು. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರು ಕಲಿಬಾಧೆಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಕಲಿಯುಗದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪವೆಂಬ ರೋಗಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತ ತಮ್ಮ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು, ಇಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಭಾಗ ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ

ನಾರದ ಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರ ಭಾಗ

ಮಹರ್ಷಿ ವಸಿಷ್ಠರು ಮಾಂಧಾತನಿಗೆ ಏಕಾದಶೀ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಪಾಂತು ವೋ ಜಲದ ಶ್ಯಾಮಃ ಶಾರ್ಙ್ಗಜ್ಯಾಘಾತಕರ್ಕಶಾಃ ।
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಂಡಪ ಸ್ತಂಭಾಶ್ಚತ್ವಾರೋ ಹರಿಬಾಹವಃ ॥೧॥

ಮೇಘದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲ ವರ್ಣವಾದ, ಶಾರ್ಙ್ಗಧನುಸ್ಸಿನ ಜ್ಯಾ, (ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗದ) ಆಘಾತ (ತಿಕ್ಕಾಟ)ದಿಂದ ಕರ್ಕಶವಾದ, ತ್ರಿಭುವನವೆಂಬ ಮಂಟಪದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳಂತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹರಿಯ ಬಾಹುಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಸುರಾಸುರ ಶಿರೋರತ್ನ ನಿರ್ಘೃಷ್ಟ ಮಣಿ ರಂಜಿತಂ ।
ಹರಿ ಪಾದಾಂಬುಜ ದ್ವಂದ್ವಮಭೀಷ್ಟ ಪ್ರದಮಸ್ತು ನಃ ॥೨॥

ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಸುರರು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಅವರ ತಲೆಯ ಕಿರೀಟ ರತ್ನಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಎರಡು ಪಾದಗಳು ನಮಗೆ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಿ.'' ಮಾಂಧಾತ ರಾಜನು ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ''ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರೇ, ಪಾಪವು ಬಹು ಭಯಂಕರ. ಒಣಗಿದ ಅಥವಾ ಹಸಿಯಾದ ಪಾಪವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸುಡುವ ಬೆಂಕಿಯು ಯಾವುದು! ಇದನ್ನು ತಾವು ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರೇ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧಿದೈವಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕವೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸರಿಯಾದ ಉಪಾಯವು ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಇರಲಾರದು. ತಾವು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟಿರುವ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದವರಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಶುಷ್ಕವೆಂದೂ, ತಿಳಿದು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಆರ್ದ್ರವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನ ಎಂಬ ಮೂರು ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಅದು ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಆಸೆಯಿದೆ.

ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳಿದರು:- ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಕೇಳು, ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಶುಷ್ಕ, ಅಥವಾ ಆರ್ದ್ರವಾದ ಪಾಪವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಉಪಾಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾವ ಮಾನವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ (ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ) ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನು ನೆತ್ತಿಗೆ, ಮೈಗೆ ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ತೊಳೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ರಾಜನೇ, ಏಕಾದಶಿಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಪವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯು, ನೂರು ವರ್ಷ ಸೇರಿಸಿ

ಇಟ್ಟಿದ್ದೇ ಆಗಿರಲಿ ಬೇಗನೇ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ನರದೇವ! ಮನುಷ್ಯನು ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಪದ್ಮನಾಭನ ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ತಿಥಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ, ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳೂ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ಬಲವಾಗಿ ಕೂತಿರುತ್ತವೆ. ಸಾವಿರಾರು ಅಶ್ವಮೇಧಗಳು, ನೂರಾರು ರಾಜಸೂಯಗಳು ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಕಲೆಗೂ ಸಮಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವೇ! ಮಾನವನು ಏಕಾದಶ (ಹನ್ನೊಂದು) ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜನೇ, ಯಾವುದಾದರೂ ಬೇರೊಂದು ನೆಪದಿಂದ ಏಕಾದಶಿ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ಭಾಸ್ಕರ ಪುತ್ರನಾದ ಯಮನ ದರ್ಶನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕಾದಶಿಯು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರೆಂಬ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮಳಾದ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರವನ್ನು ಆರೋಗ್ಯದಿಂದ ಇಡುತ್ತದೆ, ರಾಜನೇ, ಏಕಾದಶಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪವಿತ್ರಳು ಗಂಗೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಗಯೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಕಾಶಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಪುಷ್ಕರವೂ ಅಲ್ಲ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ನರ್ಮದಾ, ದೇವಿಕಾ, ಯಮುನಾ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದಿಗಳೂ ಏಕಾದಶಿಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜನೇ, ಏಕಾದಶಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಜೀವನು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ರಾಜೇಂದ್ರನೇ, ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ತಂದೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹತ್ತು ತಲೆಮಾರಿನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು, ಪುತ್ರರನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾರಾಜನೇ, ಉಪವಾಸ ಕರ್ತನು ತಾನೂ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಏಕಾದಶಿಯು ಚಿಂತಾಮಣಿಗೆ ಸಮಾನ, ಅಥವಾ ಕುಬೇರನ ನವನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕಾದಶಿಯು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪೌರುಷೇಯವಾದ ವೇದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ದ್ವಾದಶೀಯುಕ್ತ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮರೆಹೋಗುತ್ತಾನೋ (ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ) ಅವನು ಚತುರ್ಬಾಹುವಾಗಿ, ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ವನಮಾಲಾ ಮತ್ತು ಪೀತಾಂಬರಗಳಿಂದ ಸುಶೋಭಿತನಾಗಿ, ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನೇ ಪಡೆದು ಭಗವಂತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ.

ರಾಜನೇ, ಏಕಾದಶೀಯುಕ್ತ ದ್ವಾದಶಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದೇ ಘೋರವಾದ ಪಾಪವೆಂಬ ಇಂಧನಕ್ಕೆ (ಕಟ್ಟಿಗೆಗೆ) ಅಗ್ನಿಯು. ಪುತ್ರ, ಪೌತ್ರ, (ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು) ಮೊದಲಾದ ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ (ಅಪ್ರಾಪ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಯೋಗ, ಸಿಗದಿರುವ ವಸ್ತುವು ಸಿಗುವುದು) ಅಥವಾ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಮಾನವನು ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಆದರದಿಂದ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಪಾಪಗಳಿಂದ, ಅನೇಕಾನೇಕ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ನಿಷ್ಕಾಮಭಾವದಿಂದಾಗಲೀ

(ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ) ಸಕಾಮಭಾವದಿಂದಲಾಗಲೀ (ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲಾಗಲೀ) ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಅವನು ಲೋಕನಾಥನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ನಿತ್ಯವಾದ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರತ್ತಾನೆ.

ಏಕಾದಶಿ ತಿಥಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಧಾತಿಥಿಯ ನಿಷೇಧ

ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ರಾಜನೇ, ಏಕಾದಶಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವ, ಅವನ ಮಹಿಮೆಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಸೂತ ಪುರಾಣಿಕರ ಮಾತನ್ನು ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಕೇಳಿದರು. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ನಾಶಕವಾದ ಸೂತರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರು ಪುನಃ ನಿರ್ಮಲ ಹೃದಯ ಸೂತ ಪುರಾಣಿಕರನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

''ಪರಮಪೂಜ್ಯರೇ, ನೀವು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು, ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀರಿ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಶಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ತಾವೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಆ ಸಂಶಯ ವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಬಲ್ಲಿರಿ. ತಿಥಿಯ ಮೂಲಭಾಗ, ಅಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೇ! ಅಥವಾ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೇ? ದೇವ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಪಿತೃ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಿಥಿಯ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃಪೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸೂತ ಪುತ್ರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ತಿಥಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಇದರಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಥಿಯ ಮೂಲ ಭಾಗವೇ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಕಾಲಜ್ಞರಾದ ಮಹಾನುಭಾವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹತ್ತುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ತಿಥಿಯ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ತಿಥಿಯ ಮೂಲ ಭಾಗವನ್ನೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಬಿದಿಗೆ, ಷಷ್ಠೀ, ಅಷ್ಟಮೀ ಮತ್ತು ಏಕಾದಶಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವವಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ತಿಥಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ತಿಥಿಯನ್ನು ವ್ರತ ಉಪವಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು. ಸಪ್ತಮೀ, ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಮತ್ತು ತಂದೆಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ದಿನ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಧಾತಿಥಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಹಿಂದಿನ ತಿಥಿಯಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ತಿಥಿಯು ಬಂದರೆ ಅದು ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಧಾ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಉದಯಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ತಿಥಿಯು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು 'ಪ್ರಭೂತಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಾರಣ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ತಿಥಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಿತೃ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಇರುವ ತಿಥಿಯನ್ನೇ

ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಿಥಿಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಗತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯರ ಗತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದ ಕಾಲಜ್ಞರ ವಚನಗಳಿಂದ ತಿಥಿಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ತಿಥಿ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಅನಂತರ ನಾನು ಸ್ನಾನ ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಗಲು ಶುದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಗಲಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರದೋಷಾರಂಭಕಾಲದ ಒಳಗೆ ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಇದು ಇತರ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನ. ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದ್ವಾದಶೀ ಇದ್ದರೆ, ಆಗಲೇ ಸ್ನಾನ, ಪೂಜೆ, ಹೋಮ ಮತ್ತು ದಾನ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಘಳಿಗೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ತ್ರಯೋದಶಿದಿನ ಪಾರಣೆಮಾಡಿದರೆ ಭೂಮಿದಾನದ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ನೂರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ದ್ವಾದಶೀಯುಕ್ತ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೇ ಪಾರಣಮಾಡಬೇಕು, ಈ ದ್ವಾದಶಿಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಉಲ್ಲಂಘನ ಮಾಡಿದರೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಮಾವರ್ತನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದವನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸರಸ್ವತಿಯು ಅಪಹರಿಸುವಂತೆ, ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಆ ದಿನವೇ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಪೂರ್ವತಿಥಿಯಿಂದ ವಿದ್ಧವಾದರೆ ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.'' ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೇಳಿದರು ''ಸೂತರೇ ಯಾವಾಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೋ. ಆಗ ವ್ರತಮಾಡುವವನು ಹೇಗೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು? ಉಪವಾಸದ (ಏಕಾದಶಿಯ) ದಿನವು ಪೂರ್ವತಿಥಿಯಿಂದ ವಿದ್ಧವಾದರೆ ಮರುದಿನ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಏಕಾದಶೀ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಯಾವ ರೀತಿ ಉಫವಾಸಮಾಡುವ ವಿಧಾನವಿದೆ? ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರಿ,'' ಸೂತಪುತ್ರರು ಹೇಳಿದರು. ''ಪೂಜ್ಯರೇ, ಮೊದಲನೆಯ ದಿನದ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಸೂರ್ಯೋದಯದ ವರೆಗೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಮರುದಿನವೇ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು.

ಬಹ್ವಾಗಮವಿರೋಧೇ ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷು ವಿವಾದಿಷು ।
ಉಪೋಷ್ಯಾ ದ್ವಾದಶೀ ಶುದ್ಧಾ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ತು ಪಾರಣಂ ॥

''ಅನೇಕ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಚನಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ, ಶುದ್ಧವಾದ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ, ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು.'' ಏಕಾದಶಿಯು ದಶಮೀವಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿಯದಿನವೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು:- ಸೂತಪುತ್ರರೇ, ತಾವು ಈಗ ಯುಗಾದಿ ತಿಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳ

ವಿಧಾನವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ತಾವು ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಮರೆಮಾಚದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವಿರಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ನಮಗಿದೆ.'' ಸೂತಪುತ್ರರು ಹೇಳಿದರು. ''ಯಾವ ದಿನ ಅಯನ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ದಿನ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಯನದ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಹದಿನಾರು ಘಳಿಗೆಯವರೆಗೆ ಇದೆ. ವಿಷುವ ಕಾಲವು (ಮೇಷ-ತುಲಾ- ಸಂಕ್ರಮಣಗಳು) ಅನಂತ ಪುಣ್ಯ ಜನಕವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳ ದಶಮೀವಿದ್ಧವಾದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ವೃಷಲೀಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ತನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೋ ಅದರಂತೆ ಪೂರ್ವವಿದ್ಧವಾದ ಏಕಾದಶಿಯದಿನ ಮಾಡಿದ ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಸ್ನಾನ, ಭಗವತ್ಪೂಜಾ, ಉಪವಾಸ, ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರವು ನಾಶವಾಗುವಂತೆ ಅವನ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ರುಕ್ಮಾಂಗದ ರಾಜನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವ

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು:- ಸೂತರೇ! ಈಗ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಸಾದನ ವಿಧಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ವಿಸ್ತಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. ಭಗವಂತನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತು ಅವನ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪರಾಶಿ ನಾಶಕವಾದ ಇಂತಹ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ?

ಸೂತಪುತ್ರರು ಹೇಳಿದರು:- ಧರಣೀಧರನಾದ ಭಗವಂತನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ವಶವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಧನದಿಂದಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀರಿನಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬಾಯಾರಿದ ಮನುಷ್ಯನು ನೀರಿನಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಜಲದಿಂದಲೇ ಬಹಳ ಬೇಗನೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಒಂದು ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಮಹರ್ಷಿಗೌತಮರು ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಾಂಗದರ ಸಂವಾದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಾಂಗದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಒಬ್ಬ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿದ್ದನು. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷಮಾವಂತನೂ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಶಯನನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ಅವನ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದನು, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನನ್ಯಭಾವದ ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು, ಕೇವಲ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಅವನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ದೇವದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ

ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು, ಅವನು ಅದರಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಆನೆಯ ಅಂಬಾರಿಯ ಮೇಲೆ ನಗಾರಿಯನ್ನು ಏರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಹೊಡೆಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ನಗರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ರೀತಿ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. 'ಈ ದಿನ ಏಕಾದಶಿ ತಿಥಿಯು, ಈ ದಿನ ಎಂಟು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರು. ಎಂಬತ್ತಐದು ವರ್ಷ ಪೂರೈಸದವರು (ಎಂಬತ್ತ ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವವರು) ಎಲ್ಲರೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯ ಮೂರ್ಖನು, ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಉಪವಾಸಮಾಡದೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವನು. ಅವನನ್ನು ನಗರದಿಂದ, ರಾಜ್ಯದಿಂದ, ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುವುದು. ಇತರರ ಮಾತೇನು? ನನ್ನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಸಹೋದರರು, ಮಗ, ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಪರಮಮಿತ್ರರೇ ಆಗಿರಲಿ, ಅವರು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವರಿಗೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಗಂಗೆಯ ಪವಿತ್ರ ಜಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿರಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ, ಭಜಿಸಿರಿ,'' ರಾಜನ ಈ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ರಾಜನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಏಕಾದಶೀ ಉಪವಾಸದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೇ ಹೋಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವು ರುಕ್ಮಾಂಗದ ರಾಜನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು, ಆ ರಾಜನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ದಿವ್ಯವಾದ ವೈಕುಂಠಲೋಕಕ್ಕೇ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೂರ್ಯ ಪುತ್ರನಾದ, ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯಾದ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆಗ ಶೋಚನೀಯವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನರಕದಲ್ಲಿ ನೀರವತೆಯು ಹರಡಿತು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರ ಸುಳಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಯಮದೂತರು ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನಾರದರು ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು.

ನಾರದರು ಕೇಳಿದರು:- ನಿನ್ನ ನರಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಚೀರಾಟ, ಒದ್ದಾಟ, ಕೇಳಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಶಾಂತವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುನಿಯಂತೆ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ದಂಭ, ಕಪಟ, ದುರಾಚಾರಗಳಿಂದ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ ಮಾನವರು ಏಕೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ!'' ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಾರದರು ಈ ರೀತಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಯಮ ಧರ್ಮರಾಜನು ದೀನಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ''ನಾರದರೇ, ಈಗ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರಾಜನು ಪುರಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶನ ಪರಮಭಕ್ತನು. ಅವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಏಕಾದಶಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಗಾರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಸಿ, ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

''ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಡಿ, ಯಾರು ಆ ದಿನ ಭೋಜನ ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವರು.'' ಈ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲ

ಜನರೂ ಏಕಾದಶಿ ಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿಯ ಭಯ, ಪ್ರಲಯಜಲದ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯವಾದ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಾರದರೇ, ಆ ರಾಜನ ಕಾರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ದಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಲೋಪ ಹೊಂದಿವೆ. ಈಗ ನಾನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮೃಗದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಪಾಲಕ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲು ನಾನು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಈ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ,'' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಯಮನು ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರರಾದ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತಾಕಾರರಾದ ಜೀವರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳ ಶಾಸಕ, ಸೂರ್ಯಪುತ್ರ ಯಮನು ಪಿತಾಮಹನ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಹೇಳಿದನು. ''ದೇವೇಶ್ವರ! ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಮಾನವಾಗಿದೆ. ತಿರಸ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವರ ಏನೇನು ಪಾಪಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವೋ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಳಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಕಮಲಾಸನ ದೇವ, ನಿನ್ನಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಇದ್ದೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ನಾನು ಅನಾಥನಾದೆನು.'' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ಉದಾರಚಿತ್ತನಾದ ಲೋಕಮೂರ್ತಿಯಾದ ವಾಯುದೇವನು ತನ್ನ ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಟವಾದ ಭುಜಗಳಿಂದ ಯಮನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಅವನನ್ನೂ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನನ್ನೂ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಆಗ ಯಮಧರ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುವವರು, ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುವವರು ಇದ್ದಾರೆಂದು ತೋರಿತು, ಸಂಶಯವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ದೂರವಾಯಿತು.

ರುಕ್ಮಾಂಗದನ ಪ್ರಭಾವ

ಆಗ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಮಾತನಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ''ಪಿತಾಮಹ, ಪಿತಾಮಹ, ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ದೇವ! ಗೌರವಾನ್ವಿತನಾಗಿದ್ದು ಅವಮಾನ ಹೊಂದುವದು ಮೃತ್ಯುವಿಗಿಂತಲೂ ಅಮಂಗಳಕರವಾದುದು. ದೇವ, ನಾನು ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಧರ್ಮದಿಂದ ನನ್ನ ಶಾಸನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೆನು. ಪ್ರಭುವೇ! ನಾನು ಮುನಿಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದಲೂ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪಾಪ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಪಾಪದ ಫಲವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಕಲ್ಪದ ಆದಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಒಂದು ದಿನವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ; ಆದರೆ ಇಂದು ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಮಹಾರಾಜನು ನನಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಜಗತ್ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಆ ರಾಜನ ಶಾಸನ ಭಯದಿಂದಾಗಿ ಸಮುದ್ರಾವೃತವಾದ ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಂಡಲದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಭೋಜನ